

Charley Nilsson

med forskningsstöd av Carina Månsson

**Skomakare, hattmakare
och en svårfångad sergeant**

”Har kunnit i barndomen men förgätit mycket.”

*Carl Kullberg, kyrkoherde i Skarhult, angående
ryttaren Erik Beckmans kristendomskunskaper.*

”Då andra dött har jag tänkt på döden
nu gör han mig ej häpen.”

Pehr Osbeck, naturvetare och kyrkoherde i Hasslöv.

Skomakare, hattmakare och en svärfångad sergeant

© Charley Nilsson 2016

Publicerad i mars 2016 av
Charley Nilsson
Vindögatan 62
257 33 Rydebäck
0727-22 51 77
home@vindogatan62.se
www.vindogatan62.se

Innehåll

Allmänt	5
Det började med en skröna	7
Glimt från forskningsarbetet	8
Del I	13
Sammanfattad släktöversikt	14
Året 1652	15
Muraren, inspektorn och juristen	17
Murarmästaren på Västergatan	17
Tre söner blev också murare	18
Yngste sonen inspektor på Skabersjö	24
Otto Pantels Ängaröd	28
Systrarna Hansdotter	31
Johanna och stadsprokuratorn	31
Anna och kungsgårdsarrendatorn	32
Prästsläktens stammoder Dorotea	36
Hattmakardynasti i 1700-talets Helsingborg	43
Mästare med förtroendeuppdrag	46
Döttrar blev skräddar- och hattmakarfruar	49
Söner i faderns fotspår	51
Hattmakare Andreas på Strandgatan	55
Företagsgrundaren och hans bror	61
Sönerna utvecklade företaget	63
Handelsbokhållarens liv fick tragiskt slut	65
Från Själland till Skåne	67
Köpmansfru och borgmästarinna	67
Sophia Hoff och gästgivare Gerlach	70
Ingrid Hoff och klockare Gadd	72
Elsa Hoff och skomakare Cronbeck	79
Gammal husar med blind häst	83
Överlevde pommerska kriget	84
Trettionio år som ryttare	88

I hjärtat av Skåne	94
Skomakare Beckman i Skarhult	97
Tre gånger änkemam	100
Sadelmakare och arbetskarl på storjordbruk	104
Betjäntens okända öde	106
Enda dottern gifte sig med korpral	107
Ogift dräng dog som fattighjon	110
Sockenskomakaren i Norra Rörum	111
Yrket gick i arv	111
Känd för fina manér	115
Dog som utfattig krympling	118
Systemen gifte sig med rotesoldat	119
Tjugosju år av barnafödande	120
Torpare och vagmakare på Beckmanstorp	123
Del II	125
Hur vi gick vidare	127
Prost, läkare och stickelbärsodlare	129
Naturvännen Herr Anders	130
Färgstark man med ansträngd ekonomi	135
I husarrest som misstänkt pestsmittad	138
Barnen Brunckman	141
Ursula och sigillmakaren	141
Anna Christina och klockaren	144
Beata och skolmästaren	151
Agneta och sergeanten	159
Sergeant Beckman från Blekinge	161
Den obevisade släktlänken	167
Anor och sannolika anor	167
Epilog	169
Personregister	171
Källor	181
Nothänvisningar	183

Allmänt

Äras den som äras bör

Först vill jag tacka Carina Månsson för ett givande samarbete och för allt forskningsarbete hon bidragit med, inte minst vad gäller de äldsta källorna och tolkande och tydande av texter och uppgifter i dessa. Utan hennes insats skulle åtskilligt i denna berättelse inte kommit med.

Dessutom har Stefan Bengtsson, Rolf Berzell, Pär Brenner, Markus Gunshaga, Per-Magnus Johansson, Rolf Johansson, Ingemo Nilsson, Johan Nilsson, Christina Nygren, Lennart Persson, Åke Rosberg, Göran Runfeldt, Göran Svensson, Elisabeth Wallin, Ann-Marie och Ole Øgaard, samt framförallt Arne och Paula Thornberg bidragit med uppgifter, synpunkter och annan hjälp och stöd.

Tack riktas även till åtskilliga andra släktforskare, som genom att göra sitt material tillgängligt på internet lämnat värdefulla ledtrådar och uppslag.

Vidare har jag under arbetet med boken ofta med stor tacksamhet tänkt på Per-Anders ”Pelle” Thorsén (1940–2004) för allt han lärt mig och även i övrigt betytt för mig.

Text och bilder

Texten baseras huvudsakligen på forskning genomförd under 2013–2015, men även på tidigare arbete.

Text och layout av Charley Nilsson. Där inte annat anges är samtliga foton © Charley Nilsson. Vad gäller källdokumenterna har de avfotograferats från originalhandlingarna, alternativt kopierats från mikrokort respektive via arkivdigital.se.

Omslagsbild fram: skomakarstöd med tre läster (vuxen-, barn- och hålläst) av stål i ett block, troligen från tidigt 1900-tal, samt hatt som tillhör byggnadsarbetaren och förmannen Oskar Persson (1882–1962), Billesholm. Föremål från författarens samling.

Omslagsbild bak: Skarhults kyrka, 2015.

Släktöversikter

Ingående stamtavlor och liknande gör inte anspråk på att på något sätt vara heltäckande, utan är endast avsedda som ett komplement till texten.

Fotnoter och källhänvisningar

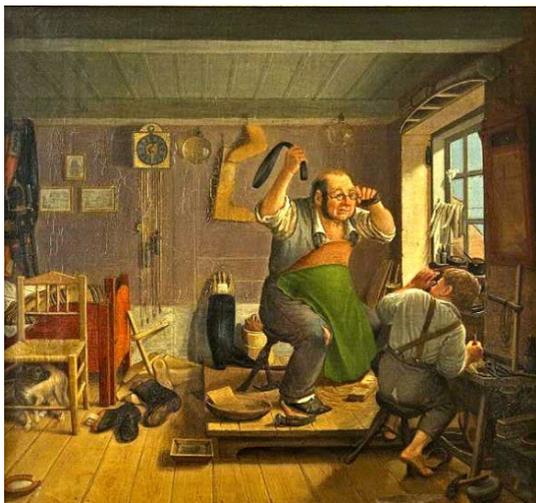
Fotnoter anges med upphöjd romersk siffra (VI), medan källhänvisningar noteras med upphöjd siffra (6) och återfinns på sidorna 181–192.

Synpunkter välkomnas

Synpunkter på denna berättelse och de uppgifter och slutsatser som presenteras tas tacksamt emot på windyisland@globalnet.net.

Publicerat

Denna berättelse publicerades i en tryckt version i mars 2016, samt på www.vindogatan62.se under Om oss/Släktforskning där även eventuella rättelser och tillägg kommer att införas. På hemsidan finns även annat släktforskningsmaterial med beröringspunkter till denna berättelse, framförallt *Man har ju lite minnen* och *Torparen som blev lokal frikyrkoprofil*.

Förhoppningsvis är varken denne ilskne skomakarmästare eller hans stackars lärling någon av de i denna berättelse förekommande personerna.¹

Det började med en skröna

En fantasifull familjehistoria har hela tiden funnits med i bakgrunden under arbetet med denna släktberättelse.

För femton år sedan berättade min fars kusin i Hurva, skomakar-dottern Disa Nilsson, en fantasifull historia om vår gemensamma släktbakgrund.

Disa berättade att hennes mor i samband med en begravning 1909 fått höra av Disas farfar Magnus Nilsson att hans morfar varit sergeant. Sergeanten hade en dotter som så att säga gift ned sig med en lantbrukare, och paret fick bland andra sonen Magnus.

Sergeanten uppgavs ha engelska anor ledande tillbaka till 1600-talet och till en sjöofficer vid namn Hans Peter Christian Beckman. Denne skulle ha ägt sjutton tunnor guld, hade rymt från England (eller från engelska flottan) och hamnat i ett skånskt fiskeläge. Han hade sedan tagit sig till Stockholm och utbildat sig till hattmakare. Ättlingar i rakt nedstigande led efter Beckman skulle i början av 1900-talet ha bott i Stockholm, och någon av dem uppgavs ha fått bekräftelse från engelska myndigheter beträffande rymmaren.

*Två kusiner
Hurva 2001:
skomakar-
dottern Disa
Nilsson (t.h.)
och toffel-
makar-
barnbarnet
Ester Nilsson.*

I samband med forskandet som låg till grund för den släktberättelse jag publicerade 2001, *Man har ju lite minnen*, kunde jag

klarlägga att Magnus Nilssons morfar hette Hans Peter Beckman och var skomakare i Norra Rörum. Skomakare Beckmans fru, barn och ättlingar lyckades jag få fram en del uppgifter om, men dessvärre inget mer om honom själv eller hans bakgrund.

När jag efter närmare tio års uppehåll återupptog släktforskandet vaknade åter intresset för Disas berättelse. Det där med guldet lämnade jag givetvis därhän såsom varande alltför orimligt. Men det fanns kanske annat att hämta i släktskrönan, något som det låg konkreta fakta bakom?

I januari 2014 publicerade jag på www.vindogatan62.se en släktberättelse, som till stor del byggde på att Hans Peter Beckman i Norra Rörum var son till en skomakare Beckman vid glasbruket i Perstorp. Efter publiceringen kunde den för mig tidigare okända släktingen Carina Månsson tydligt påvisa att jag hade fel.

Jag reviderade därför berättelsen. De delar som var knutna till Hans Peter Beckman lyftes ut, och resten kom att utgöra en omarbetad version som fick namnet *Beckman från glasbruket – historien om en skånsk skomakarsläkt* och publicerades våren 2014. De delar som handlade om Hans Peter ingår nu istället i den här föreliggande berättelsen.

Tack vare det i början av 2014 inledda samarbetet med Carina Månsson har nu en del av de ur släktskrönan framväxta frågorna fått svar.

Men framförallt har många intressanta och för mig tidigare okända personer klivit fram ur seklernas skuggor.

Charley Nilsson

(som bor på den tidigare åkerlappen Skomakarvången i Rydebäck)

Glimt från forskningsarbetet

För läsare som själv släktforskar kan det kanske vara av intresse att få en liten inblick i det arbete som ligger till grund för denna berättelse, ett arbete som började med en viss skomakare.

När Carina Månsson och jag började vårt gemensamma sökande efter vår anfader Hans Peter Beckman visste vi att han var socken-skomakare och enligt kyrkoböckerna född 1766. Men vi saknade till exempel uppgift om var han var född och vilka hans föräldrar var.

Men så en dag började det lossna i och med att Carina kom på att det kunde finnas ett skrårarkiv. Där fanns noterat att den 8 juni 1789

låt Hans P: Beckman sitt ärliga namn inskrifwa och hafwer lärt i Ystad.²

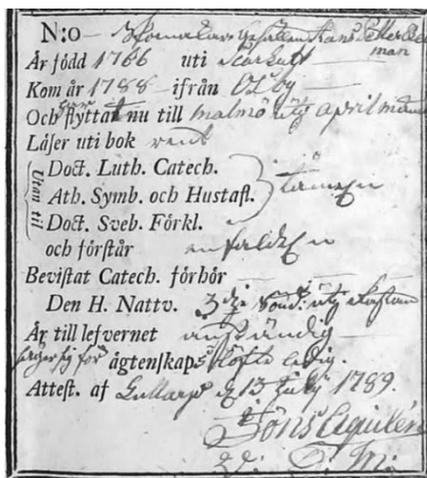
Den uppgiften ledde vidare till sökande bland inflyttningsattester till Malmö. Av attest nr 235 för 1789³ framgår att skomakargesällen Hans Petter Beckman var född 1766 i Skarhult (året stämmer förträffligt), kom från Osby 1788 till Gullarp och flyttade året därpå till Malmö. Han var dessutom till äktenskap ledig.

Denne Beckman var alltså född i Skarhult, där han också återfanns i födelseboken för 1766.

Därmed hade vi även fått fram föräldrarna, och troligen även namn på släktingar till dem. Men var vi på rätt väg? Var detta verkligen den rätte Hans Peter Beckman?

Han hade således lärt till skomakare i Ystad, vistats en period i Osby, och sedan varit i Gullarp varifrån han 1789 flyttade till Sankt Petri i Malmö.

Men hur kom han då därifrån till Norra Rörum?

Genom att följa denna familj Beckman framåt fick Carina fram att Hans Peter några år senare befann sig i Norra Hultseröd i Billinge socken.

Skomakaregesällen Hans Petter Beckman, från N Hultseröd, uttog besked den 1 Nov til N Rörum att der bo och såsom sochn skomakare förblifva.⁴

Enligt utflyttningslängden skulle han vidare vara född 1766 i Strö. Men en koll i födelseboken visade att ingen Hans Peter föddes i Strö 1766, utan endast i annexförsamlingen Skarhult. Uppgiften att han skulle varit född i Strö kan ha sin bakgrund i att moder- och annexförsamlingar ofta blandades ihop vid flyttningar.

Därmed hade således klarlagts att den i Skarhult födde Beckman var identisk med den vi sökte.

Namnteckningar säkerställde

Men vi nöjde oss inte med det. Under sökandet hade vi upptäckt flera dokument undertecknade med olika varianter av namnet Hans Peter Beckman. Ett av dokumenten kunde vi med säkerhet härleda till den i Skarhult födde Beckman, andra till den som var sockenskomakare i Norra Rörum.

A. Norra Åsbo häradsrätt FIIa:24 (1816-1817) sid 869. Bouppteckning 1817 efter den i Björkebygget, Riseberga socken avlidne Christian Beckman. Underskrivet av sonen HP Beckman.

B. Lysnings- och vigselbok Norra Rörum EI:1 (1823-1863). Underskrift i samband med lysning 1823 för dottern Sissela.

C. Lysnings- och vigselbok 1833, N. Rörum EI:1 (1823-1863). Intyganden från H. P. Beckman i N. Rörum inför döttrarna Elnas resp. Hedvigs giftermål.

Vi ansåg att namnteckningarna hade uppenbara likheter, och tanken uppkom att vi skulle kontakta någon handstilsexpert för att få ett utlåtande om huruvida namnteckningarna kunde komma från samma person.

Rolf Berzell, pensionerad handstilsundersökare med 36 års erfarenhet från handstilsundersökningar vid Statens Kriminaltekniska Laboratorium, tog sig villigt an uppgiften. Till honom skickade vi således kopior av ovan återgivna namnteckningar samt uppgifter om dessa.

Efter genomförd undersökning skrev Rolf Berzell i sin rapport⁵ bland annat följande:

Vid jämförelse mellan underskriften i punkten A och de i punkterna B och C har likheter iakttagits vad gäller graden av skrivskicklighet, stil-lutningen, dubbelskrivningen av P:ets stapel i HP-gruppen, stilstorleken och såvitt kan bedömas vissa pennlyftningars placering. Därutöver finns överensstämmelser beträffande formen på B, H och k. Det kan också nämnas att sättet att sammanskriva H och P överensstämmer, där H:ets högerdel saknas och synes ersättas av bokstaven P. Den enda egentliga olikhet som förekommer gäller formen på överdelen till P.

Även om allt material enbart föreligger i kopiaform är överensstämmelserna sammantagna sådana att de kan ges värde som tecken på identitet, d.v.s. att det finns skriftteknisk samhörighet mellan namnteckningen i punkten A och de i punkterna B och C.

På grundval av de gjorda iakttagelserna kan utsägas att det finns goda skäl att anta att namnteckningen "HP Beckman" på handlingen i punkten A har utförts av samma person som skrivit motsvarande namnteckningar på handlingarna i punkterna B och C.

Därmed var det ytterligare säkerställt att vi hittat rätt person, och kunde gå vidare.

Den fortsatta forskningen ledde oss tillbaka i tiden till mitten av 1600-talet.

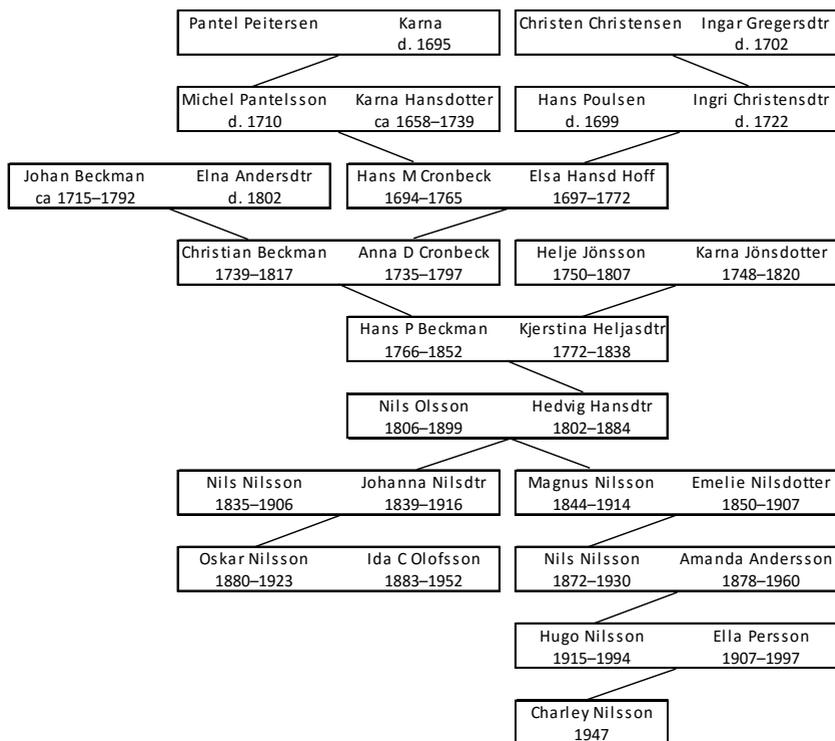
Så låt oss börja berättelsen där.

Del I

Sammanfattad släktöversikt

Året 1652

Detta år regerar kung Fredrik III över Danmark, ett rike där Skåne och Blekinge utgör dess östra del. I Malmö bor det omkring 2 500 invånare, medan det i Helsingborg finns knappt 1 000, Kristianstad 800 och Landskrona 650.⁶

I staden Helsingör arbetar Hans Jensen Buxtehude sedan tio år tillbaka som organist i Sankt Olai, och fem år senare flyttar hans då tjugoårige son Diderik tillbaka till födelse- och grannstaden Helsingborg där han blir organist i Sankta Maria kyrka.⁷

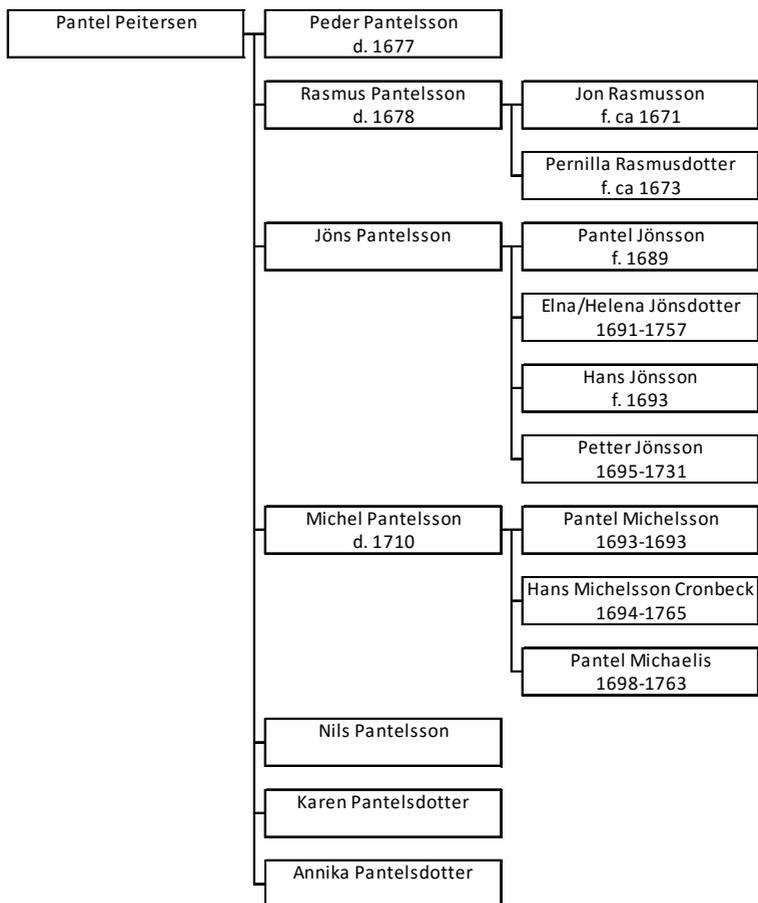
Det norra grannlandet Sverige omfattar sedan århundraden tillbaka även det som långt senare kom att bli Finland, och regeras från det med 35 000 invånare bebodda Stockholm av drottning Kristina. I Uppsala demonstrerar Olof Rudbeck sin epokgörande upptäckt av lymfkärnen.⁸

Sveriges koloni vid Delawarefloden på andra sidan Atlanten styrs av guvernör Johan ”Storbuken” Prinz. I nuvarande Ghana i Afrika ligger den svenska kolonin Cabo Corso, inrättad för en med nutida ögon sedd föga ärorik handel med slavar, guld och elfenben.⁹

I det pågående handelskriget mellan Holland och England är Sverige på briterernas sida, medan holländarna får stöd av Danmark.¹⁰

Del av Danmark som det uppfattades i mitten av 1600-talet.¹¹

Några ättlingar till Pantel Peitersen

Muraren, inspektorn och juristen

En viktig roll i återuppbyggnaden av 1600-talets krigshärjade Skåne hade murarna, däribland Pantel Peitersen och hans söner i Landskrona. Bland deras ättlingar märks kammarrättsrådet Otto Panthel.

I och med freden i Roskilde 1658 hade Landskrona efter 245 år som dansk stad blivit en del av Sverige. Förändringen innebar en avsevärd ekonomisk nedgång för Landskrona, och 1663 fanns bara omkring 60 borgare¹ i staden. De nya härskarna försökte förbättra läget genom omfattande privilegier för att locka dit nya handelsmän. Detta lyckades dock inte så bra, även om antalet borgare år 1670 hade ökat till ca 140.¹²

Det skånska kriget 1675–1679 innebar nya påfrestningar med den stora mängden soldater förlagda i Landskrona, varav många var sårade och sjuka. Efter tre år under danskt styre blev 1679 Landskrona åter svenskt, men var då en stad i ruiner och misär. Närmare tio år senare omfattade Landskrona endast 145 hushåll, inklusive 3 bagare, 2 hovslagare, 1 hattmakare och 2 murarmästare.¹³

Återuppbyggnaden av den krigshärjade staden innebar rimligtvis rejält med arbetstillfällen för murare.

Murarmästaren på Västergatan

Vid mitten av 1600-talet fanns det i Landskrona en man vid namn Pantel Peitersen¹¹. I dokument från 1652 var han noterad som murarmästare¹⁴, och tio år senare bodde han med fru och två söner på Westergade.^{11, 15}

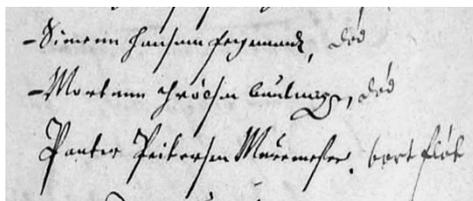
---

¹ *Borgare* var i äldre tider en benämning på en stadsbo som vunnit burskap, d.v.s. erhållit rätt att bedriva handel eller hantverk. Se även *Lärling, gesäll och mästare* s. 43.

¹¹ Murarmästare Pantels efternamn stavas i källorna varierande som Peitersen och Petersson.

¹¹ I det nutida Landskrona finns ingen Västergatan, däremot såväl Norregatan som Östergatan. Äldre tiders Västergatan torde motsvara en del av nuvarande Storgatan och utgående sydväst från Rådhusorget.

Den 4 mars 1652 antecknades "Pantel Peitersen Muraremester" (längst ned) i Landskronas borgarlängd. Senare har tillagts "bortflöt" (bortflyttad).

Någon gång efter 1662 flyttade Pantel Peitersen från Landskrona, och det kan antas att han var gift åtminstone två gånger. Hans sista hustru Karna dog vid jultid 1695 på Stockholm i Kägeröds socken, där då även sonen Jöns bodde med sin familj. Vid det laget var sannolikt Pantel redan död.

Tre söner blev också murare

Pantel Peitersens äldste son Peder Pantelsen övertog förmodligen faderns hus på Västergatan, och avlade 1669 sin borgared som murarmästare i Landskrona.

Peder dog 1677 på

Hofuetgaarden beliggande paa Westre Gade imellan Johan Clements paa den eene och Anderß Olderods gaard paa den andre side.¹⁶

Peders arvingar var den efterlämnade hustrun Margareta samt hans syskon Rasmus, Nils, Jöns, Michel, Karen och Annika. Peder och Margareta hade således inga barn, åtminstone inga som då fortfarande var i livet. Även Peders föräldrar var rimligtvis döda, eftersom inget bakarv noterats.^{1, 11}

År 1671 avlade även Peders bror Rasmus sin borgared som murarmästare i Landskrona. Vid samma tid gifte han sig med Lene Jonsdotter. Paret bodde på Östergatan, där Lene dog 1676 och efterlämnade barnen Jon och Pernilla.

Året därpå gifte Rasmus Pantelsson om sig med Dorotea Åkesdotter. Äktenskapet blev barnlöst, och 1678 dog murar-

¹ *Bakarv*, arv som – när inga bröstarvingar finns – går till den avlidnes föräldrar eller far/morföräldrar.

¹¹ Faderns sista hustru Karna levde fortfarande men ärvde inte, vilket tyder på att hon inte var Peders mor.

mästare Rasmus. Änkan Dorotea gifte först om sig med lotsmannen Oluf Jacobsson och fick fyra barn med honom. Dorotea och Oluf blev dessutom fosterföräldrar åt Rasmus och Lenes barn Jon och Pernilla.

Efter Olufs död 1690 gifte Dorotea samma år om sig med bagaren Albrecht Hansson, med vilken hon fick minst tre barn.

Rasmus Pantelssons bror Jöns blev murarmästare på Stockholm i Kågeröds socken. Omkring 1689 gifte han sig med Bengta Hansdotter, och tillsammans fick de fyra barn under åren 1689–1695.

Någon gång efter att Jöns moder Karna dött 1695 flyttade Bengta och Jöns till Böckarehus i Halmstad socken¹, där Bengta dog 1727 efter 38 års äktenskap.

Jöns och Bengtas son Petter blev ”inspector till Klågerups gårdars jord”¹⁷ och gifte sig som 28-åring år 1723 med Anna Elisabeth Leth. Paret bodde i Vinninge i Hyby socken och fick där sex barn tillsammans.

Tvåfaldigt gift med mjölnare

I februari 1691 föddes på Stockholm i Kågeröds församling en dotter till Jöns Pantelsson och Bengta Hansdotter. Flickan fick namnet Elna, och kom med åren även att kallas Helena.

När Elna Jönsdotter var 25 år gammal gifte hon sig på Johannes döparens dag, tillika midsommardagen, 1716 med mjölnaren Hans Mårtensson. Mårtensson dog omkring 1727, och i november 1728 gifte Elna sig med mjölnargesällen Jon Andersson Möller som blev mjölnare i Örja. Elna överlevde även Jon Möller innan hon sommaren 1757 dog och begrovs i Örja.

Av de barn som föddes i Elnas andra äktenskap kan nämnas

- Anders, som benämndes ”borgaren och timmermannen Ehreborne och konstehrfarne Mäster Anders Jonsson Möller” när han i Landskrona 1753 gifte sig med Kerstin Pehrsdotter. Kerstin dog dock av bröstfeber fyra år

---

¹ Detta Halmstad ligger ca 15 km nordost om Landskrona i Svalövs kommun, Malmöhus län.

senare, varpå Anders våren 1758 gifte sig med ”äre- och dygdesamma Möö Anna Hermansdotter Brandt”

- Christina, som 1754 gifte sig med den omkring femton år äldre landtullsvisitören och sedermera sjötullsbesökaren Isaak Malmgren i Landskrona. Malmgren drabbades av lungshot 1773 och dog i november samma år^I. Christina Jonsdotter ingick tre år senare äktenskap med skomakarmästare Jöns Hörman.

Går vi så tillbaka till Elna Jönsdotters äktenskap med mjölnare Hans Mårtensson resulterade detta i minst fem barn födda 1716–1727 som uppnådde vuxen ålder: Botilla, Bengt, Pantel, Martin och Nils.

Timmermansfru dog i barnsäng

Pantel Hansson Lydén blev timmermansmästare i Landskrona. År 1749 gifte han sig i Landskrona med Ingri Bengtsdotter, som dock dog i barnsäng 1759 efter tio års äktenskap.

Efter det stipulerade halvårets väntan gifte Pantel sig igen, denna gång med Magdalena Segerström från Trolleånäs. Familjen bodde på östra rotens tomt nr 96 vid Stora Östra Gatan, en fastighet omfattande omkring 3 250 kvadratmeter och som bland annat innehöll tre hus och tobaksplantage^{III}, 18. Närmaste granne var Pantels styvfar, möllaren Jon Andersson, som också ägde den betydligt större tomten nr 117 där kvarnen stod.

---

^I *Lungshot och bröstsjuka* är i kyrkböckerna ofta benämningen på tuberkulos.

^{II} Bouppteckningen efter Isaak Malmgren ”förrättades uti Herr Rådman och w: härads höfdingen Otto Panthels närvaro, såsom Sterbhusets nära skyldeman” i januari 1774 (Landskrona rådhusrätt och magistrat FIIa:11, 1771-1776, sid 741).

^{III} Storleken angiven som 9 222 kvadratalnar (Geometrisk Charta öfver Landskrona Stads Tomter 1751, Historiska kartor, lantmateriet.se). Platsen torde motsvara nutidens södra sida av Östergatan strax söder om korsningen med Brocksgatan.

På denna karta från 1751 ses Pantel Lydéns tomt nr 96 och mjölnare Jon Anderssons nr 97 samt 117 med kvarnen. Byggnaderna är utmärkta med rött, tillhörande träd- och kålgårdar med grönt och tobaksjordar med gult.¹⁹

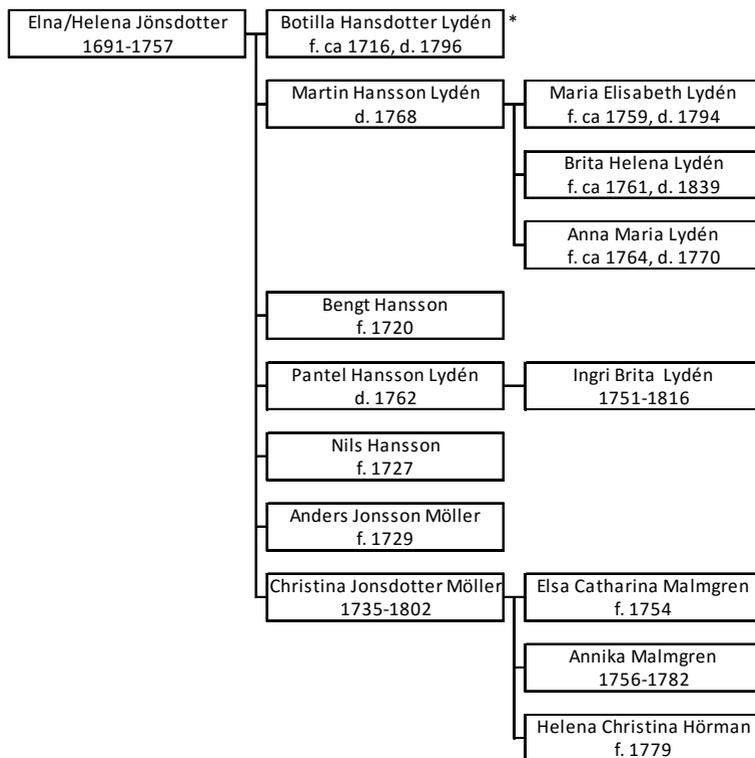
Äktenskapet mellan Pantel Lydén och Magdalena Segerström varade dock bara två år, eftersom Pantel dog i ”hetsig feber” i april 1762. Av alla hans barn levde vid det laget bara den år 1751 födda dottern Ingri Brita.

Ingri Brita Lydén gifte sig som tjugoföråring med den åtta år äldre Jöns Bruzelius, garvare i Landskrona. Paret fick tio barn, däribland sonen Panthel Bruzelius som blev pastor i Önnestad och ”gjorde från sin ordinationstid d. 3. Julii 1807 beständig och trogen tjänst”²⁰ fram till sin död 1820, 41 år gammal.

Tobaksodling i Landskrona

Tobak har odlats i Danmark och Sverige sedan 1600-talet. Då staten strävade efter att göra Sverige självförsörjande gav Fredrik I år 1724 ut ett dekret där han uppmuntrade till tobaksodling, framförallt i städerna där varje hushåll med egen täppa uppmanades att odla för den egna årsförbrukningen.

I Skåne kom odlingen att koncentreras till områden med sandiga lätta jordar, som på Kristianstadslätten och i Landskrona med omnejd (*Bland tobak och textil i Dösjebro*, Regionmuseet i Kristianstad [2008] m.fl. källor).

Några ättlingar till Elna Jönsdotter

*/För ättlingar till Botilla Lydén se sidan 42.

Komminister och ingift i stor prästsläkt

Elna Jönsdotters och Hans Mårtenssons son Martin prästvigdes 1745. Under namnet Lydén blev han komminister i Everlövs och Slimminge församlingar, och gifte sig 1755 med jungfrun Birgitta Schierström. Denna dog dock efter ett par år i ett sannolikt barnlöst äktenskap. Martin Lydén gifte sig då med Gertrud Billing, som satte tre döttrar till världen innan hon dog 1766. Två år senare avled komminister Martin Lydén, omkring 50 år gammal.

Gertrud Billing kom för övrigt från en stor prästsläkt. Efter hennes och makens död togs sju-åriga dottern Brita Helena omhand av kyrkoherde Christoffer Billing, medan dennes bror och kollega Samuel Billing tog sig an hennes systrar Maria Elisabeth (9 år) och Anna Maria (4 år)¹.

Anna Maria dog av kopper 1770 i Svedala prästgård och begravdes samma dag som Samuel Billings hustru. Brita Helena kom till Norra Åkarp 1771 när Christoffer Billing blev präst där. År 1790 gifte sig Brita Helena med änklungen och kronolänsmannen Jöns Wilhelm Back. Familjen bodde i Farstorp, och två av sönerna kom att bli kronolänsmän liksom sin far.

Maria Elisabeth (Maja Lisa) blev 1784 gift med hattmakaren Andreas Kobb i Helsingborg – men mer om dem lite längre fram (s. 55).

Prästsläkten från Billinge

Johan Hansson Bildingensis var i mitten av 1600-talet kontraktsprost i Billinge. Han blev stamfar till åtskilliga kyrkoherdar och andra Herrens tjänare, däribland sonen Paul Billing som var kyrkoherde i Everlöv och Slimminge kontrakt.

Av Paul Billings söner kan nämnas

- Christian (1698–1756), vars dotter Gertrud Elisabeth gifte sig med komminister Martin Lydén
- Christoffer (1710–1788), kyrkoherde i Norra Åkarp, och vars sonson var hattmakare Paul Andreas Billing i Helsingborg. Denne var i sin tur farbror till professorn, biskopen, akademiledamoten och riksdagsmannen Gottfrid Billing (1841–1925)
- Samuel (ca 1713–1790), som var kyrkoherde i Svedala och gift med Maria Elisabeth Klinck.

¹ Christoffer Billing och hans bror Samuel var farbröder till flickornas mor Gertrud Elisabeth.

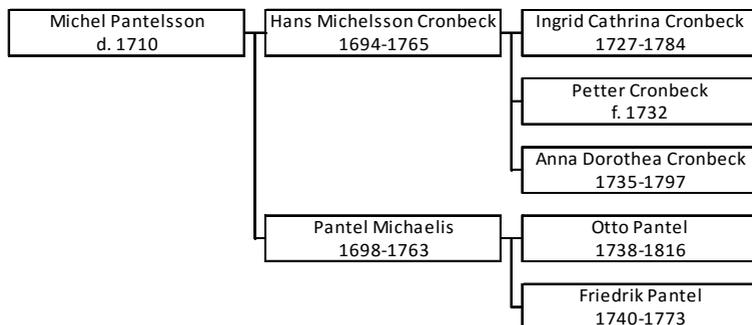
Yngste sonen inspektor på Skabersjö

Pantel Peitersens fjärde son och arvtagare till murarmästaryrket gavs namnet Michel. Den 11 november 1692 ingick Michel Pantelsson äktenskap med den omkring 1658 födda pigan Karna Hansdotter.

Karna Hansdotter och Michel Pantelsson bodde på Norregatan i Landskrona. Under åren 1693–1698 fick de sönerna Pantel (som dock dog efter ett par veckor) och Pantel¹, samt Hans som under namnet Cronbeck har en viktig roll längre fram i denna berättelse (s. 79).

Michel Pantelsson kom så småningom att gå över till att lyda under artilleriet, även om han där sannolikt fortsatte att vara murare. Den 20 januari 1710 ”sälringdes för Michel Pantelson under Artilleriet från 9 till 10 med the 2 små klåkorna”, och tio dagar senare begrovs han ”på syndra sidan” av kyrkogården²¹. Änkan Karna bodde först kvar ett antal år i Landskrona och hade hyresgäster, men flyttade sedan till sin son Panthel i Törringe, där hon omkring 51 år gammal dog på våren 1739.

Karna Hansdotters och Michel Pantelssons andre son med namnet Pantel föddes 1698 på Norregatan i Landskrona. Panthel Michaelis blev i början av 1720-talet inspektor på Skabersjö gård, sedan år 1600 ägt av släkten Thott. Hösten 1735 gifte Panthel sig med Anna Christina Langstedt, kammarjungfru hos baronessan Thott.

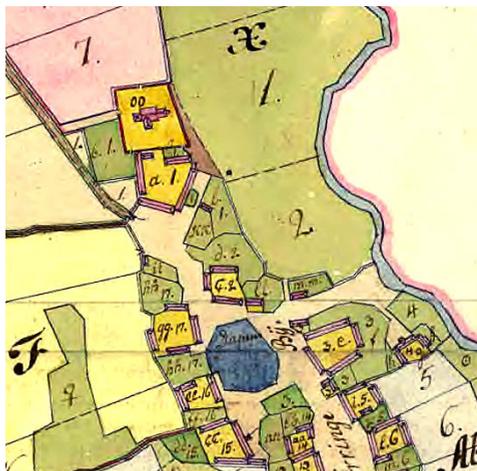

¹ Yngre syskon gavs inte sällan ett avlidet äldre syskons namn.

Tjänsten som inspektor hos Thott på Skabersjö medförde sannolikt en viss status, och Panthel Michaelis var följaktligen under många år bland annat flitigt anlitad som dopvitne.

Panthel och Anna Christina bodde på Törringe nr 1, alldeles intill kyrkan i Törringe och i ett hem som med tiden kunde betraktas som rikt. Huset hade ett antal rum och ”kammare öfver stugan”, och när bouppteckning hölls efter den 1752 avlidna Anna Langstedt upptogs guldsmycken liksom åtskilliga silver-, mässing-, tenn- och kopparföremål; samt en större mängd kläder, möbler med mera. Omkring femton hästar och en mängd oxar, får och svin fanns där också. Totalt uppgick tillgångarna till 1 951 riksdaler och skulderna till 228.²²

Inspektor Panthel Michaelis dog i slutet av januari 1763, och begravs liksom maken på Törringe kyrkogård.

Törringe by 1773 med nr 1 vid kyrkan²³.

Törringe
kyrka
2015.

Anna Langstedts och Panthel Michaelis son Friedrik föddes 1740. Han prästvigdes 1763 och blev komminister, men blev fyra år senare efter en långvarig sjukdom ”rörd till sina sinnen”²⁴. Friedrik Panthel dog av vattusot^I 1773 i Lund, och begrovs den 5 mars på Krafts kyrkogård.

Jurist och allmänt respekterad

Friedrik Panthel hade en två år äldre bror vid namn Otto, vilken vid dopet omgavs av ett antal prominenta personer.

Ondsdagen de 19 Julj hemmadöptes i Törringe, Herr Inspektorens, Panthel Michaelis, så och dess k hustrus Anna Christina Langstedts sohn Otto; föd Söndag afton kl 11 d 16 Julij; Högwählborna fru Ryttmästerskan Christina Kaas på Skabersjö gård hölt honom öfwer dopet; Högwälborne Herr Baron och Capitein Axel Gustaf Kurck, Hr Inspector H: Wahlgren på Klågerup; fru Magisterskan Anna Christina Möller; och Jungfru Anna Faxeworo faddrar.²⁵

Otto växte upp och blev juridikstuderande, och disputerade 1762 inför juridiska fakulteten i Lund. Han blev därefter först stadsnotarie i Kalmar och sedan rådmän i Landskrona. År 1777 blev han auditor^{II} vid Norra skånska kavalleriregementet, och fick där efter kammarrättsråds titel. Han uppges under senare delen av livet ha ”lemnat auditorssysslan och bor på sin gård, välmående och nögd”²⁶.

Genom åren fungerade Otto Panthel som något av en länk inom hela Panthel-släkten, och var uppenbarligen allmänt respekterad. Så anlätades han till exempel vid en mängd bouppteckningar, där han ofta företrädde omyndiga släktingars intressen. Ett exempel på detta finns i bouppteckningen efter Christian Beckmans fru Anna Dorothea Cronbeck, där även bindningen mellan släkterna Cronbeck och Pantell framgår såtillvida att den avlidna och Otto Panthel var kusiner.^{III, 27}

^I *Vattusot*, vätskeansamling i kroppen, ödem orsakat av till exempel njur- eller hjärtsvikt.

^{II} *Auditor* var en jurist med uppdrag att biträda militär chef vid disciplinärenden. Varje regemente hade en auditor, även kallad fältdomare (*SAOL*).

^{III} Dock var Panthel just vid det tillfället förhindrad att närvara.

Under många år levde Otto som ungarl, men när han kommit upp i sextioårsåldern tyckte han tydligen det var dags att stadga sig. Den 22 september 1799 lystes sålunda

första gången för Regements Auditören högädle herr Otto Panthel från Engaröd uti Riseberga Soken och Mademoiselle Gustava Hellman uti Mjällby. Wigdes d. 12 November.²⁸

Av naturliga åldersskäl fick Otto och Gustafva inga egna barn, men de blev adoptivföräldrar åt den år 1800 födda Henrietta Sophie Grahe.

Den 21 november 1816 dog kammarrättsrådet Otto Panthel av ålderdomssvaghet hemma på Engaröd i Riseberga socken. Året därpå flyttade änkan Gustafva och adoptivdotter Henrietta till Önnestad, där för övrigt prästen Panthel Bruzelius (s. 21) var släkt med Otto Panthel¹.

Henrietta kom att 1821 gifta sig med kyrkoherden i Fru Alstad, Frans Wred.

Wigde i Landsorten.
Kyrkoherden wid Bara och Mölleberga
Församlingar Magist. Frans Wilh. Wred
och Demoiselle Henrica Sophia Panthel,
adorterad dotter af framtidne Kammar-Rätts-
Rådet Otto Panthel och dess ännu lefwande
Maka Gustava Panthel, född Hellman, wig-
de i Önnestad, nära Christianstad, den 19
Januarii.

*"Kyrkoherden wid Bara och
Mölleberga Församlingar
Magist. Frans Wilh. Wred och
Demoiselle Henrica Sophia
Panthel, adopterad dotter af
framtidne Kammar-Rätts Rådet
Otto Panthel och dess ännu lef-
wande Maka Gustafva Panthel,
född Hellman, wigde i Önnestad,
nära Christianstad, den 19
Januarii."*²⁹

Hösten 1827 slutade den giktbrutna Gustafva Panthel sina dagar i Bara prästgård, där svärsonen Frans Wred då var kyrkoherde.

Utöver de spår paret Panthel lämnat efter sig i diverse offentliga dokument kan ett mera påtagligt minne än i våra dagar beskådas i Riseberga kyrka.

¹ Panthel Bruzelius morfar var syssling till Otto Panthel.

"Samtidens Vördnad och Tacksamhet reste inom Helgedomen denna Minnesvård åt Kammarätts Rådet Otto Panthel och Dess Fru Gustava Hellman som ädelmodigt Testemont-erat Tvåtusende RD Bco till denna Församlings undervisningsverk och Ettusende RD Bco till fattigvården. Eftertiden, som skördat frukten of detta ädelmod, skal välsignande prisa Wälgörarnas Namn. Herr Kammarätts Rådet afled på Engaröd den 21 Nov: 1816. Dess Enkefru i Bara den 15 Aug: 1827."

Otto Pantels Ängaröd

I Riseberga socken sydost om Perstorp och vackert belägen vid Rönne å ligger Ängaröd, gården där Otto Panthel och Gustava Hellman bodde. Nuvarande ägaren Göran Svensson renoverade varsamt huset på 1980-talet i samråd med landsantikvarie. Göran och hans fru Lucia fick för övrigt Klippans kommuns byggnads-vårdspremium 2011 för renoveringen av gården.

Ängaröds gård 2015.

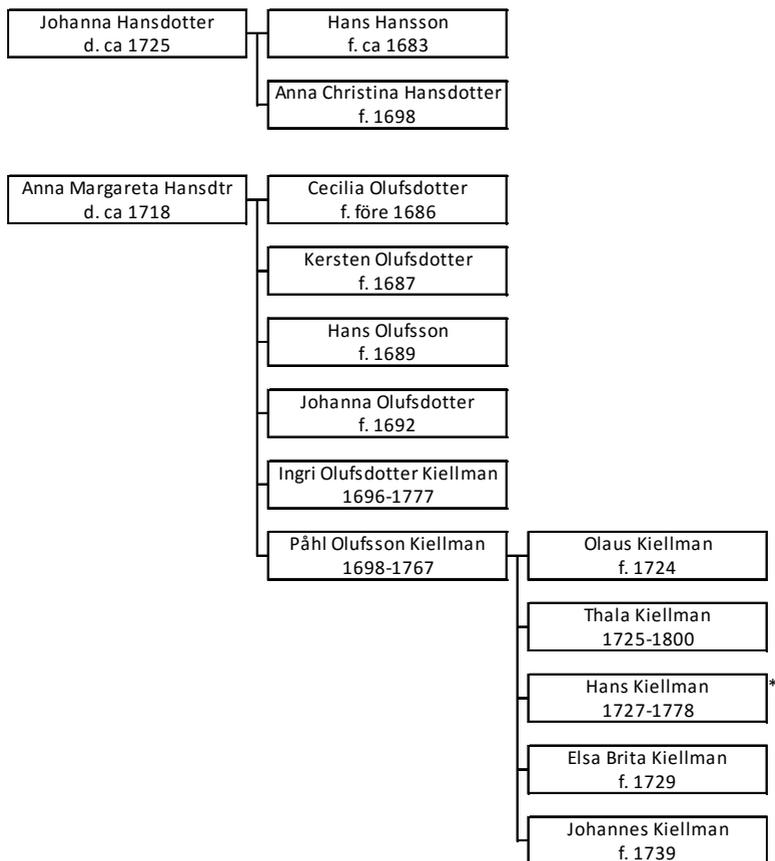
Ångaröds gård med de närmaste ägorna på karta upprättad 1791³⁰. Boningshusets övre del byggdes under Panthels tid, medan bottenplanets gråstensväggar är äldre.

Otto Panthel tycks ha drygat ut kassan med försäljning av starka drycker. I väggen mellan farstu och kök sitter nämligen en så kallad brännvinslucka, där törstiga besökare kan ha knackat på och blivit betjänade.

Brännvinet på Panthels tid

Efter en tids reglering släpptes 1787 husbehovsbränningen helt fri, varpå följde ett par år av restriktioner mot slutet av seklet. År 1800 ändrades lagen igen, innebärande att ju mer åkermark man ägde desto mer fick man bränna. År 1809 blev det tillåtet för vem som helst att bränna och sälja sprit, bara man hade husägarens medgivande (*spritmuseum.se m.fl.*).

Några ättlingar till Johanna och Anna Hansdotter

*/Se sidan 38 beträffande Hans Kiellmans dotter Dorotea Kiellman.

Systrarna Hansdotter

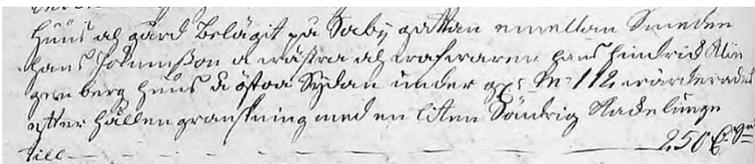
Omkring mitten av 1600-talet fick en man vid namn Hans och hans hustru minst tre döttrar. En av dessa, Karna, gifte sig som tidigare berättats med murarmästaren Michel Pantelsson i Landskrona, medan vi här ska ägna oss åt Karnas systrar Johanna och Anna.

Johanna och stadsprokuratorn

Johanna Hansdotter var sannolikt född på 1650-talet, förmodligen i Landskrona. Någon gång före 1685 gifte hon sig med stadsprokuratorn, änkemannen och fembarnsfadern Hans Sörensson.

Paret hade på Säbygatan i Landskrona hus och gård bestående av ”4 wäggerum 2 Lofft högt”³¹, där parets två barn Hans och Anna Christina föddes omkring 1684 respektive 1689. Hans dog någon gång före 1725, medan Anna Christina flyttade till Köpenhamn och gifte sig med en stolmakarmästare Nilsson.

Prokurator Hans Sörensson dog i april 1689, medan änkan Johanna Hansdotter levde till omkring 1725. Vid bouppteckning efter Johanna i juli 1725 deltog utöver dottern Anna Christina även inspektoren på Skabersjö Pantel Michaelis samt Pähl Kiellman, vilka båda var systersöner till den avlidna. Sådär beskrevs den dödas bostad:

”Hus och gård belägit på Saebj gattan emellan smeden Hans Jokumßon å väster och wäfwaren Hans Hindrik Klingenberg’s hus å öster sydan under ghs nr 112 värderad med en liten söndrig stackelänga till 250 dlr.”³²

När tillgångar vägts mot skulder återstod 200 daler kvar till arvtagaren, den i Köpenhamn boende dottern Anna Christina. Hon hade inte för avsikt att sälja det mycket bristfälliga huset, utan ville istället låta reparera det av egna medel för att sedan låta någon av sina anhöriga bo där hyresfritt.

Än berättas, att änkan skall hafwa gifwit sin caution^I för 40 dlr smt till mad: Dorothea Hammar samt lefwererat sitt gård eller skiöthebref i underpant, af hwilka 40 dlr Visitiüren Kiellman bör betahla 20 dlr samt deraf behörigt Interesse; de öfriga 20 dlr skall Hans Mikellßon i Åhlstorp betahla, hwarföre påstås att få cautionen jiemte skiötet tillbaka, hwilket här utj för wederbörandes underrättelse samt tillbörlig säckerhet införd warder.³³

Tydiligen hade systersönerna Pål Kiellman och Hans Michelsson Cronbeck lånat vardera 20 daler av madame Dorotea Hammar^{II}, med deras mosters Johannas skötebrev som pant. Därför skulle dessa 40 daler betalas med hälften var av Kiellman och Cronbeck, så att skötebrevet kunde återföras till dödsboet.

De båda kusinerna Pål Kiellman och Hans Cronbeck har vi anledning att återkomma till (s. 33 resp. 79).

Anna och kungsgårdsarrendatorn

Johanna Hansdotters syster Anna Margareta gifte sig omkring 1684 med bonden och hästamöllaren^{III} Oluf Jönsson.

Några år senare blev Oluf och bonden Lars Nilsson intresserade av att arrendera Erikstorp, även kallat Kungsgården, ett hemman beläget ett par kilometer norr om dåvarande Landskrona och ägt av staden. Erikstorp hade ödelagts under Skånska kriget och därefter varit utarrenderat med oanvändbara byggnader men med brukbar betesmark.

År 1687 kom Oluf Jönsson och Lars Nilsson överens med Landskronas styrande om att på livstid dela på arrendet för Erikstorp. Uppgårelsen innehöll tydliga förpliktelser för arrendatorerna, innebärande att jorden inom sex år skulle vara uppodlad, och att där under samma tid skulle uppföras fyra rejäla byggnader. Om kraven uppfylldes skulle Nilsson och Jönsson slippa arrendavgifterna under de sex åren.³⁴

---

^I *Caution*, borgen.

^{II} Dorotea Åkesdotter Hammar var sedan 1694 gift med Nils Börjesson Hammar, skomakarmästare i Landskrona. Hon var dessutom kusin med Dorotea Åkesdotter, gift bl.a. med Rasmus Pantelsson (s.18).

^{III} *Häst(a)möllare*, ägare eller arrendator till hästdriven kvarn.

Åtagandet visade sig dock bli svårare än vad de trott, och efter tre år kallades de båda arrendatorerna till magistraten¹ eftersom byggnaderna inte ansågs hålla måttet. De fick då en vecka på sig att ordna borgen som garanti för att de skulle lyckas. Oluf Jönsson ordnade fram två borgensmän för sin andel, men Lars Nilsson misslyckades och fick lämna ifrån sig sin halva av arrendet till Oluf Jönsson.

Lars Nilsson fann sig inte i sin olycka, och bara en månad senare uppgav Oluf Jönsson att Nilsson hotat honom och skjutit efter honom med hagelbössor. Bråket lade sig dock snart, och Oluf Jönsson kunde dö en naturlig död 1712.

Sedan Oluf Jönsson lämnat det jordiska tog änkan Anna Margareta Hansdotter över arrendet, men 1716 utsåg magistraten Christoffer Buure, överstelöjtnant och kommandant på Citadellet i Landskrona, till ny arrendator.

Efter att Anna Margareta Hansdotter avlidit hölls i december 1718 bouppteckning efter henne och Oluf Jönsson. Vid det laget var av parets minst nio barn endast Cecilia, Ingrid och Pål i livet.

Dottern Cecilia hade med sig en hemgift på 340 daler silvermynt när hon 1710 gifte sig med en man vid namn Jon Persson, medan hennes syster Ingrid 1733 ingick äktenskap med skomakaren Johan Jönsson.

Driftig son tog över

Anna Margareta Hansdotters och Oluf Jönssons yngsta barn, den 1698 födde sonen Pål, tog sig liksom systemen Ingrid namnet Kiellman.

Efter Oluf Jönssons död drev magistraten i Landskrona en process mot sterbhuset, i avsikt att få detta att svara för reparationskostnaderna på det enligt de styrandes mening missköta Erikstorp.

Magistraten påminde att den husesyn som gjordt är på Kongsgården och till 194 dlr smt sig bestigen för befunnen bristfällighet under den tid Pål Ohlson och deß sahl: förälldrar haft gården blifwer af

---

¹ *Magistraten*, stadens styrelse.

arfwingarne betalt, den magistratens resolution skulle confirmerat blifwa, hwillcka här uthföras 194:-³⁵

Av sterbhusets tillgångar kan nämnas gården på Norregatan som värderades till 240 riksdaler, medan ”gården som står i byggning näst vid borgaren Klingenbergers huus” var värd 200 riksdaler.

Efter avräkning av de totala skulderna om 305:14 återstod 954 riksdaler att fördela. Detta gjordes så att Cecilia behöll sin hemgift om 340 daler medan hennes syskon Pähl och Ingri fick vardera 307 daler.

I februari 1721 överlät överstelöjtnant Buure arrendet av Erikstorp till Pähl Kiellman. Men den 1 januari 1722 blev Buure ihjälskjuten i en duell med överstelöjtnanten Tuve Johan Schulman³⁶, så det slutliga kontraktet skrevs mellan Kiellman och Buures änka Christina Piper. Överenskommelsen gjordes således upp bakom ryggen på stadens styrande, något dessa såklart inte uppskattade.

Våren 1723 gifte sig ”visit-euren¹ Pähl Kiellman samt Jungfrun Anna Barbara Aspelindh” i Landskrona³⁷. Efter att ha fått barnen Olaus och Hans avled Anna, och Pähl ingick därefter på våren 1736 äktenskap med ”Ehreborna och dygdesamma Jungfru Anna Jönsdotter Kraft”³⁸.

Duell på nyårsdagen

Strax före middagstid på nyårsdagen 1722 kunde åskådare på en fästningsvall i Landskrona bevittna en duell mellan kommandanten på Citadellet, överstelöjtnant Christoffer Buure, och hans antagonist överstelöjtnanten Tuve Johan Schulman.

Buure avlossade två skott, varav ett av dem träffade Schulman i foten. Schulman lyckades dock hålla sig upprätt och sköt ett skott som träffade Buure i närheten av hjärtat. Christoffer Buure avled strax därefter.

Enligt lagen gällande duellanter begrovs han utan präst och kyrkliga ceremonier. Schulman kom att dömas till döden genom halsuggning, men benådades av kungen.

¹ *Visitör* eller besökare var benämningar på tulltjänsteman.

Byggede kvarnar och bryggde öl

Påhl Kiellman kom att stanna kvar som Erikstorps arrendator resten av livet, trots att något kontrakt med magistraten om besittningsrätten troligen aldrig skrevs. Han var uppenbarligen en driftig man och uppförde till exempel vattenkvarnar på gården. Detta tilltag uppskattades inte av Landskronas mjölnare, som såg kungsgårdsarrendatorns agerande som ett intrång i deras verksamhet.

Kiellman började även brygga öl, vilket föranledde stadens bryggare att klaga hos de styrande. Magistraten lät dock verksamheterna fortsätta, och snarare uppmuntrade Kiellmans företagssamhet.

Påhl Kiellman avled av lungshot i september 1767 hemma på Erikstorp, och var vid det laget änklings och utfattig. Han efterlämnade fem barn, nämligen

Pastoren Olaus Kiellman i Liffland, Fortifications Material Skrifwaren Hans Kiellman och notarien Johannes Kiellman i Stockholm¹ samt döttrarna framledne Inspektoren Enroths änka Madame Tala Kiellman och bagaren Olaus Otterströms hustru Elsa Brigitta Kiellman.³⁹

Del av karta över Erikstorp, upprättad 1746. Gården (1), bestod av fyra längor och låg då ca 80 meter sydväst om nuvarande byggnader. Söder om vid bäcken låg en av Påhl Kiellman uppförd skvaltkvarn med kvarndamm (21), och han hade även byggt ett fiskarehus (20) för de som skötte gårdens fiske.⁴⁰

¹ Rimligen avses hemmanet Stockholm i Kägeröds socken.

Sonen Hans Kiellman var materialskrivare vid Kungliga fortifikationen när han 1756 gifte sig med Hedvig Quiding. Under de kommande femton åren födde Hedvig minst elva barn.

Efter faderns död tog Hans Kiellman över arrendet av Eriks-
torp. Men det varade bara fram till årsskiftet 1773–1774 då en
kapten Landberg tog över, följd något år senare av den kapital-
starke Erik Gjørloff vilken kom att genomföra genomgripande
förändringar på gården.

Dog av pistolskott

Hans Kiellmans och Hedvig Quidings äldste son Olof kom att ta
över faderns tjänst som fortifikationskassör, och gifte sig 1780
med Anna Catharina Pripp.

På hösten tjugo år senare inträffade följande:

Den 27 October tildrog sig den olyckliga händelsen at Casseuren vid
Kong. Fortificationen Olof Kiellman genom et Pistohl skott skadat sig så
at han däraf med döden afled. Enligt höglofliga Krigs Rättens utslag blef
han ärligt och i tysthet begrafwen uti Saxtorp war 43 år gammal.⁴¹

Sannolikt hade det varit en diskussion i krigsrätten huruvida Olof
tagit livet av sig, och förmodligen hade man kommit fram till att
så var fallet eftersom han kom att begravas i tysthet.

Prästsläktens stammoder Dorotea

Hans Kiellmans och Hedvig Quidings dotter Dorotea Maria
föddes sommaren 1769, och gifte sig arton år senare med handels-
mannen Carl Gustaf Hammar^I.

Denne var född 1756 i Fjärestad utanför Helsingborg och var
en av fyra söner till Börje Hammar^{II}, kronofogde i Luggude,
Rönneberga och Onsjö härader. C. G. Hammar bedrev sedan
1783 framgångsrikt handel i Helsingborg, var utöver flera andra

---

^I Stamfader till den s.k. Pälsgörenen av den stora släkten Hammar.

^{II} En annan av Börje Hammars söner var Åke Hammar (1759–1842), som
liksom sin farfar Nils Börjesson Hammar (d. 1716) blev kyrkoinspektör i
Helsingborg.

förtroendeuppdrag förman i borgerskapets äldste 1791–1798^I och ägde vid sekelskiftet flera fastigheter vid bland annat Kullagatan.

Carl Gustaf Hammar, Dorotea Kiellman och deras snabbt växande barnaskara flyttade år 1802 till Pålsjö, sedan Hammar blivit ägare till det på 1670-talet grundade slottet norr om Helsingborg.^{II}

En handelsman Rander^{III} här i staden vann en betydligare penningsumma på lotteri, hvarefter han köpte Påhlsjö gård [...] Han var barnlös, men en hans trojnenare, Carl Hammar ärfde, sedan Rander å egen- domen köpt fideicommissrätt, hela hans förmögenhet, af hvilken likväl årligen skulle utgå till 4 mindre bemedlade borgarencor här i staden 100 rdr rmt till dem hvardera.⁴²

Utöver familjen och ett antal pigor, drängar och en ryktare var tidvis även en informator anställd och boende hos familjen, och dessutom bodde även Doroteas syster, mamsellen Christiana Kiellman, på Pålsjö fram till sin död 1826.

I september 1818 dog handlanden Carl Gustaf Hammar. Änkan Dorotea uppges visserligen ha varit stark och driftig, men efter makens död var det planerat att äldste sonen, den år 1788 födde Johannes, skulle överta Pålsjö slott. Johannes var också intresserad av att ta över och utbildade sig för att bli godsherre, men så dog han 1829.

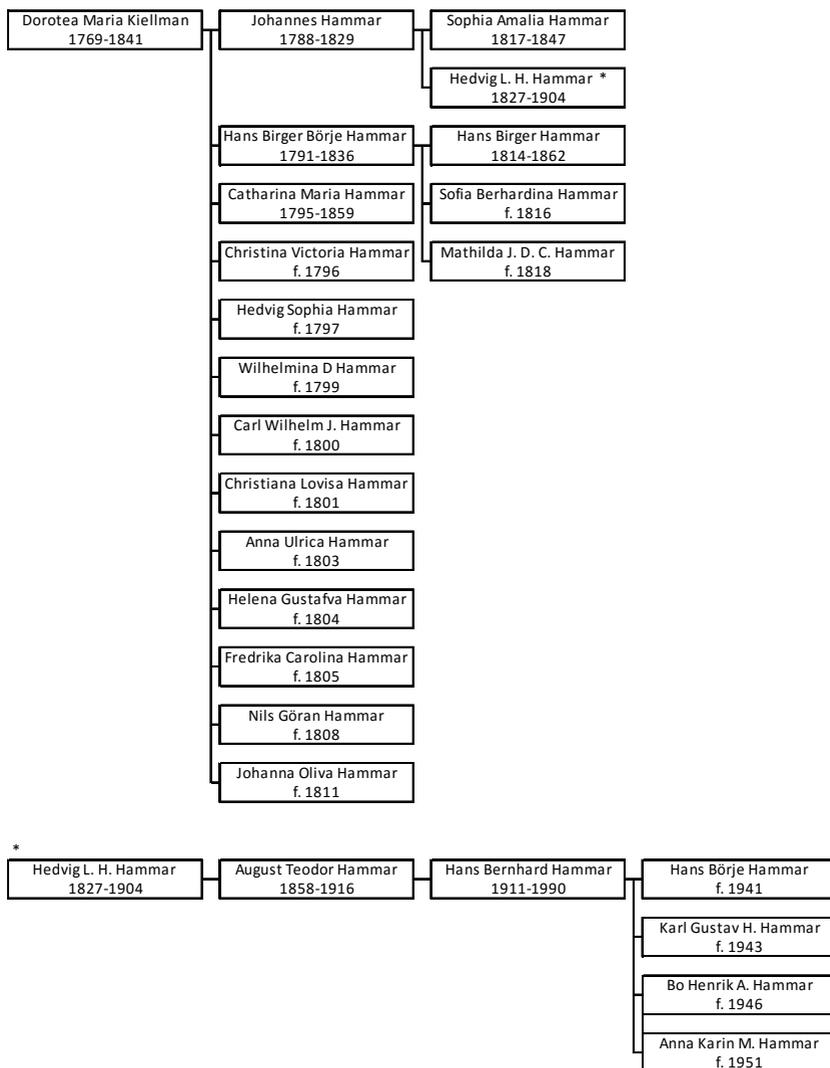
*Pålsjö slott i
Helsingborg ägdes av
släkten Hammar
1801–1834.*

^I Såväl hattmakaren Andreas Kobb som hans bror Johannes ingick något år i broderskapets äldste under den tid Hammar var förman.

^{II} Pålsjö slott var för övrigt Magnus Stenbocks högkvarter vid tiden för slaget vid Helsingborg 1710.

^{III} Wilhelm Rander (1733–1797) köpte 1774 Pålsjö gård av porslinsfabriksgrundaren M.A. Cöster (*Helsingborgs historia* VI:1 s. 410).

Några ättlingar till Dorotea Kiellman

Budet gick då vidare till den 1791 födde brodern Hans Birger, som dock hellre ville vara advokat och tidningsutgivare. Efter en tid bestämde sig därför Dorotea för att sälja slottet till Carl Harald Follin, son till prosten Elias Follin. År 1834 lämnade Dorotea Hammar sitt kära Pålsjö och flyttade till stadsdelen Bankogården, där hon dog i september 1841.^{43, 44}

Uppskattad klockarpräst i Mjällby

Paret Kiellman–Hammar fick inte mindre än tretton barn under åren 1788–1811. Den ovan nämnde Hans Birger blev advokat, stadsnotarie i Landskrona, vice häradshövding och utgivare av Nya Helsingborgsposten. Hans son med samma namn prästvigdes 1837, och blev 1841 klockarepräst¹ i Norra Rörum.

Klockarprästen Hans Birger Hammar gifte sig samma år med sin kusin Sophia Hammar, som dock dog efter knappt sex års äktenskap. Den uppenbart släktkäre klockarprästen gifte då sig för andra gången med en kusin, nämligen Sophias tio år yngre syster Hedvig Laurentia.

År 1851 blev H.B. Hammar kyrkoherde i Mjällby i Blekinge, och flyttade dit med sin familj. Där blev han en omtyckt själsörjare och nykterhetsivrare, med omvittnad varm omtanke om fattiga och nödställda.

Mjällby kyrka.

---

¹ *Klockarepräst* kallades en präst som innehade boställe och löneförmåner, vilka egentligen skulle tillfalla klockaren. Själva klockarsysslan sköttes i regel av annan person. (*S.AOB*).

Hammar var också pådrivare för liberala reformer inom Svenska kyrkan, och gav under åren 1852–1857 även ut månadskriften *Evangeliske kyrkovän* där han

framträdde som en svuren fiende till kyrklig intolerans och tvångslagstiftning, särskilt till det så kallade konventikelplakatet av 1726, vilket upphävande (1858) han fick uppleva, och till den bedrövliga så kallade sakramentallagen (1855), som kriminaliserade dop och nattvard utan prästerlig medverkan [...] Hammar och hans meningsfränder gjorde också stora positiva insatser för friare arbetsformer och lekmannaverksamhet. Den nyevangeliska väckelsens stora uppbyggelsemöten på Vanneberga backar i Vinslövs socken, de så kallade Vannebergamötena, vid vilka H merendels uppträdde som talare, spelade härvid en stor roll.⁴⁵

Under de sista åren av livet avtog kyrkoherde Hammars krafter, och när en hjärnfeber tillstötte på våren 1862 dog han efter några dagars sjukdom, endast 47 år gammal.

*Hans Birger Hammar
(1814–1862).*

Mjällby kyrka byggdes 1788–1791 och ersatte då en 1100-talskyrka. Under 2000-talet har den renoverats såväl in- som utvändigt.

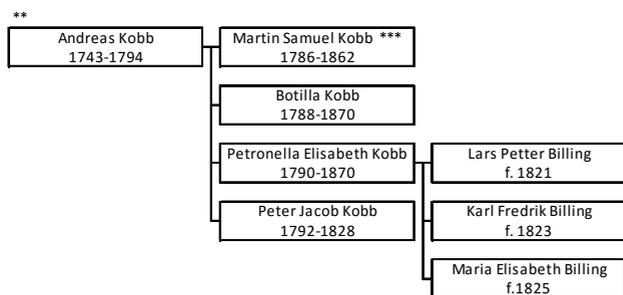
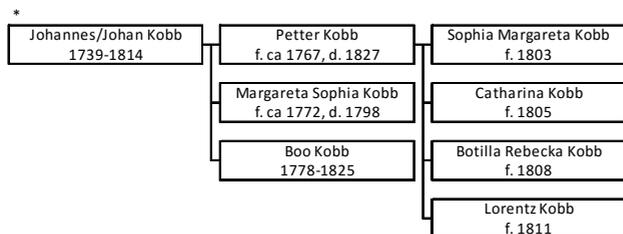
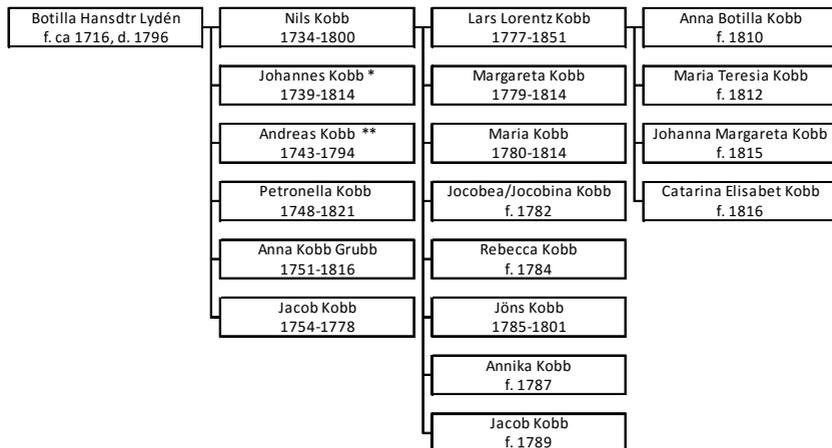

Kyrkoherde, domprost, politiker, direktor och ärkebiskop

Hans Birgers och Hedvig Laurentias son August Theodor var född 1858 och blev kyrkoherde i Bårslöv utanför Helsingborg. År 1902 gifte han sig med stockholmsfödda Emma Hökerberg, och bland deras åtta barn kan nämnas den år 1911 födde sonen Hans Bernhard.

Denne Hans Bernhard Hammar blev präst i Vittsjö och senare kyrkoherde i bland annat Örkelljunga. År 1940 gifte han sig med Ann-Marie Berglund, och tillsammans fick de barnen

- Hans Börje (f. 1941), kontraktsprost, domprost i Skara och därefter etikkonsult i Höganäs
- Karl Gustav Hilding (f. 1943), biskop i Lund och under åren 1997–2006 ärkebiskop i Svenska kyrkan
- Bo Henrik August (f. 1946), politiker och regionråd
- Anna Karin Magdalena (f. 1951), stiftsadjunkt, direktor.

Några ättlingar till Botilla Lydén

***/Se sidan 60 beträffande ättlingar till Martin Samuel Kobb.

Hattmakardynasti i 1700-talets Helsingborg

En mjölnardotter blev stammoder till en betydande hattmakarsläkt i Helsingborg, en stad som på den tiden hade under 1 000 invånare varav ett tjugotal verksamma inom något hantverk.

Utövändet av hantverk var i svunna tiders Sverige strängt reglerat. En allmän skråordning (som byggde på en ordning från 1669) utfärdades sommaren 1720, och blev grundläggande för hantverksämbetenas verksamhet en bra bit in på 1800-talet.⁴⁶

Lärling, gesäll och mästare

Den som ville ägna sig åt något hantverksyrke blev först *lärling* hos en mästare, oftast med mat och husrum som ersättning. Efter 3–5 års praktik som lärling blev man efter avlagt gesällprov *gesäll*, och fortsatte utbildningen hos en mästare och fick då viss lön. För att lära sig så mycket som möjligt var det vanligt att gesällerna reste omkring och arbetade hos olika mästare (så kallad gesällvandring).

Men för att kunna arbeta i egen regi var man tvungen att bli *mästare*. Detta blev man genom att minst tre år ha arbetat som gesäll, och genom att avlägga ett mästarprov och därigenom få *mästarbrev*, beviset på att man nu verkligen kunde sitt yrke.

Det var huvudsakligen i städerna som hantverkaryrkena fick utföras. Det räckte inte med att vara mästare, utan man var även tvungen att vinna *burskap* i staden, vilket beviljades genom att stadens magistrat utfärdade *burbrev*. Därigenom blev man också antagen som *borgare* i staden, med de rättigheter detta medförde.

Åtta män och borgerskapets äldste

Tidigt insåg man i Helsingborg behovet av samverkan mellan styrande och borgare. Årligen utsågs därför *åtta män* att representera borgarna vid överläggningar med magistraten. Med början 1693 utökades dessutom representationen genom att *extra ordinarie åtta män* utsågs. Från och med 1768 valdes i stället sexton av borgarna till att utgöra *borgerskapets äldste* (*Helsingborgs historia*, del VI:1 s. 83–88).

Utövarna i de olika hantverksyrkena var sammanslutna i föreningar, *ämbeten*, med särskilda privilegier.

En mästare med burskap kunde starta sin egen verkstad, sälja sina varor och tjänster, och ha lärlingar och gesäller.

För yrken som var tillåtna på landsbygden (till exempel murare, skräddare, snickare, skomakare och smed) behövdes tillstånd från socknen liksom ansökan om gärningsbrev och registrering hos länsstyrelsen. En sockenskomakare var således utsedd av sockenstämman att bedriva skomakeriverksamhet inom socknen.⁴⁷

Staden vid Öresund

Helsingborg var en bit in på 1700-talet en liten stad, inte minst sedan åtskilliga dansksinnade stadsbor flyttat till andra sidan Öresund i samband med krigshändelser som slaget vid Helsingborg 1710.

Dessutom hade just det året en svår smitta skördat många offer, en smitta härledd från den troligen av näraliggande massgravar förorenade källan i Springpostgränden, stadsbornas främsta vattentäkt. Ovanpå det kom pesten 1711–1712, som ytterligare kraftigt decimerade folkmängden. År 1720 bodde således bara 700 personer i Helsingborg, ett antal som vid seklets mitt dock ökat till ca 900.⁴⁸

Källan i Springpostgränden, med den mot slutet av 1600-talet byggda Henckelska gården.

Jordbruk och boskapsskötsel var ända fram på 1800-talet viktiga näringsgrenar för stadsborna. Deras åkrar och ängar låg på de så kallade vångarna uppe på landborgen utanför stadens ringmur, medan de odlade kål och rotfrukter i små täppor inne i staden. Köpmännen var fåtaliga och endast ett tjugotal hantverkare var verksamma.⁴⁹

Åren 1720–1787 fanns som regel tre hattmakarmästare i Helsingborg, vilka vardera hade någon enstaka gesäll och lärling. De ansågs för få att bilda eget ämbete, och lydde därför under hattmakarämbetet i Malmö.⁵⁰

*Stortorget i Helsingborg 1782.*⁵¹

Mästare med förtroendeuppdrag

Botilla Hansdotter Lydén var syster till Pantel och Martin Lydén (s. 19), och således sondotterdotter till tidigare nämnde Pantel Peitersen, murarmästare i Landskrona. Hon var troligen född 1716 och gifte sig i juni 1733 i Örja med Peter Kobb, hattmakarmästare i Helsingborg.

Peter Kobb var född 1702, och son till murarmästaren Nils Nilsson Koop i dennes äktenskap med Pernilla Persdotter. Peter Kobb skrevs i november 1732 in vid amtet i Malmö som hattmakarmästare och fick burskap i Helsingborg i mars 1733, alltså ett par månader innan han gifte sig med Botilla Lydén. Tillsammans grundade de i Helsingborg en ansedd hattmakardynasti, vars döttrar gifte in sig i flera av stadens välkända familjer.⁵²

Hattmakare Kobb åtnjöt stort förtroende i staden, och var periodvis en av borgarskapets representanter vid överläggningar med stadens styrande. Så blev han till exempel 1738 utsedd till förman i stadens extra ordinarie åtta män där han även var ledamot 1740 och 1743–1746. Längre fram var han under ett par år en av borgarskapets äldste.⁵³

En viljestark kvinna

Botilla Lydéns och Peter Kobbs äktenskap var långt och barnrikt, med elva barn födda åren 1734–1757. Familjen bodde på nr 75^I, en tomt om 666 kvadratmeter vid Långvinkeln^{II, III}. Kobb ägde också nr 155, en ur verksamhetssynpunkt centralt placerad tomt vid hörnet av Strandgatan och Torget, och bebyggd med ett hus av mursten och korsvirke.⁵⁴

---

^I Några år in på 1800-talet ändrades tomtbenämningarna, så att till exempel nr 73 blev 75 och tomt 157 blev 155. Konsekvent används här den senare numreringen, vilken också gäller för den i kapitlet ingående kartan.

^{II} Uppmätt år 1787 till 1 888 kvadratalnar, d.v.s. 666 kvadratmeter (*Helsingborgs historia*, del VI:2 s. 473).

^{III} Tomt 75 låg på norra sidan av Långvinkelsgatan och något nedanför där Springpostgränden ansluter, ungefär motsvarande dagens gatadress Nedre Långvinkelsgatan 19. Nedanför backen ligger Jacob Hansens hus, idag stadens enda kvarstående borgarhus från den danska tiden.

Nedre Långvinkelsgatan i Helsingborg, med platsen för tomt 75.

Botilla Lydén beskrivs som en viljestark kvinna, som även efter mannens död 1791 fortsatte att styra sina söner med fast hand, trots blindhet och hög ålder. Hon avstod dessutom sina burskapsrättigheter till svärsonen Olof Grubb och ville också överlåta sin verkstad till honom, något som sönerna Nils och Johannes hävdade borde ske mot visst vederlag. Oavsett om det även fanns andra skäl eller ej – Nils och Johannes fick i alla fall modern ställd under förmyndarskap.⁵⁵

Hattmakaränkan Botilla Lydén Kobb dog av ålderdomsbräcklighet i februari 1796, omkring 80 år gammal.

Ur handlingar från 1700-talets Helsingborg

Den 14 mars 1733 fick hattmakarmästare Petter (Peter) Kobb burskap i Helsingborg och skrevs in i stadens borgarmatrikel.⁵⁶

Äldste sonen Nils antogs som borgare i november 1761, där "fadren Peter Kobb och fellberedaren Lars Ohlsson" som cautionister gick i god för honom.⁵⁷

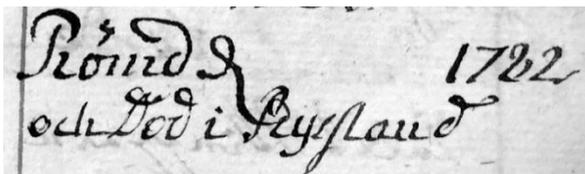
Den 5 mars 1781 var det dags för lillebror Andreas Kobb att som hattmakarmästare vinna inträde i stadens borgerskap.⁵⁸

Lorentz Kobbs underskrift i lysningsboken inför dottern Anna Botillas giftermål 1836 med handlanden Johan H. Wennerberg.⁵⁹

I en bilaga till taxeringsuppgifterna rörande inneboende tjänstefolk intygade den 21 maj 1743 Petter Kobb på tom nr 73 att han endast hade en "Lärre gåse huilken är wed attan åhr gammal" vid namn Christian boende hos sig.⁶⁰

Döttrar blev skräddar- och hattmakarfruar

Peters och Botillas dotter Petronella föddes 1748 och gifte sig 31 år senare med skräddarmästaren Johan Jacob Huth¹. Denne ”römde” dock efter ett par års äktenskap med Petronellas hemgift⁶¹ och var ”död i Ryssland”⁶².

Samlevnaden hade dock varit tillräckligt länge för att hon efter knappt två års äktenskap kunde föda en son som fick skräddarmästarens namn.

År 1786 uppgavs Petronella vara änka efter skräddare Huth, och hösten 1821 dog hon av den förr så ofta angivna orsaken ålderdom.

En pampig begravning

Nyårsdagen 1751 födde Botilla Lydén en dotter som fick namnet Anna. När hon var 44 år gammal gifte Anna sig 1795 med den 16 år yngre hattmakaren Olof Grubb. Denne verkar ha varit en duktig yrkesman vars produkter spreds vida omkring, och när ett filt- och hattmakarämbete inrättades i Helsingborg 1805 blev Grubb dess förste ålderman.^{11, 63}

Paret bodde på nr 75 vid Långvinkelsgatan – där tidigare Annas föräldrar bott och även Olof som lärling och gesäll – i ett hus med fyra järnkakelugnar och två pottugnar. Där dog 65-åriga Anna mot slutet av 1816. I bouppteckningen noterades fastigheter om 2½ tunnland åkerjord, arrenderättighet till 4 tunnland stadsjord, samt huset och gården jämte tomten vid Långvinkelsgatan.

¹ Förekommer även med namnvariationerna Hauth och Hoth.

¹¹ Grubbagatan i Helsingborg är uppkallad ”efter en gammal Helsingborgs-släkt (Grubb) av bland annat hattmakare och färjemän” (*Helsingborgs stadslexikon* s. 134).

Annas begravning den 29 december 1816 blev ovanligt storlagen. Hon blev nämligen jordfäst av självaste biskop Faxel¹, och det ”under hel Klockringning, och Choral Musik”⁶⁴. Jordfärden skedde nämligen i samband med biskopens invigning av Nya kyrkogården.

Den 1816 invigda Nya kyrkogården, numera kallad Gamla kyrkogården.

Kyrkogårdar i Helsingborg

På 1700-talet fanns kyrkogård vid Mariakyrkan och fattigkyrkogård vid nuvarande Prästgatan.

Ett kungligt brev från 1805 förbjöd begravningar inom städerna, bl.a. av hygieniska skäl. I januari 1815 fastställdes en ritning över en ny kyrkogård. En kyrkogårdskommitté tillsattes, ledd av prosten Elias Follin och med kyrkoinspektör Åke Hammar bland ledamöterna.

Kyrkogården iordningställdes vid nuvarande Södergatan/Eneborgsvägen, ett område som då låg utanför staden. Den invigdes 1816 och kallades Nya kyrkogården. I fortsättningen användes begravningsplatsen vid Mariakyrkan inte längre.

När Nya kyrkogården togs i bruk ”fanns här bara lite buskvegetation på backslänten. Utsikten över Öresund var helt fri” (*Helsingborgs historia*, del V:2 s. 260–263, *Helsingborgs stadslexikon*, s.124).

¹ Wilhelm Faxel var född i Kvistofta 1767 och biskop i Lunds stift från 1811 till sin död 1854 (sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/15174, *Svenskt biografiskt lexikon*).

Söner i faderns fotspår

Botillas och Peter Kobbs son Nils blev liksom sin far hattmakarmästare, med burskap i Helsingborg 1761. År 1777 gifte han sig med den tio år yngre timmermansdottern Anna Larsdotter Åberg.

Paret bodde på den av Nils ägda och 433 kvadratmeter stora tomten nr 178⁶⁵ i östra hörnet av Södra Storgatan och Södra Kyrkogatan, och således alldeles intill Mariakyrkan. Paret fick åtta barn, varav även Lorentz och Jacob blev hattmakare medan döttrarna Maria och Rebecka bosatte sig i Danmark.

Nils ingick i borgerskapets äldste under ett par omgångar 1779–1791, och var även e.o. kämnärsbisittare¹ 1782 och 1791.⁶⁶

*Hattmakarutrustning.*⁶⁷

Fyrfaldig änkeman med penningproblem

Nils bror Johannes blev också hattmakare med burskap i födelsestaden 1790. Första frun Sophia Malmström blev trebarnsmor och dog i fläckfeber¹¹ 1787, medan den samma år som hattmakarhustru tillträdde Petronella Andersdotter dog drygt ett år senare av vattusot. Hösten 1789 gifte sig Johannes med Elsa Möller, som dog 1793 av lungshot. År 1793 gifte Johannes sig med Petronella Falkenström, och året därpå övertog han huset på nr 155 efter sin avlidne bror Andreas (s. 56).

¹ *Kämmärsrätten* var till 1849 städernas lägsta rättsinstans, där enklare mål avgjordes *Bra böckers lexikon*, vol. 14 s. 111).

¹¹ *Fläckfeber*, fläcktyfus, en i äldre tider mycket utbredd sjukdom som spreds via löss och ytrade sig ofta med svår allmänpåverkan och utslag. (www.folkhalsomyndigheten.se).

Efter sex års äktenskap dog Johannes fjärde hustru i lungdot. Fler äktenskap blev det inte för Johannes Kobb. Han slutade sina dagar i januari 1814, och bodde då hos sin syster Anna på nr 75.

Johannes Kobb verkar ständigt ha dragits med ekonomiska problem, vilket kan belägas av följande historia.

Den 10 mars 1797 åtog sig Johannes i vittnens närvaro att åt hovslagare Jöns Möller under tjugo år förvara ett med sju sigill förseglat skrin. Skrinets innehåll skulle enligt Möllers vilja fördelas på hans två söner. Detta skrin grävde Johannes ner i jorden på sin fastighet nr 155.

Men hösten 1798 vågade Johannes, ”som ju var tämligen oförmögen att klara upp ens sina egna förhållanden”⁶⁸, inte längre behålla skrinet i sin vård utan överlämnade det till magistraten. Vid det laget var hovslagare Möller död, och till hans söners förmyndare överlämnades därför skrinet som visade sig innehålla en mängd silverföremål och kontanter.^{69, 1}

Johannes Kobbs dåliga finanser ledde för övrigt till att det hos honom 1801 förrättades utmätning följt av auktion.⁷⁰

Även Johannes son Petter blev hattmakare i Helsingborg. Petters år 1805 födda dotter Catharina Kobb utsattes som 16-årig piga för våldtäkt begången av hennes 18 år äldre husbonde, murmästaren Jöns Sandberg, i dennes bostad.

Sandberg friades i Helsingborgs rådhusrätt 1821, men dömdes senare av Göta hovrätt till fästningsstraff för våldtäkt.^{71, 72}

Ett brav stycke karl

Lars Lorentz Kobb var född 1777 och son till de tidigare nämnda Nils Kobb och Anna Larsdotter Åberg. Lorentz kom att bo med sin familj i ett hus på tomt nr 178, tidigare ägt av fadern Nils.

Huset var en våning på en hög gråstensfot, öster i huset var betäckt port, derintill i väster förstuga och vidare boningsrum, allt väl underhållet, till fönsterna voro luckor, som på dagarna visade hattar i alla former målade i vackra färger, dessutom hängde en järnhatt på en från taket utskjutande stång öfver förstugan.⁷³

---

¹ I Tengbergs *Helsingborg år 1816* återges en mera fabelaktig version av berättelsen om det nedgrävda skrinet.

Lorentz var således hattmakare liksom flera andra i släkten, och verkar ha varit en ganska originell person. Han beskrivs som

en återstående lemning af den gamla rätta Handverksborgaren; han gick på torget i träbottnade tofflor, kortbyxor, förkläde, skjortärmarne och nattmössa, köpte sina behofver för tillfället och var i öfrigt alltid att träffas på sin verkstad söknedagarna; han var icke annat än det han var, men det var han fullkomligt. Man kan om honom utropa med Holberg: "ett brav stycke karl og holdes for den beste mester, thi han gør sine hatter saa ærlige og trofaste, som nogen anden" [...] att förnärma honom var farligt och hans läropojkar fingo ej sällan handgripliga tillrättavisningar och icke alltid då det skulle vara.⁷⁴

Under den tidigare delen av sin verksamhet hade Lorentz det tämligen besvärligt. Så gjordes det till exempel 1810 en utmätning hos honom på grund av en skuld, antagligen för ett lån han tagit i samband med giftermålet. Senare försökte även hans hustru bidra till familjeekonomin, men tydligen inte alltid inom reglernas ramar. Hon dömdes nämligen 1830 till att böta drygt 33 riksdaler för att ha "idkat smyg eller oloflig kammarhandel" med tyger och liknande, något som på den tiden ansågs vara intrång i borgerlig näring.⁷⁵

Lorentz Kobb ansågs emellertid ha varit en skicklig yrkesman som fick god avsättning för sina varor. Med tiden gick det allt bättre, och på sin ålderdom hade han det gott ställt ekonomiskt.

Lorentz dog av "tärande sjukdom" den 11 februari 1851, följd av hustrun Helena tre dagar senare. Vid sin bortgång lämnade Kobb efter sig 6 642 riksdaler banco.⁷⁶

I ekonomisk välmåga slutade han sina dagar mindre vetande. Hans hustru dog nära samtidigt, så att dessa makar begravdes på en dag i samma graf.^{1, 77}

Ingen nöd på dottrarna

Lorentz Kobb hade sedan 1808 varit gift med den tio år yngre Helena Lind. Deras 1812 födda dottern Maria Teresia hade bland annat bott i Ystad och Malmö innan hon 1842 återvände till Helsingborg. Där bosatte hon sig på nr 40 hos sin två år äldre

---

¹ Kobbs hustru Helena var bara änka i tre dagar och dog den 14 februari 1851. Båda begravdes den 18 februari.

syster Anna Botilla och hennes man, handlanden, bankdirektören och sedermera stadsfullmäktigeledamoten Johan Henrik Wennerberg.⁷⁸

Centrala Helsingborg år 1787 med nr 155 (A) vid Torget där Peter Kobb utövade sin verksamhet och där sedan Andreas Kobb och hans bror Johannes även bodde, bostaden på nr 75 vid Långvinkeln (B), samt Nils Kobbs och sonen Lorentz bostad på nr 178 vid Mariakyrkan (C).⁷⁹

Anna Botilla Kobb dog av nervfeber i oktober 1848, fem veckor efter att parets sjunde barn, Albin Sigfrid, kommit till världen. På våren 1852 gifte sig med Kungliga Majestäts tillstånd^I änklungen Wennerberg med Anna Botillas syster Maria Teresia, som sju månader senare födde dottern Anna Maria. Maria Teresia Kobb dog 1880, troligen i Köpenhamn dit hon och hennes man flyttat två år tidigare.

Annas och Maria Terasias syster Johanna Margareta gifte sig 1837 med den i Kvistofta födde bryggaren och bankdirektören Samuel Herman Hafström. Bryggare Hafström disponerade en källarlokal på Kärnan i Helsingborg, där han förvarade sitt bayerska öl.

Paret fick nio barn och bodde i hennes föräldrahem på nr 178. De hade det uppenbarligen gott ställt, och uppgift finns om att det vid 1860-talets början kunde dukas långbord i allén vid Maria-kyrkan när Hafström (som då var stadens förman) hade stor middag för stadens pampar.⁸⁰

Hattmakare Andreas på Strandgatan

Hattmakare Peter Kobbs och Botilla Lydéns år 1743 födde son Andreas blev hattmakare liksom sin far och tre av sina fem bröder. Våren 1780 fick han mästarbrev i Malmö, året därpå burskap i Helsingborg och i september 1784 gifte han sig med sin omkring 1759 födda kusin Maria Elisabeth (Maja Lisa) Lydén, dotter till komministern Martin Lydén och hans hustru Gertrud Elisabet Billing (s. 23).

Andreas förestod sin åldrande faders rörelse⁸¹, och bodde med sin hustru på nr 155 på Strandgatan vid Torget. Den 7 januari 1786 födde där Maja Lisa en son som gavs namnet Mårhten Samuel. Lille Mårhten Samuel^{II} fick med tvåårsintervaller fyra syskon.

Men den 29 september 1794, tjugo dagar efter att brodern Christian fötts, dog deras 34-åriga mor till följd av förlossningen.

---

^I Svågerlag (svågerskap) utgjorde fram till 1872 hinder för äktenskap, men dispens kunde beviljas av Kungl. Maj:t.

^{II} Senare gick han under namnet *Martin* Samuel.

Samma dag dog även Christian. Modern Maja Lisa och sonen Christian begrovs på Norra kyrkogården^I den 3 oktober.

Mot slutet av året blev den 61-årige hattmakaren, änklungen och ledamoten av borgerskapets äldste^{II} Andreas Kobb sjuk. Andreas dog i hetsig feber och begrovs den 28 december, även han på Norra kyrkogården.

*Ungefär där
Handelsbanken
idag ligger i hörnet
av Norra Strand-
gatan och Stor-
torget bedrev
familjen Kobb
hattmakeri-
verksamhet under
större delen av
1700-talet.*

Efterlämnade fyra omyndiga barn

Andreas Kobbs förhållande till sina bröder var förmodligen inte så bra. Innan han dog hade Andreas tagit löfte av prosten Elias Follin^{III} att inget av hans syskon skulle få ta någon befattning med barnens arv. Till gode män hade Andreas istället bland annat föreslagit en släkting i Landskrona.⁸²

Två dagar efter begravningen hölls bouppteckning efter makarna Kobb. Paret efterlämnade fyra små omyndiga barn,

sönerna Samuel på 9de och Peter Jacob på 3dje året samt dottrarna Botilla på 7de och Petronella Elisabeth på 5te året gamla.⁸³

^I Sannolikt avses med Norra kyrkogården begravningsplatsen vid Maria-kyrkan (som låg norr om fattigkyrkogården).

^{II} Andreas Kobb ingick i borgerskapets äldste 1792–1794 och var även förordnad till e.o. kämnärsbisittare 1794 (*Helsingborgs historia*, del VI:1 s. 368).

^{III} Elias Follin (1746–1819) var kyrkoherde i Helsingborgs stadsförsamling (Maria) från 1785.

Totalt uppgick skulderna till 194 riksdaler. Efter auktion på fastighet och ”lösöron” i januari genomfördes arvskifte den 10 augusti 1795. När alla kostnader var avklarade fanns totalt 1 114 riksdaler att fördela på de fyra barnen. Till förmyndare för barnen utsågs två av de av Andreas Kobb föreslagna, samt en faktor och barnens farbror Johannes Kobb.⁸⁵

Gifta med smeder och hattmakare

Andreas och Maja Lisa Kobbs son Martin Samuel kom att bli en framgångsrik företagare, vilket framgår av följande kapitel. Hans syster Botilla blev efter föräldrarnas bortgång fosterbarn till sin förmyndare, faktorn Mathias Sahlström och hans hustru.

Botilla gifte sig 1814 i Helsingborg med smeden Lars Hellborg^I, och bodde därefter med honom på bland annat nr 219 och nr 1^{II}. Smeden Lars dog 1854, och när Botilla som 81-årig barnlös änka dog 1870 av lufttröskatarr och ålderdomsavtyning bodde hon på Magnus Stenbock nr 13^{III}.

Petronella Elisabeth Kobb flyttade som 26-åring till Göteborg, men återkom efter några år till Helsingborg. Där gifte hon sig 1820 med sin mors nästkusin, hattmakarmästaren Paul Andreas Billing, som var född 1791 i Össjö och son till häradsskrivaren Lars Petter Billing och hans hustru Anna Schenk.

Paul Billing hade blivit gesäll i Helsingborg 1811, och när han åtta år senare sökte burskap i staden gav magistraten honom i uppdrag att som mästarprov göra två ”brukliga manshattar, en finare och en grövre”.⁸⁶

---

^I Uppges i *Helsingborgs historia* del VI:1 s. 368 heta *Sven* Hellborg, men såväl vigselbok som dödbok anger förnamnet till Lars.

^{II} På den omfattande tomt nr 1 låg bland annat de Ruuthska fabrikerna (lerkärlsfabrik och järngjuteri) och bostäder åt arbetarna, och låg vid/i nuvarande stadsparken (Krookska planteringen). Nr 219 låg vid östra sidan av Nya kyrkogårdsgatan (nuvarande Prästgatan).

^{III} Kv. Magnus Stenbock nr 13 motsvarar i gamla tomtindelningens nr 124½, d.v.s. i sydöstra hörnet av korsningen Hästmöllegränden och Kullagatan.

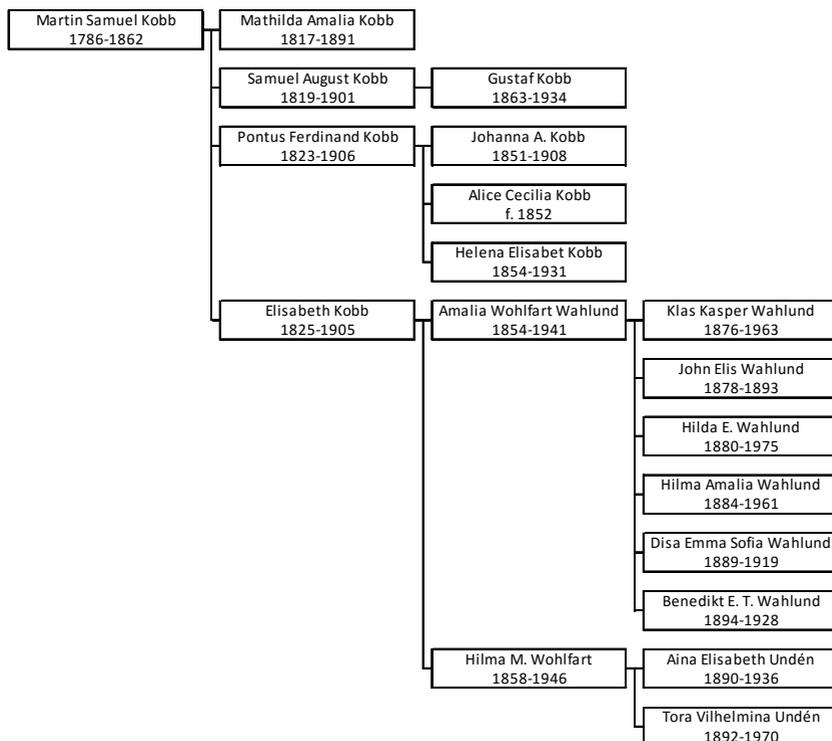
Petronella och Paul Billing fick fyra barn i Helsingborg under de tjugo år de bodde på nr 75 ¹. År 1840 flyttade de till Össjö socken och Berchshill, en stor gård med många drängar och pigor och ägd av Pauls bror hovkamreren Christian Billing. Fyra år senare flyttade Petronella och Paul till Ängelholm, där de avled 1870 respektive 1880.

I Mariakyrkans dopfund från 1300-talet har åtskilliga medlemmar av hattmakardynastin Kobb döpts.

---

¹”Tomten N:o 75, egdes av Hattmakaren Pål Grubb; huset var i tiden två våningar men med korsvirke, snart derefter lät en hattmakare P.A. Billing uppföra huset sådant det nu er” (Tengberg, s. 31). Se även not III s. 46.

Några ättlingar till Martin Samuel Kobb

Företagsgrundaren och hans bror

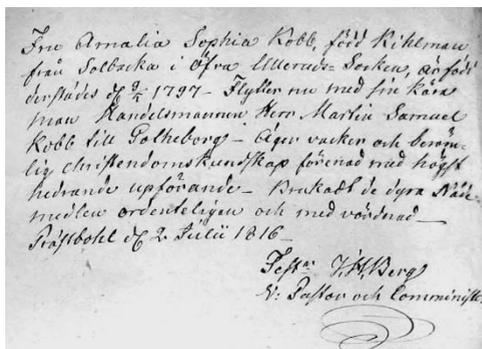
En medlem av en skånsk hattmakarsläkt grundade ett teföretag i Göteborg. Hans söner fortsatte att utveckla företaget, och en av dem blev även känd genom sina politiska insatser för stadens förskönande.

Den i Helsingborg 1786 födde Martin Samuel Kobb var som tidigare nämnts son till hattmakaren Andreas Kobb och hans fru Maria Lydén.

Martin Samuel blev intresserad av handel och flyttade i unga år till Göteborg. Där öppnade han 1809 en butik varifrån han sålde glas och porslin, och utökade sedan verksamheten till att omfatta all slags bosättningsartiklar.⁸⁷

Bosättningsartiklar och te

Men Martin Samuel ägnade sig inte bara åt att bygga upp sin handelsverksamhet. Trettio år gammal gifte han sig den 30 juni 1816 med nittonåriga mademoisellen Amalia Sophia Kihlman från Övre Ullerud i Värmland.

"Fru Amalia Sophia Kobb, född Kihlman, från Solbacka i Öfra Ulleruds socken, är född därstädes d 9/5 1797 [...] Äger vacker och berömlig christendomsksknap förenad med högt hedrande uppförande - Brukad de dyra Nädemden ordentligen och med vördnad."⁸⁸

Martin Samuel och Amalia bodde på nr 22/23 i andra roten¹ inom Kristine församling i Göteborg. Där fick paret fyra barn under

¹ Rote (enhet, distrikt), indelning för folkbokföring, liksom för indelning av en socken där markägarna var ansvariga för till exempel en del av socknens fattigvård, eller för underhållande av en soldat, ryttare eller båtsman.

åren 1817–1825. Medan maken ägnade sig åt affärerna tog Amalia i enlighet med den tidens anda hand om hem och barn.

Född och uppfostrad på landet, älskade fru Kobb blommor och grönt och för den skull lät hon på gårdsplanen plantera pelargonier m.fl. andra blommor, de växte i många trälådor och buskväxterna i stora träkrukor. Dessa flyttades efter behag och bildade än grupper än rabatter. Det var på den gården ungdomarna roade sig.⁸⁹

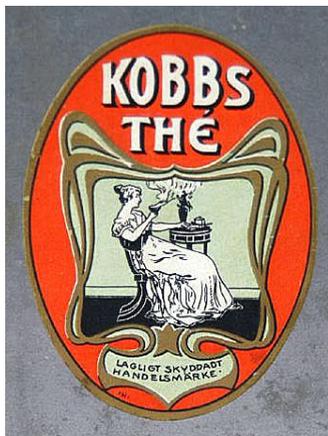
I mitten av 1830-talet började Martin Samuel Kobb även att importera te från Kina, en verksamhet som efterhand kom att bli alltmer omfattande.

Kobb fortsatte träget att utveckla sitt företag, så småningom med hjälp av sönerna Pontus och August, och startade även filialer i Malmö och Stockholm. I augusti 1856 dog 59-åriga Amalia Kobb av maginfluensa, medan Martin Samuel var 76 år gammal när han dog av lunginflammation den 20 januari 1862.

En dotter ogift, den andra kaptenska

Amalias och Martin Kobbs år 1817 födda dotter Mathilda förblev såvitt jag kunnat se ogift och barnlös. På 1870-talet ägde hon tillsammans med sina bröder fastigheten nr 35–37 Korsgatan – Drottninggatan, nära domkyrkan i Göteborg. Fastigheten rymde utöver lägenheter till henne och brödernas familjer även familjeföretagets butik⁹⁰. I augusti 1891 dog 74-åriga Mathilda Kobb.

Mathildas lillasyster Georgia Elisabeth (Betty) Kobb var född 1825. När hon var 27 år gammal gifte hon sig med kaptan Casper Wohlfart och bosatte sig med honom i Stommen i Ånimskogs socken, Dalsland. Efter Casper Wohlfarts död 1876 flyttade Betty till Skövde där hon 1905 gick ur tiden.

*Kobbs The 1 kilo Finaste Ceylon; Extra hög kvalitet Starkt och särdeles aromatiskt.*⁹¹

Betty Wohlfarts dotter Amalia gifte sig 1876 med karlstadsfödde Elias Wahlund, komminister och senare kyrkoherde i Rudskoga församling, medan hennes syster Hilma år 1889 ingick äktenskap med Otto Undén, civilingenjör i Fryksände i Värmland och sedermera disponent vid Åtrafors AB i Okome vid Falkenberg.

Sönerna utvecklade företaget

Amalias och Martin Samuel Kobbs son August föddes 1819. Som artonåring började han att arbeta i sin fars firma, och kom efter hand att ta över funktionen som inköpare. Några år senare kom också Augusts bror Pontus in i företaget, och 1848 tog de båda bröderna över verksamheten under namnet M.S. Kobbs söner.

I butiken på Korsgatan såldes en mängd olika varor, och där det fanns ”äfvensom ständigt lager af friska och goda Théer”⁹². Fram till slutet av 1880-talet importerades enbart te från Kina, men senare användes även ceylonte i blandningarna.

Dess härliga fajanser, andra porslins- och glasvaror, garnityrer och förgyllda bronsartiklar, japanska arbeten, nysilver och platedarbeten, damast- och drällsdukyter m.m. voro en ögonfägnad för kännare, och stadens äldre familjer försummade aldrig att vid sina ättlingars bosättning låta Kobbs söner ombesörja fourneringen. I samband med denna avdelning stod firmans téaffär, grundlad 1835.⁹³

Arbetade för grönare stadsmiljö

På sina många inköpsresor inspirerades August Kobb bland annat av parkerna i London och ville skapa ett grönare Göteborg. Som ledamot av stadsfullmäktige tog han initiativ till anläggandet av Slottsskogen, Vasaparken, Kungsparken och Brunnsparcken. Grosshandlare August Kobbs minnesbyst finns för övrigt inhuggen i berget strax nedanför säldammen i Slottsskogen.⁹⁴

M. S. Kobbs Söner		
STOCKHOLM, Brändögstorg 18.	GÖTEBORG, Korsgatan 9.	MALMÖ, Mågelst.
rekommendera sitt väl fournerade Lager af diverse artiklar, passande till Bosättningar, såsom:		
Porslîner och Glasvaror, fina och ordinära, såväl af de Svenska fabrikkernas som af utländsk tillverkning;		
Plated-, Nysilver- och Britannia-Metall-arbeten;		
Engelska Bord- och Trancherknivar, lackerade Brickor och Brödkorgar;		
Urländska Hellinne Damast- och Drälls-Duktyger, Lärfter, Lakanslärfter i hel bredd, Handdukar, Näsdukar &c.;		
Engelska Sängfiltar, hvita och kulörta, samt Res- och Hastfiltar;		
Piqué-Sängtäcken, Bord- och Pianotäcken, hvita och kulörta Engelska Flaneller;		
Mattväfnader, fina och ordinära; Soff- och Sängmattor, Mattor för Matbord, Mattgångar, Coccos- och Vaxduksmattor m. m.;		
äfvensom ständigt lager af friska och goda Théer.		

August gifte sig 1851 med boforsfödda Beata Christina Lagerhjelm. Även Beata var engagerad i samhällsfrågorna, och var ledamot av Sällskapet för uppmuntran av öm och sedlig modervård.

Den 17 december 1901 dog August Kobb, allmänt aktad och ansedd som en framstående medborgare. När han begrovs

vittnades offentligt, att "tusende av denna stads innevånare skola genom tiderna hava August Kobb att tacka för den hälsa, trevnad och glädje, de av honom skapade parkanläggningarna skola skänka. Och av den berömmelse, denna stad erhåller av främlingen för sina fria utrymmen, för den rikedom av frisk luft, träd och grönskande planteringar, av naturskönhet mellan och omedelbart utanför byggnadskvarteren, måste en god del överflyttas på denne varme och viljekraftige förkämpe för städernas lungor".⁹⁵

August Kobb (1819–1901).

Beata Lagerhjelm lämnade några år efter makens död Göteborg och flyttade till Stockholm, där hon dog 1908.

August och Beata Kobb fick fyra barn, där dock endast den 1863 födde Gustaf uppnådde vuxen ålder. Gustaf Kobb blev docent i matematik och mekanik, lärare vid sjökrigsskolan och professor vid Kungliga tekniska högskolan, samt även riksdagsman bland mycket annat.

Augusts bror, grosshandlare Pontus Kobb var utöver engagemanget i familjeföretaget ledamot av Trädgårdsföreningen. Han gifte sig 1850 med svägerskan Beatas syster Johanna Lagerhjelm¹, som dock dog i feber efter fem års äktenskap.

---

¹ Systrarna var av adlig ätt och döttrar till den 1787 födde Per Lagerhjelm, jurist och assessor i bergskollegium, flitig skriftställare och ledamot av ett flertal kommittéer (www.adelsvapen.com).

Änklingen Pontus gifte åtta år senare sig med Hilda Elfving från Stockholm, och 1890 bodde de vid Överåsberget i Örgryte. I november 1902 flyttade paret till Sibyllegatan i Stockholm, där Hilda dog i januari 1906 och Pontus i december samma år.

Fick skola och gator uppkallade efter sig

Spår efter August Kobb finns idag i form av August Kobbs gymnasium, August Kobbsgatan och August Kobbs stig i Olivedal och Slottsskogen, och han fick dessutom en spårvagn uppkallad efter sig. Dessutom finns Kobbarnas väg i Gårda, uppkallad efter August och Pontus som ägde de vid den vägen liggande gårdarna Norra och Södra Prospect Hill.⁹⁶

Året efter August Kobbs död lämnade Pontus Kobb företaget. Augusts änka Beata och sonen Gustaf Kobb drev rörelsen fram till 1905, varpå företaget bytte ägare åtskilliga gånger innan Cloettas dotterbolag Adaco förvärvade Kobbs 1998. Sedan början av 2007 ägs varunamnet Kobbs av Löfbergs Lila.

Handelsbokhållarens liv fick tragiskt slut

Teföretagsgrundaren Martin Samuel Kobbs bror Peter Jacob föddes 1792. Som tidigare nämnts dog hans föräldrar två år senare, så Peter Jacob kom att växa upp hos sina fosterföräldrar, fastern Anna Kobb och hennes man Olof Grubb.

År 1813 flyttade Peter Jacob till Kristine församling i Göteborg, där hans bror Martin Samuel sedan tidigare bodde. Sex år senare gifte sig handelsbokhållaren Peter Jacob Kobb med den sjuttonåriga jungfrun Petronella Åberg.

Men uppenbarligen gick det inte alls lika bra för Peter Jacob som för hans driftige bror Martin Samuel.

Snarare gick det utför.

Inte kläder att skyla sig med

Sommaren 1826 flyttade Petronella och Peter Jacob Kobb till Stockholm. Sannolikt gjorde Peter Jacob sig där genom sitt leverne snart känd av ordningsmakten, för när han den 8 december 1828 ”sjuknat på gatan”⁹⁷ togs han till stadens häkte där han samma dag avled.

När det i maj påföljande år var dags för bouppteckning vistades änkan Petronella i Finland. Några barn hade paret inte fått, så utöver Petronella Åberg upptogs syskonen Martin Samuel, Petronella och Botilla som arvingar. Vidare framkom att den döde efterlämnade skulder till

Tracteuren N: Thorén enligt Skuldsedel [...] Julü 1827 Rgsd 212 eller Bco 141:16 hvarförutan anledning är att Kobb häftar för åtskillig nu okänd gäld. Summa Rgd 144:16.⁹⁸

Sannolikt fick traktören och eventuella andra fordringsägare bli utan sina pengar, eftersom det från häktet förevisades följande intyg:

Att f.d. Handelsbetjenten P: J: Kobb, som den 8de December 1828 uti stadens häckte afled, icke hade kläder att skyla sig med, och att alt hvad han hade på sin kropp icke kunde öfverstiga ett värde af En R^d Bco, men att dessa slarfvor som fulla med ohyra måste genast kastas på sopbacken, varder härmed till bevis meddelat. Stockholm d: 22 Majj 1829. N: Ångman Wagtmästare, G Rydlund Police Upsyningssman.”⁹⁹

Att f. d. Handelsbetjenten P. J. Kobb, som den 8de
December 1828 uti Stadens häckte afled, icke hade kläder att
skyla sig med, och att alt hvad han hade på sin kropp
icke kunde öfverstiga ett värde af En R^d Bco, men att
dessa slarfvor som fulla med ohyra måste genast
kastas på sopbacken, varder härmed till bevis meddelat.
Stockholm d. 22 Majj 1829.
N: Ångman
Wagtmästare
G Rydlund
Police Upsyningssman

Från Själland till Skåne

Med början i den själländska staden Roskilde innehåller berättelsen om denna släktgren gästgivarehustrur, klockare, präster, höga militärer och en Landskronafödd skomakare.

I 1600-talets Roskilde fanns en köpman vid namn Christen Christensen, vars hustru hette Inger Gregersdatter. Hösten 1649 fick de en dotter som gavs namnet Karine, och de hade därutöver åtminstone ytterligare en dotter, Ingri.

Köpmansfru och borgmästarinna

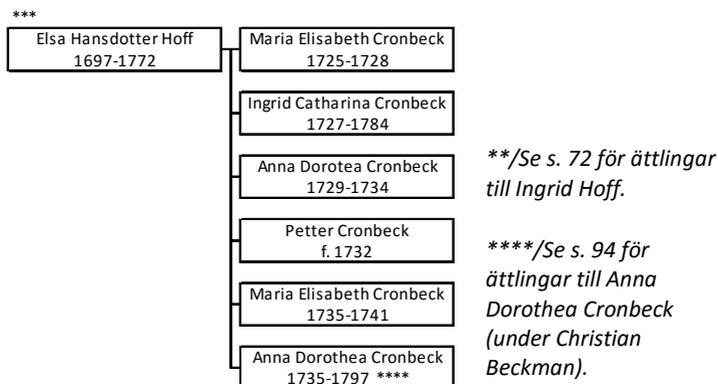
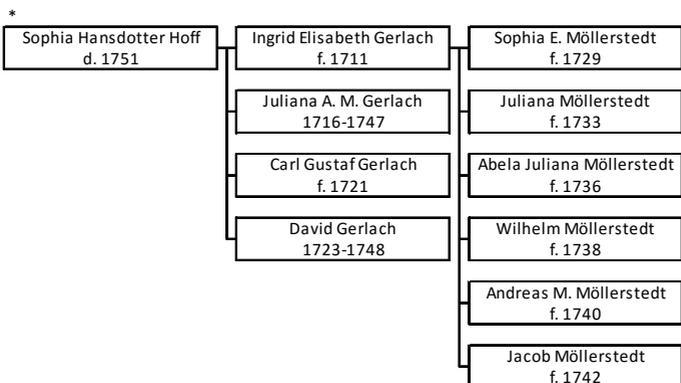
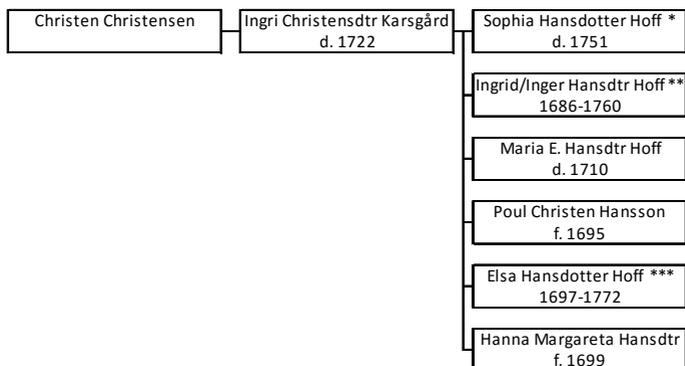
Efter Christensens frånfalle gifte änkan Inger om sig med rådmannen och sedermera borgmästaren Anders Andersen i Roskilde¹. Andersen var år 1677 rikast i rådhusroten och den ende i staden som ägde 12 svin. Fem år senare var han stadens fjärde störste jordägare, och köpmansgården på baksidan av dagens Algade 15 där han och Inger bodde var utrustad med nio eldstäder.¹⁰⁰

*Aldgade 15 i äldre tider och idag.*¹⁰¹

---

¹ Inger Christensdotter, noterad som ”Anders Andersön Raadmands”, var fadder vid barndop i Roskilde i januari 1681 (Roskilde Domkirke kirkebog 1678–1708, ny udgave, opslag 28, www.sa.dk).

Några ättlingar till Christen Christensen

Anders Andersen dog i juli 1693 och begrovs i domkyrkan, medan hans änka Inger begrovs den 13 januari 1702 på domkyrkans kyrkogård där hon ”nød alting fri for hendes armodis skyld”.¹⁰²

Inger Gregersdatters dotter Ingri kom att gifta sig med en man vid namn Hans Poulsen^I. Denne var på 1680-talet gästgivare på Vestergade i Köpenhamn, och var åtminstone från mitten av 1690-talet någon form av prokurator^{II},¹⁰³.

Ingri Christensdotter och Hans Poulsen fick minst sex barn tillsammans, varav endast tre döttrar kom att överleva sin mor. Hans Poulsen dog innan dottern Hanna Margrete föddes i februari 1699 i Holmens sogn, Köpenhamn. Parets döttrar kom oftast att gå under familjenamnet Hoff.

Till andra sidan sundet

Som änka flyttade Ingri Christensdotter tillsammans med barnen till Helsingborg. Därefter bar det av vidare till Saxtorp med dottern Sophia, vars make Georg Gerlach övertagit gästgivargården där.

På äldre dagar gifte Ingri sig våren 1718 med gamle gästgivaren i Annelöv, Peter de la Rij, vilken ett halvår tidigare blivit änkeman för andra gången. Två år senare vände sig Ingri till tingsrätten med begäran om skriftligt bevis på vem hon var och om hennes ”lefnad och tillstånd nu för tiden”, detta då hon skulle vara berättigad till ett arv i Holland.^{III},¹⁰⁴

Paret Christensdotter-de la Rij bodde i Ålstorp i Västra Karaby socken, där Ingri dog 1722 följd sex år senare av sin 78-åriga man.

---

^I Alternativa stavningar som Påwelsen och Poffelsön förekommer.

^{II} *Prokurator* är en äldre benämning på jurist, till exempel åklagare eller advokat. Här avses rimligtvis en enklare variant av *sagfører*.

^{III} Ingris begäran om intyg beviljades, men hur det sedan gick med arvet har jag inte lyckats utröna. Protokollet från Harjagers häradsrätt vinterting den 25 februari 1720 i Saxtorp innehåller för övrigt en mängd uppgifter om Ingri Christensdotters liv och släktförhållanden, till stor hjälp under forskningen bakom denna släktberättelse.

Sophia Hoff och gästgivare Gerlach

Ingri Christensdotters och Hans Poulsens dotter Sophia gifte sig 1709 i Helsingborg med svarvaren och konstdrejaren Georg Gerlach. Fem år senare flyttade paret till Saxtorp, där Gerlach blev gästgivare.

Gästgivargården brinner

Prästen i Saxtorps huvudförsamling Västra Karaby har nedtecknat följande nog så dramatiska händelse med den då tämligen nyblivne gästgivaren Georg Gerlach inblandad.

Den 9 juni 1714 rådde det kraftig blåst i Saxtorp. I gästgivargården höll Åke Nilsson bröllop för sin dotter Estrid, då Gerlach och några andra för att hedra brudparet avlossade skott med gevär och pistoler. I stormen blåste en förladdning upp på taket och antände detta.

Gästgivargården brann ner, liksom även några andra gårdar och gatehus. ”Gudh beware os frå sådan oh all annan olycka”, avslutade prästen berättelsen.¹⁰⁵

Fyra barn uppnådde vuxen ålder

I januari 1751 dog Sophia Hoff, och fem år senare avled gästgivaren Georg Gerlach i Saxtorp i en ålder av 80 år.

Sophia Hoff och Georg Gerlach fick under åren 1711–1723 sex barn, varav två dog tidigt. De som uppnådde vuxen ålder var

- Ingrid Elisabeth Gerlach, som 1728 gifte sig med kvartermästaren vid Säby gård Bengt Möllerstedt och flyttade med honom till Mörarp där han även var gästgivare
- Juliana Gerlach, som 1738 gifte sig med Magnus Almqvist som blev gästgivare i Saxtorp. Juliana dog redan 1747 och efterlämnade maken och dottern Helena.
- Carl Gustaf Gerlach, som gick åtta år i skola i Landskrona, var student i Lund och sedan blev militär
- David Gerlach, som också gick åtta år i skola i Landskrona, och sedan studerade i Lund där han endast 25 år gammal avled 1748.

Ingrid Hoff och klockare Gadd

Sophia Hoff's syster Ingrid var född på Vestergade i Köpenhamn 1686. Den 8 november 1708

Copulerades¹ Kläckaren här wid Kropp och Mörarps försambl Lucas Johan: Gadd och jungfru Ingrid Hans datter Hoff.¹⁰⁶

Elva månader efter vigseln i Kropps kyrka, någon mil nordost om Helsingborg, födde Ingrid Hoff en son som fick namnet Johan. Efter att ytterligare två barn fötts flyttade familjen omkring 1714 till Norra Åkarp, sedan Lucas Gadd bytt tjänst med klockaren i Åkarp och Vittsjö församlingar.

Lucas Johansson Gadd och hans fru Ingrid blev sedan kvar i Norra Åkarp där ytterligare fem barn föddes åren 1715–1725, och där klockarparet också slutade sina dagar 1757 respektive 1760.

Rektor i Landskrona blev kyrkoherde på Österlen

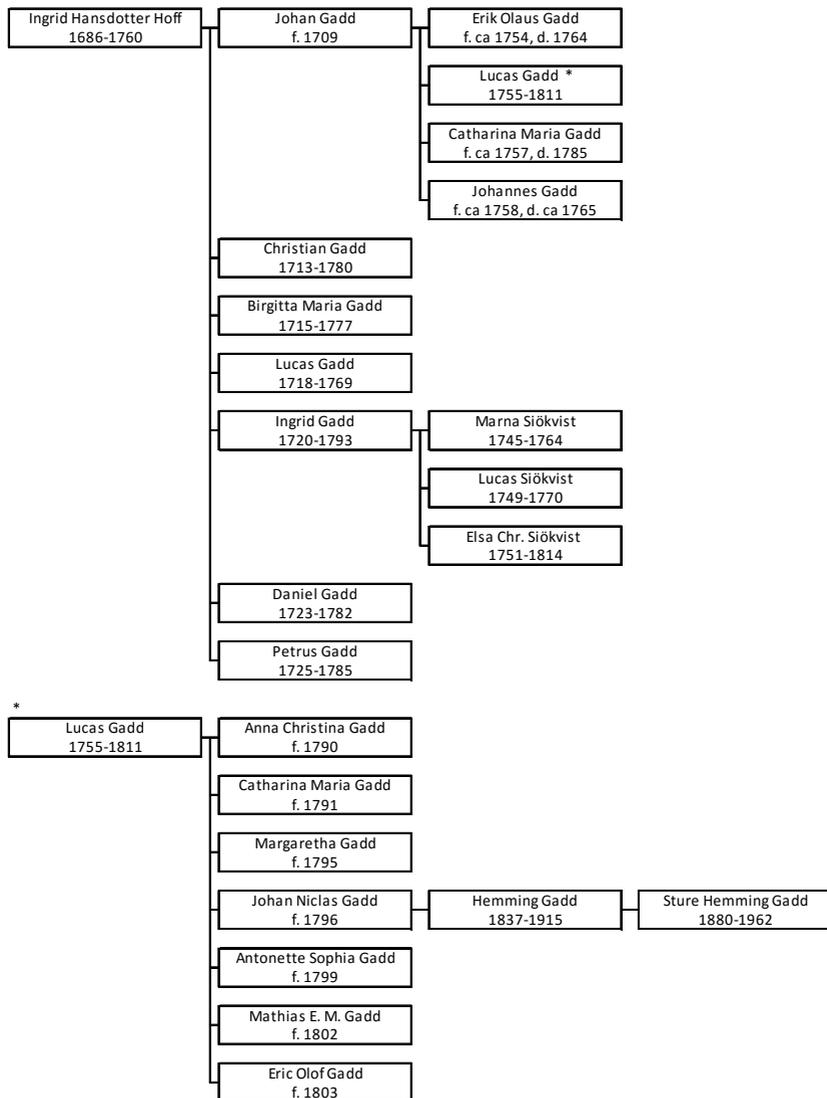
Lucas och Ingrid's i Kropp år 1709 födde son Johan arbetade liksom sin far inom kyrkan, och blev så småningom kyrkoherde i Västra Kärrstorp. Han gifte sig 1753 med Christina Sinius och fick fyra barn med henne, däribland sonen Lucas som föddes på juldagen 1755.

Efter uppväxtåren i Västra Kärrstorp tog sig Lucas till lärdomsstaden Lund, där han 1771 avlade studentexamen. Efter att ha blivit filosofie magister några år senare var han 1780 docent i lärdomshistoria. Tre år senare blev han rektor vid Trivial Scholan i Landskrona, en befattning han innehade fram till 1806.

Lucas Gadd anses ha varit en skicklig lundaakademiker, som hunnit bli docent i lärdomshistoria innan han av försörjningsskäl tvingades gå över till skolvärlden. Han ska ha varit ovanligt medryckande i sin undervisning, särskilt när han fick anledning att föredra något textställe från klassiska författare som Cicero och Horatius.

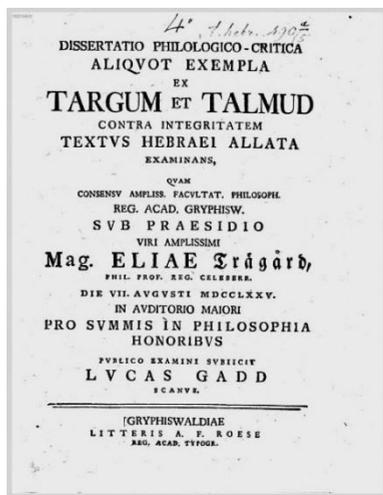
---

¹ *Copulering* betydde i äldre tider sammanbindning och förenande, medan det senare kommit att mera konkret betyda parning/samlag.

Några ättlingar till Ingrid Hansdotter Hoff

”Jag erinrar mig mycket väl”, skriver Sven Nilsson¹ i några minnesanteckningar, ”huru glädjen vid sådane tillfällen spridde sig öfver det upplarnade ansiktet och ögonen ännu visade en ungdomlig lifflighet. Då han blifvit upprymd, kryddade han ofta sin undervisning med muntra och qvicka anekdoter, hvilka han med en särdeles talang berättade.”¹⁰⁷

*Lucas Gadds avhandling
vid fil.mag. 1775.*¹⁰⁸

En präst i vackraste mening

Lucas Gadd tyckte dock att lärartjänsten var dåligt betald, så han läste teologi och prästvigdes i Lund. Nyårsdagen 1792 höll han i Landskrona en högmässopredikan på temat ”Några säkra Förvaringsmedel mot vår tids stora frestelser til affal ifrån den rätta Enfaldigheten i Christo”.¹⁰⁹

Men för att få ett pastorat behövdes inte bara teologiska kunskaper utan även tur, något som Gadd fick erfa då de tjänster han sökte hela tiden gick till andra. Han ansåg sig därför förbigången, och skrev till och med till kung Gustav IV Adolf och klagade och begärde rättvisa. Kungen lär ha blivit synnerligen förgrymmad över att en undersåte vågade tala om rättigheter, och händelsen lär därför knappast ha gjort det lättare för Gadd.¹¹⁰

År 1806 utsågs han i alla fall till kyrkoherde vid Gladsax och Östra Tomarps pastorat, en tjänst han tillträdde våren 1807 och en uppgift han med stor iver och energi gick in för.

¹ Sven Nilsson (1787–1883) var professor i naturalhistoria i Lund, och en banbrytande arkeolog som dessutom brukar kallas den svenska ornitologins fader.

Karta över centrala Gladsax by 1790, med kyrkan och prästgården (nr 29).¹¹¹

Gladsax kyrka. Nedan: där det var prästgård på Gadds tid är idag galleri och kafé.

Lucas Gadd [...] för övrigt herrnhutismen varmt tillgiven. I sin trädgård i Gladsax, under de skuggande lönnträden, satt han med Miltons "Paradise lost" och "Works of Ossian" i sin hand.

Från sin landskronatid hade han många berömda lärjungar, som med tacksamhet mindes honom livet igenom. Zoologen och arkeologen Sven Nilsson hörde till dem.

Denne menade om sin gamle lärare, att han var en präst i vackraste mening, men medger att han såsom talare från predikstolen icke ägde några utmärktare gåvor. Prosten Westerström i Ausås [...] gör dock gällande, att Gadd med glatt anlete mottog den enfaldigaste bland sina åhörare, som kom att samtala om det enfaldigaste ämne, gladast likväl, då det var om livets högsta spörsmål, däri den lärde prästen kunde tala så enkelt, att ett barn kunde fatta meningen.¹¹²

Herrnhutismen

Herrnhutismen var en fromhetsriktning med ursprung i 1700-talets Sachsen, och kom till Sverige via Christiansfeldt i Danmark.

"I drygt ett sekel, från början av 1700-talet till mitten av 1800-talet, var *herrnhutismen* den surdeg som påverkade hela väckelserörelsen i Europa, och i Amerika [...] sipprade in överallt, ganska tyst och stilla eftersom herrnhutarna inga ambitioner hade att skapa samfund, bara att omskapa människan [...] gjorde en bestående insats i svenskt fromhetsliv, skapade i Sverige egentligen förutsättningarna för alla svenska folkrörelser, från väckelsen till nykterhetsrörelsen till arbetarrörelsen [...] kunde smyga sig in i alla samfund och anta deras färg och tonfall, om bara ett villkor uppfylldes: den totala inlevelsen i Kristi lidande, uppgåendet i honom, och i hans död och försoning" (Per Olof Enquist, *Lewis resa*, 2001).

En annan Kyrkans man som förespråkade herrnhutismen var Abraham Thornberg (1758–1843), från 1813 prost i Gylle och Kyrkoköpinge. Thornberg hade tillhört lärarkåren i Landskrona under Lucas Gadds tid som rektor, och influerats där av honom.^{113,1}

Lucas Gadds verksamhet som kyrkoherde på Österlen varade dock bara några år. En svår och ihållande ohälsa bröt ner hans krafter, och på morgonen den 5 november 1811 dog han av

¹ Lucas Gadds närmaste granne i Gladsax var för övrigt Abraham Thornbergs son, länsmannen Gustaf David Thornberg, på nr 28. Gadds son Johan Niclas blev omsider präst i Hammarlunda. Där levde sedan länge jämnåriga barndomskamraten Axel E. Thornberg, bror till Gustaf David.

tärande sjukdom. Han lämnade efter sig sin hustru sedan 1789, Jacobina Hofverberg¹, och deras sju barn. Vid bouppteckningen i Gladsax prästgård noterades bland tillgångarna 10 hästskulptur, 14 får och 1 bagge, samt ett 20-tal svin.¹¹⁴

Kyrkoherde och far till general

Jacobinas och Lucas son Johan Niclas föddes 1796 i Landskrona. Han kom att bli kyrkoherde i Harlösa och Hammarlunda församlingar och kunde senare dessutom titulera sig hovpredikant. År 1833 ingick Johan Niclas äktenskap med den i Tryde 1801 födda Sophia Regina Dahlberg.

Febr 10de blef första gången tillkännagifvet att ägtenskap som, i Herrans namn, är beslutat skola ingås emellan Kongl: Hofpredikanten tilförordnade kyrckoherden vid Harrlösa och Hamarlunda församlingar Magister Jeanne Niclas Gadd och Demoiselle Sophia Regina Dahlberg i Gladsax. Vigselen skedde den 26te februari.¹¹⁵

I början av november 1837 födde prostinnan Gadd en son som fick namnet Hemming.

Hemming Gadd slog sig in på den militära banan och gjorde där en framgångsrik karriär. Han blev bland annat chef för Krigshögskolan 1883–1886 och chef för Andra livgrenadjärregementet 1888. Han utnämndes 1902 till generallöjtnant och 1905 till general.

Hemming Gadd var vidare 1905–1907 förste adjutant och chef för H. M. Konungens stab. Han anses framförallt ha spelat en roll vid moderniseringen av den svenska trupp utbildningen efter tyska förebilder.¹¹⁶

¹ Vad gäller Jacobina Hofverberg, så hade för övrigt Lucas far Johan Gadd 1765 gift om sig med kyrkoherdedottern Rachel Hofverberg, som var faster till Jacobina och elva år yngre än sin make.

Stor arbetsförmåga, beslutsamhet och blick för väsentligheter sägs ha varit kännetecknande för honom, och som human chef var han också uppskattad av sina underordnade.¹¹⁷

På det civila planet hade major Gadd på sin 40-årsdag 1877 gift sig med 28-åriga Ida Paulina Benedicks från Österfärnebo.

Hemming Gadd avled av hjärnblödning 1915, medan hans maka Ida Paulina dog 1921.

Parets i augusti 1880 på Sturegatan i Stockholm födde son Sture kom även han att göra en omfattande karriär med militära förtecken.

Sture Gadd blev bland annat Svenska telegrambyråns korrespondent vid österrikisk-ungerska arméns högkvarter 1914–1915, avdelningschef vid generalstabens utrikesavdelning och militärattaché i Paris 1924–1928. Efter att dessutom ha deltagit i den svenska representationen vid Nationernas förbund i Genève 1922–1928 blev han överste och chef för Krigshögskolan.

Han blev därefter bland annat chef för Wendes artilleriregemente, och sedan utnämnd till generalmajor och chef för artilleristabskåren. Efter att 1941 tagit avsked ur aktiv tjänst blev han två år senare kabinettskammarherre.¹¹⁸

Sture Gadd var sedan 1930 gift med grosshandlardottern Ellen Willerding. På äldre dagar flyttade paret till Halland, där Sture dog sommaren 1962, 82 år gammal. Hans fjorton år yngre fru Ellen slutade sina dagar i Göteborg 1971.

Vice häradshövding i Östbo härad

Christian Gadd, den år 1713 i Kropps socken födde sonen till den tidigare nämnde klockaren Lucas Gadd och dennes hustru Ingrid Hoff, gifte sig omkring 1735 med Anna Beata Siöberg. Paret fick under åren 1736–1752 sex barn.

Den tidigare delen av Christian Gadds liv är för mig höljt i dunkel, men någon gång innan våren 1747 hade han och familjen bosatt sig i Tofteryds socken i närheten av Skillingaryd. Han var vid det laget vice häradshövding i Östbo härad, en befattning han behöll till sin död i början av 1780.

Klockardotter blev klockarfru i Ausås

När hon var 27 år gammal gifte sig Christian Gadds två år yngre syster Brita Maria med ”klåkaren wid Ausåhs och Ströfwelstorp försambl.”¹¹⁹, den i Ausås födde 44-åriga Eric Kempe. Paret blev den Ängelholm näraliggande socknen trogen, och där föddes under åren 1743–1756 fyra flickor och två pojkar.

Våren 1760 avled Eric Kempe av vattusot, men i augusti året därpå gifte klockaränkan Brita Gadd om sig med församlingens nye klockare, Nils Gulléus.

Sjutton år in i sitt andra äktenskap dog Brita Gadd, 62 år gammal. Hennes döttrar från första äktenskapet, Elisabeth och Ingrid Johanna, kom att ogifta bo kvar hos sin styvfar Nils åtminstone resten av seklet.

Deras två bröder gick i faderns fotspår. Den 1744 födde Lucas Gadd (ytterligare en med detta namn) blev klockare i Annerstad i Kronobergs län, och hans tolv år yngre bror Mattias Ulrich blev organist och klockare i näraliggande Angelstads församling. Dessutom gifte sig deras syster Birgitta Christina med klockaren Sven Aulander i Södra Unnaryd, Jönköpings län.

System klockarhustru i Vankiva

Ingrid Hoffs och Lucas Gadds dotter Ingrid föddes 1720. Som 25-åring gifte hon sig med den 14 år äldre Olaus Siökvist, som var klockare i Vankiva och Ignabergas församlingar. Siökvist var änke-man sedan hans första fru Marna Raaf avlidit 1743.

Olaus Siökvist och Ingrid Gadd bodde i Vankiva, och fick fem barn åren 1745–1755. På våren 1767 drabbades Siökvist av lung-sot och dog den 26 maj. Ingrid kom att leva ytterligare 26 år, och slutade sina dagar i Ignaberga i november 1793.

Parets dotter Elsa Christina gifte sig som artonåring 1770 med sin fars efterträdare på klockartjänsten, den i Gumlösa födde klockarsonen Carl Jacob Wäström. Efter att paret fått sex barn drabbades Wäström av rötfeber¹ och dog i februari 1785.

---

¹ *Rötfeber* var en benämning på febersjukdomar i samband med blod-förgiftning eller varbildning och förruttelse, ”röta” i kroppen.

I augusti 1796 fick klockaränkan Elsa en dotter. Två år senare gifte hon sig med draken Paul Friberg, som var änkeman och hade sex barn. Friberg dog dock efter sex års äktenskap. Uppenbarligen blev därmed situationen besvärlig för tvåfaldiga änkan Elsa Siökvist, som dog som fattighjon i november 1814 i Vankiva.

Även yngste sonen klockare

Det sista barnet till klockare Lucas Gadd i Norra Åkarp och Vittsjö församlingar gick i faderns fotspår och blev även han klockare i Norra Åkarp. Den 1725 födde Petrus Gadd fick med sin fru Maja Luhn sex barn 1760–1772, alla födda i Norra Åkarp. Våren 1785 dog klockare Petrus Gadd av slag, 59 år gammal.

Elsa Hoff och skomakare Cronbeck

Ingri Christensdotter och Hans Poulsens dotter Elsa var född i Vor Frue församling i Köpenhamn 1697. I början av 1720-talet bodde hon sannolikt i Ålstorp, Västra Karaby, tillsammans med sin mor Ingri Christensdotter och sin styvfar, den tidigare gästgivaren i Annelöv Peter de la Rij.

Möjligen var Elsa redan då trolovad med skomakaren Hans Cronbeck, eftersom hon i juli 1721 kallades för ”Cronbeck” när hon var gudmor till sin syster Sophias son Carl Gustaf.¹²⁰

Hans Cronbeck var född i augusti 1694 på Norregatan i Landskrona och son till Michel Pantelsson och Karna Hansdotter. Således var han farbror till det tidigare nämnda kammarrättsrådet Otto Panthel.

Den 26 november 1723 gifte sig Elsa Hoff och Hans Cronbeck i Saxtorp, där bröllopfesten sannolikt hölls på Elsas sväger Georg Gerlachs gästgivargård.

Från Västra Karaby till Skarhult

Elsa och Hans Cronbeck bosatte sig i Västra Karaby socken på Ålstorp nr 8, vilket var ett så kallat sjättepenningshemman om $\frac{1}{4}$ mantal.^{1, 121} Troligen var det i samband med att paret satte bo som

---

¹ *Sjättepennning* var den sjättedel svenska kronan krävde av försäljningsbeloppet då till exempel danska adelsmän och godsägare (efter Sveriges övertagande

Hans Cronbeck lånade pengar av madam Dorotea Hammar, ett lån där Hans moster Johanna lämnade sitt skötebrev¹ i pant.

Här låg Ålstorp nr 8 där Elsa Hoff och Hans Cronbeck bodde. Kartan visar del av Ålstorp i Västra Karaby socken ca 1780, med bland annat nr 8.^{11, 122}

Nästa anhalt för Cronbecks var Ålstorp nr 10, ett ”frälse utsocknes hus” under Barsebäcks gods, dit de kom någon gång mellan 1730 och 1736. Under tiden i Ålstorp födde Elsa sex barn, varav tre uppnådde vuxen ålder. Sista graviditeten resulterade i tvillingar som gavs namnen Maria Elisabeth och Anna Dorothea.

Troligen från hösten 1741 och några år framåt var Hans Cronbeck verksam i Landskrona. Familjen finns då noterad som boende på Kyrkogatan, och i 1746 års mantalslängd med tillägget ”boende på landet”.¹²³

---

av Skåne) sålde sina skånska egendomar inför flytt till den då resterande delen av Danmark. Ett sätt att driva in sjättepenningen var att ta gårdar och hemman för motsvarande värde som ersättning. Dessa på så sätt uppkomna kronohemman kallades sjättepenningshemman.

¹ *Skötebrev*, fastebrev det vill säga stadfästelse av överlåtelse.

¹¹ Före skiftet i början av 1800-talet låg Ålstorps by med nio gårdar samlade där gården Furunäs ligger idag. Efter skiftet flyttades större gårdar ut på åkermarken medan mindre gårdar och hus uppkom längs nuvarande Grand Prixvägen, Kustvägen och på småvägar i östvästlig riktning (Kulturmiljöprogram, kavlinge.se).

Tillägget har rimligen sin förklaring i att skomakarfamiljen Cronbeck 1743 även noterats som boende i Skarhults socken, där de först kom att bo i Skarhults by i ett gatehus på nr 8, och därefter på nr 6, även det ett gatehus.¹

Åren omkring 1760 betraktades Hans Cronbeck som ”ut-gammal”. Den 25 mars 1765 begrovs den 71-åriga skomakaren, medan hans änka Elsa levde till våren 1772.

Barnen Petter, Ingrid och Anna Dorothea

Parets 21-åriga son Petter tog 1753 över huset i Skarhults by med föräldrarna som inhysta. År 1756 lämnade den ogifte Petter Cronbeck platsen och gav sig av mot för mig okända mål.

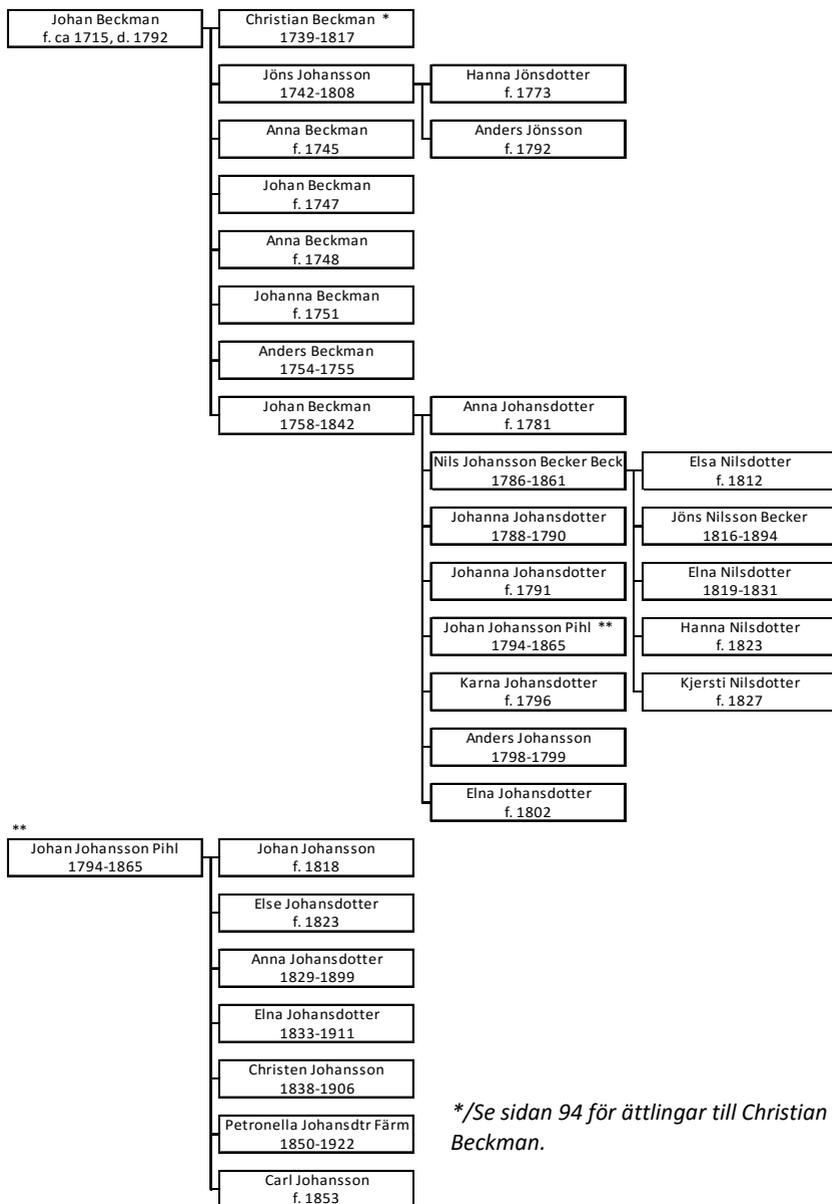
Skomakardottern Ingrid Catharina Cronbeck var 39 år och jungfru på Skarhults slott när hon 1766 gifte sig med skräddaren Andreas Öfverberg. Äktenskapet blev barnlöst, och Ingrid dog 57 år gammal i augusti 1784 i Bältinge, Skarhult.

Den år 1735 födda Anna Dorothea Cronbeck blev liksom sin syster Ingrid jungfru^{II}. Ett halvår efter faderns död 1765 gifte sig den 30-åriga Anna Dorothea Cronbeck med den nye skomakaren i Skarhult, den i Bulltofta 1739 födde Christian Beckman, och bosatte sig med honom i huset på Skarhult nr 6 (s. 97).

---

^I Familjen noterades första gången i Skarhult vid mantalsskrivningen från 25 november 1743. Skomakare Hans var då upptagen under Skarhults gård, samtidigt som ”Hans Mikels” var nyanländ på gatehus nr 8. På gatehus nr 6 bodde skogvaktaren som även han var upptagen under gården. Två år senare hade skogvaktaren flyttat från nr 6 och inflyttad där var då Hans Mikelson från nr 8. Därefter kallades ”husmannen” på nr 6 för skomakare Hans Cronbeck, d.v.s. ”Hans Mikels” alltså Hans Michelsson Cronbeck.

^{II} Ingrid Cronbeck är noterad som ”jungfru” på Skarhult när hon 1766 är gudmor till systersonen Hans Peter. Båda systrarna betecknas som jungfrur vid sina giftermål, vilket inte behöver ha med börden att göra utan att de helt enkelt tjänade på slottet som jungfrur (*jungfru* var i äldre tider en titel för ogift kvinna av adlig börd, men kom sedan snarare att beteckna en tjänsteflicka i lite förnämare hushåll).

Några ättlingar till Johan Beckman

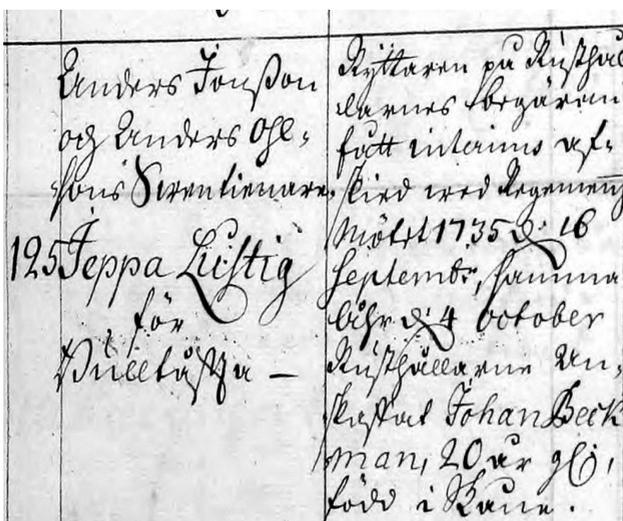
*/Se sidan 94 för ättlingar till Christian Beckman.

Gammal husar med blind häst

Äldre tiders Sverige präglas till stor del av krig, och åtskilliga män togs i anspråk av krigsmakten. Strävsamt slit på rotetorp kunde snabbt bytas mot strider och sjukdomar långt borta från hem och familj.

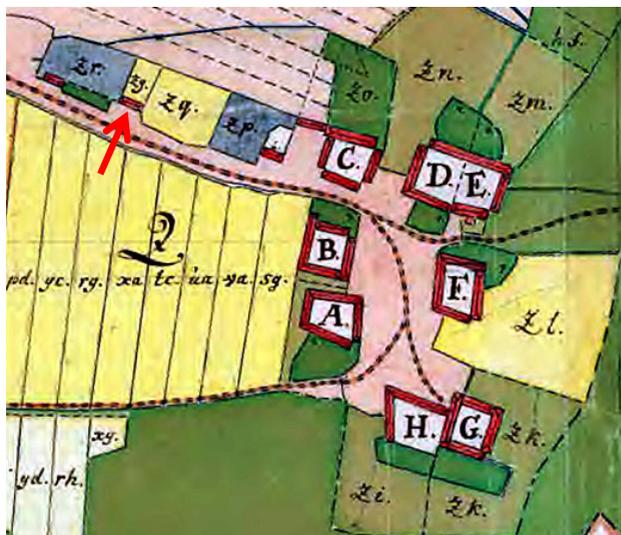
Den 4 oktober 1735 antogs skånefödde och tjuugoårige Johan Beckman som ryttare nr 125 för Bulltofta rusthåll, tillhörande Landscrona Compagnie under Norra skånska regementet till häst.¹

"Anders Jonsson
och Anders
Ohlsons Swen-
tienare Jeppa
Lustig för Bull-
tåfta. Ryttaren på
Rusthållarnes be-
gäran fått interims
afskied wed Rege-
mentsmötet 1735
d 16 Septembr,
samma år d 4
october Rust-
hållarne anskaffat
Johan Beckman,
20 år gl, född i
Skåne." ¹²⁴

Under senare delen av 1730-talet gifte sig Johan Beckman med Elna Andersdotter, och fick med henne åtta barn i Bulltofta by i Västra Skrävlinge socken. På den tiden låg Bulltofta en rejäl bit från staden Malmö, som för övrigt då bara hade omkring 1 500 invånare. Västra Skrävlinge socken var landsbygd, där de allra flesta försörjde sig på vad jorden och djuren kunde ge.

¹ Norra skånska regementet till häst och Norra skånska kavalleriregementet var tidiga benämningar på det som senare kallades Skånska husarregementet.

"Bulltofta by består af otta 1/3 bebyggde skatterusthåll och 1/1dehls hemman obebyggdt fästans kalladt." På "gatehus på fästans grund", bodde Johan Beckman 1762 (röd pil). Intilliggande ZQ är "hage till gatehuset No 5, sandmylla" och "D;o den mindre".¹²⁵

Överlevde pommerska kriget

Johan Beckman var ryttare större delen av sitt liv, och verkar ha skött sig till överordnades belåtenhet. Under det så kallade pommerska kriget 1756–1762 tjänstgjorde han i norra Tyskland.¹

Kriget kom för Sveriges del att framförallt kännetecknas av svenska framryckningar på preussiskt område under sommar och höst, följt av återtag under vintrarna norrut mot Stralsund och Rügen i den svenska delen av Pommern.¹²⁶

Stralsund utgjorde inte bara svenskarnas bas, utan var framförallt något av ett epidemisjukhus på grund av vilt härjande mag-sjukdomar. I mars 1758 var sjukdomsläget så illa att endast 4 000 man – mindre än hälften av de där förlagda trupperna – var stridsdugliga.¹²⁷

¹ Kriget ingick i det så kallade sjuårskriget (1756–1763) vilket huvudsakligen fördes mellan den nya stormakten Preussen på ena sidan och det gamla habsburgska Österrike samt Ryssland på den andra. Frankrike, Sverige och många tyska stater anslöt sig till de senare (*Den svenska historien*, vol. 9 s. 107).

Låg länge sjuk i Stralsund

Vid mönstringen av Landskrona kompani den 20 december 1758 i Leyerhof^I noterades att nr 125 Johan Beckman låg sjuk i Stralsund, ett tillstånd han således hade gemensamt med åtskilliga andra. Av Landskrona kompanis 125 man var vid det tillfället ett trettiootal sjuka eller hade avlidit. Den 1 juli 1758 var närmare 6 000 svenska soldater i Pommern sjuka i magåkommor.¹²⁸

För Johan var tillståndet lika illa ett år senare. Men när kompaniet mönstrades i Müggenhall^{II} i november 1760 var han i alla fall åter på benen, och kunde med sitt åtta år gamla svarta sto ”med några hvita strån i pannan”¹²⁹ fortsätta sin tjänstgöring i Tyskland, förmodligen fram till freden 1762^{III}.

Vårt lilla land hade det meningslösa kriget kostat 30–40 000 man i deras bästa ålder. Efter vanligheten hade de allra flesta skördats av sjukdomar, vilka varit en följd av bristfällig utrustning, dålig föda, osunda bostäder och saknad av ordentlig läkarvård.¹³⁰

Något positivt kom det i alla fall ut av kriget. De svenska soldaterna lärde sig nämligen att uppskatta potatisen, vilken tidigare ansetts som en dålig ersättning för rovor. De förde med sig sättpotatis hem från Tyskland, vilket fick stor betydelse för potatisodlingens utveckling i vårt land.^{IV}

Johan Beckman var kvar vid regementet under ytterligare att antal år. Vid mönstringen på Kvidinge hed i juni 1779 ansågs han ha tjänat ärligen och troget i 42 år, och fick samma år avsked. Dessutom var hästen blind på båda ögonen. Enligt beslut blev nr 125 Beckman ”afhulpen” 1781¹³¹ med dubbelt underhåll.

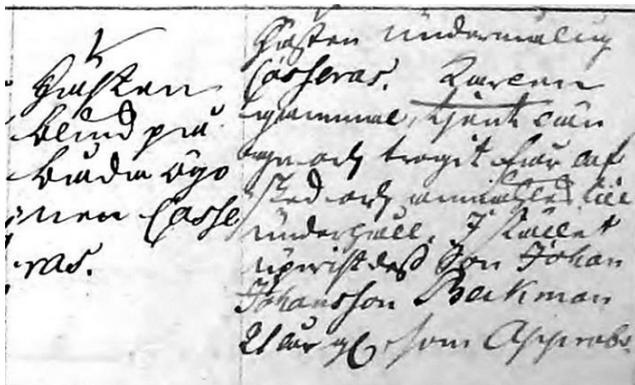
^I Sannolikt avses orten Leyerhof, belägen ca 30 km söder om Stralsund.

^{II} Ca 20 km sydväst om Stralsund.

^{III} Han var åtminstone kvar i Tyskland vid mönstringen i november 1761 i det norr om Stralsund liggande Parow (Generalmönsterrullor - Skånska husarregementet 899).

^{IV} Jonas Alströmers potatispropaganda på 1700-talet gavs förr stor betydelse, men förmodligen var de många hemvändande soldaterna viktigare för denna basfödas utbredning. Dessutom var Alströmer inte först – redan 1658 odlade Olof Rudbeck potatis i Uppsala. Hursomhelst blev potatisen en livsviktig näringskälla, inte minst vad gäller protein och C-vitamin.

Platsen som ryttare för Bulltoftas rusthåll övertogs av sonen Johan, som vi strax återkommer till.

”Hästen blind på båda ögonen casseras. Karlen gammal, tjänt ärligen och trogit får afsked och anmäles till underhåll. I stället upwist deß son Johan Johansson Beckman 21 år gl som approb.”¹³²

Pensionen som Johan Beckman erhöll från Kronan var inte något han direkt blev fet på. Hans årliga underhåll noterades år 1791 till 2:39 riksdaler, i värde motsvarande mindre än en tunna råg.

Den 7 mars 1792, nio dagar innan den välkända maskeradbalen hölls i Stockholm^I, dog Johan Beckman i Bulltofta av ålderdomsbräcklighet. I maj tio år senare avled hans änka Elna Andersdotter som fattighjon.^{II}

Borgaren Jöns dog av rödsot

Elna Andersdotters och Johan Beckmans första barn Christian föddes 1739. Han bars till dopet av sin gudmor Beata Brunckman från Lund. Christian Beckman kom att bli skomakare, och han och hans ättlingar behandlas utförligt på annan plats (s.97).

^I Vid en maskeradbal den 16 mars 1792 utsattes kung Gustaf III för ett attentat där han skottsbadades, varpå han avled den 29 mars.

^{II} Åldersuppgifterna för Johan och Elna varierar, och då födelseförsamlingarna är oklara har vi därmed inte heller kunnat finna konkreta uppgifter från födelseböcker el. dyl. I Johans fall har jag utgått från att han var född 1715 (han uppges ha varit 20 år när han 1735 antogs som ryttare, men bara 71 när han dog i mars 1792). När Elna dog 1802 uppgavs hon visserligen vara 94 år gammal (d.v.s. född ca 1708), men hon skulle då ha varit 50 år när hon 1758 fick sista barnet vilket får anses mindre sannolikt.

Hösten 1742 föddes sonen Jöns som, till skillnad från övriga syskon, enligt tidens sed tog sitt efternamn efter faderns förnamn och således hette Jöns Johansson. På midsommardagen 1772 gifte sig i Västra Skrävlinge socken drängen Jöns Johansson med den omkring 14 år äldre sjubarnsmodern och änkan Gertrud Nilsdotter i Blekehuset. Paret fick året därpå dottern Hanna.

Gertrud Nilsdotter dog sommaren 1791 av ålderdomsbräcklighet. Vid bouppteckningen upptogs bland annat två hästar, två får med lamm, två gamla gäss och två kakelugnar.

Halvåret senare gifte sig ”borgaren och enklingen Jöns Johansson af Blekehuset och änkan Elna Jönsdotter af Qwarnby”¹³³ och i augusti året därpå föddes sonen Anders.

Hösten 1808 drabbades Jöns Johansson av rödsot¹ och dog den 12 oktober, efterlämnande änkan Elna och barnen Anders och Anna^{II}. Boets totala behållning uppgick till 281 riksdaler, varav huset värderades till 22:10, jorden i Kirsebergsvången till 88:10, och två hästar, en ko och fyra får till 39 riksdaler.¹³⁴

Utöver de ovannämnda sönerna Christian och Jöns fick Elna Andersdotter och Johan Beckman under åren 1745–1754 barnen Anna, Johan, Anna, Johanna och Anders. Av dessa dog Anders i mässlingen när han var 15 månader gammal, och sannolikt dog Johan och den första Anna också som barn.

Vad gäller döttrarna Anna (född 1748) och Johanna (1751) saknar jag säkra uppgifter om deras fortsatta liv. Möjligen kan Anna vara identisk med den Anna Beckman som 1771 i Malmö S:t Petri gifte sig med spinnhusmästaren Mattias Månsson, och som därefter som änka gifte sig 1787 med soldaten Antone Wannick, varpå hon än en gång blev änka och 1797 gifte sig med artilleristen Olof Brunskog.^{III}

---

¹ *Rödsot*, äldre namn på dysenteri, en akut tarminflammation med diarré och blod i avföringen som symtom. Rödsot var under 1700- och 1800-talen en mycket vanlig och allvarlig sjukdom i Sverige, där bristande hygien bidrog till smittspridningen.

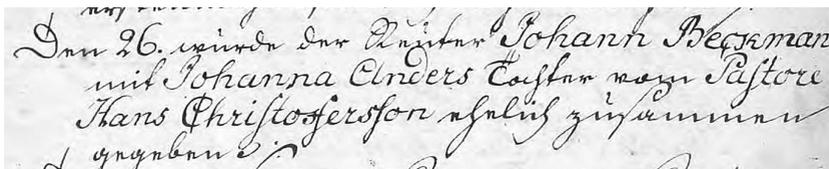
^{II} I dopboken heter hon Hanna och i bouppteckningen kallas hon Anna. Johanna, Hanna och Anna användes ofta synonymt.

^{III} Under forskningen har inte hittats några konkreta bevis för att denna trefaldigt gifta Anna är identisk med ryttaren Johan Beckmans dotter.

Trettionio år som ryttare

I juni 1779 blev den 175 cm långe och 21 år gamle Johan Beckman antagen vid Landskrona kompani, Norra skånska kavalleriregementet. Han övertog därmed faderns och namnens plats som ryttare nr 125 för Västra Skrävlinge.

Johan var född i maj 1758 som Elna Andersdotters och Johan Beckmans åttonde och sista barn, och gifte sig i Caroli församling i Malmö på annandag jul 1780 med Johanna Andersdotter.

"Den 26 wurde der Reuter Johann Beckman mit Johanna Anders Tochter vom Pastore Hans Christoferson ehrlich zusammen gegeben."^{135, 1}

Hemma i Bulltofta födde Johanna elva månader efter vigseln en dotter som gavs namnet Anna, men fler barn blev det inte för Johanna. När hon ett par år senare på nytt blev med barn dog hon i samband med graviditeten i oktober 1784.

Regler för omgifte

Enligt 1734 års lag borde en änking inte gifta om sig förrän efter ett halvår, och en änka borde vänta ett år. I kvinnans fall rörde det sig om att kunna klara ut faderskapet till ev. barn.

Dessutom skulle änka/ änking avvitra barnen, det vill säga barnens arv skulle utskiftas från boet, så att deras fars- eller mors- arv var skyddat och inte kunde förstöras av styvföräldern. Denna bestämmelse kvarstod till 1915 (Nordlöf, s. 10).

¹ Caroli församling i Malmö bildades 1683 genom en utbrytning ur Sankt Petri. Till en början var medlemmarna i Caroli tyskar eller personer av tysk härkomst. Vid 1700-talets slut bestod församlingen dock mest av infödda svenskar. Fram till 1812 fanns inga bestämda gränser mellan Caroli och Sankt Petri församlingar. Oberoende av var man bodde inom staden och på dess ägor kunde invånarna tillhöra vilken som helst av de båda församlingarna (*Arkiv Digital online*).

Ensam med en liten dotter hemma fann änkemannen Johan Beckman det för gott att ett halvår senare gifta sig med pigan Elsa Nilsdotter, med vilken han fick sju barn åren 1786–1798.

I början av seklets sista år hade paret fyra barn i livet, men februari blev en sorgens månad.

febr 6 dog af okänd sjukdom Ryttaren Johan Beckmans son Anders i Bulltofta 2 mån gl; febr 24 dog äfven af långvarig okänd sjukdom samma Ryttaren Bechmans hustru Elsa Nilsdotter [...] bägge blefvo begrafna d 3 Martij, hon war 39 år gammal.¹³⁶

När ryttaren Johan Beckman i november 1799 gifte sig för tredje gången var det med den i Esarp 1764 födda pigan Gunilla Larsdotter, som i Bulltofta i januari 1802 födde dottern Elna.

Allmänt lovordad soldat rymde från fångenskap

År 1818 var Johan Beckman 60 år gammal och hade varit ryttare i 39 år. Hans syn hade blivit sämre, och han bedömdes oförmögen till tjänstgöring och beviljades den 15 oktober 1818 därför avsked med underhåll.

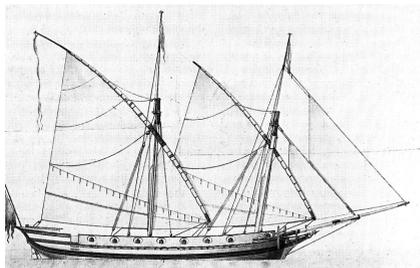
Men innan dess hade Johan Beckman 1790 deltagit i det så kallade ryska kriget, då skånska ridande trupper stred i Finland mot kosackerna men också förstärkte den svenska skärgårdsflottan^I. Eftersom Johan deltog i sjökampanjen var han sannolikt också med i slaget vid Svensksund^{II}, och hade dessutom upplevt fångenskap i krig.

---

^I *Skärgårdsflottan* (även kallad Arméns flotta) bestod av olika slags mindre, grundgående galärfartyg lämpade att operera i skärgården som sträckte sig mellan Stockholm och via Åland in i Finska viken. På skärgårdsflottan tjänstgjorde soldater från armén, artilleriet och kavalleriet som roddare och marininfanteri (*Svenska slagfält*, s. 397).

^{II} *Slaget vid Svensksund* den 9–10 juli 1790 räknas som den svenska flottans största seger någonsin, och det största sjöslaget i Östersjöns historia med över 500 skepp inblandade. På svenska sidan deltog 12 500 man, inklusive 6 250 armésoldater varav 3 313 kavallerister (*Svenska slagfält*, s. 395–495).

Karlen [...] gjort 1790 års SjöCampagne, varit fången, ransonerat sig sjelf¹, sedan gjort en Campagne i Tyskland med allmänt loford, nu oförmögen att tjena och förtjena sig födan, får afsked, anmäles till underhåll.¹³⁷

Tvåmastad så kallad pojama, en av de fartygstyper som användes vid skärgårdsflottan och ritades av Fredric Henric af Chapman. Fartyget hade ursprungligen två 12-pundiga kanoner och sexton lätta kanoner.¹³⁸

På Sveaborgs varv byggdes en stor del av skärgårdsflottans fartyg.

Våren 1825 drabbades Johan Beckmans fru Gunilla Larsdotter av lungсот och avled den 12 maj. Sålunda slutade Johans tredje och sista äktenskap.

Året därpå flyttade änklungen Johan till Skabersjö, där han under tre år bodde hos sonen Johan Pihl och dennes familj på nr 2.

---

¹ När en soldat blev *ransonerad* innebar det vanligtvis att han blev utväxlad eller utlöst. En annan betydelse av *ransonera* är att göra sig fri från eller rymma ur fångenskap. Här gäller rimligtvis den senare betydelsen, eftersom Beckman ”ransonerat sig sjelf” (SAOB).

Afskedade Hussaren och Enklingen Johan Beckman, är född den 29 Maj år 1758 uti Vestra Skreflinge kom år 1826 ifrån nämnde församling och flyttar nu tillbaka dit, Till arbete något förmögen. Säger sig icke kunna se att läsa i bok. Till lefvernet välfrejdad. Från äktenskaps förbindelse ledig enligt pålysning. Haft naturl. koppor. Såsom gratialist fri från skatt.^{139, I}

Johan tog sig alltså i oktober 1829 tillbaka till Västra Skrävlinge och Bulltofta. Slutligen flyttade den 20 april 1842 den 83-årige Johan Beckman ”till Evigheten”, död av ålderdomssvagheter.

Döttrarna Johanna, Johanna och Karna

Under Johan Beckmans äktenskap med Elsa Nilsdotter föddes tre flickor, där den 1788 födda Johanna dog av frossfeber 1½ år gammal.

I september 1791 föddes ännu en dotter som också gavs namnet Johanna, och som kom att gifta sig med en soldat vid namn Hans Persson. Hennes syster Karna föddes 1796 och blev gift med väktaren Nils Jönsson i Lund.^{II}

Tredje och fjärde generationen i kronans tjänst

Av Johannas och Karnas bröder blev två av dem soldater. Den år 1786 födde Nils gifte sig 1812 med pigan Ingeborg Beckström Nilsdotter från Katterup, Södra Sallerup, där paret bodde och fick två barn. Omkring 1818 flyttade familjen till Svedala nr 2, där Nils var rotesoldat under namnet Becker (från ca 1830 avkortat till Beck).

År 1826 flyttade Ingeborg och Nils till Stora Svedala nr 19, där de stannade livet ut. ”Pensionair f. Soldat” Nils Beck avled av ålderdomsbräcklighet 1861, och fyra år senare lämnade av samma orsak Ingeborg jordelivet.

---

^I *Gratialist* var benämning på person som uppbar pension från försvaret.

^{II} De enda uppgifter (utöver de som finns i födelseboken) som hittats och som med säkerhet gäller denna Johannas och system Karnas liv är uppgifterna om vilka de år 1841 var gifta med (Bouppteckning efter Christen Jacobsson, halvbror till Elsa Nilsdotter, Rådhusrätten i Malmö 1 F2A:85 (1841-1844) s. 4165).

Deras år 1816 födde son Jöns antogs 1835 som rekryt vid Södra skånska infanteriregementet. Två år senare blev han soldat nr 37 vid livkompaniet, samtidigt som hans farbror Johan Pihl var nr 38. Således kom även Jöns i kronans tjänst, liksom tidigare hans far, farfar, farfarsfar och andra släktingar. År 1840 gifte han sig i Svedala med Aggarp-födda pigan Anna Olsdotter. Jöns blev åbo och senare hemmansägare av 7/900 mantal på Aggarp nr 9 i Svedala. Paret fick tre döttrar, så där blev det ingen ytterligare generation av krigsmän.

I februari 1893 dog Anna Olsdotter, medan Jöns Becker dog av blodstörtning året därpå.

Krigade i Tyskland och Norge

Johan Beckmans och Elsa Nilsdotters son Johan var 18 år gammal när han sökte sig till krigsmakten. Den 5 fot 4½ tum^I långa unge mannen blev år 1812 rotesoldat 38 Johan Pihl för Skabersjö rusthåll och Bara kompani vid Södra skånska infanteriregementet.

Johan kom snabbt ut i krig och deltog i regementets insatser i såväl Tyskland som Norge åren 1813–1814. Således ingick han i de svenska styrkor vars insatser ledde till att Norges kung 1814 tvingades lämna ifrån sig makten^{II}, och kan dessförinnan mycket väl ha varit med då Napoleon besegrades i slaget vid Leipzig.^{III}

I maj 1815 gifte Johan Pihl sig med pigan Pernilla Christensdotter. Paret flyttade samma år till Ebbarp nr 2 i Skabersjö socken, där deras sju barn föddes under åren 1818–1838.

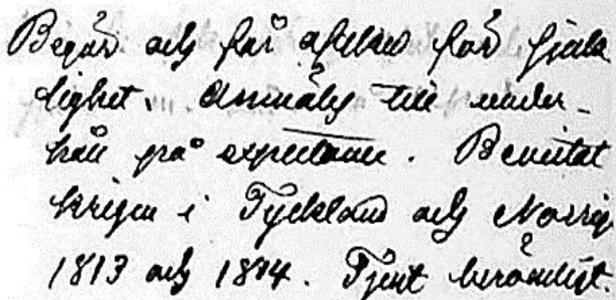
^I Motsvarar 166,5 cm.

^{II} Enligt fredsavtalet mellan Sverige och Danmark i Kiel 1814 skulle Norge tillhöra Sverige. Normännen vägrade erkänna avtalet, och valde den 17 maj 1814 den danske prinsen Kristian Fredrik till norsk kung. Efter svenska militära insatser under ledning av Karl Johan tvingades Kristian Fredrik i augusti att lämna ifrån sig kronan, och i november blev Sveriges kung Karl XIII även regent över Norge. Kristian Fredrik blev år 1839 Kristian VIII av Danmark. (Jägerstad s. 96, samt *Den svenska historien*, band 11 s. 154).

^{III} I *slaget vid Leipzig* 16–19 oktober 1813 kommenderade kronprins Karl Johan (Napoleons f.d. marskalk Jean Baptiste Bernadotte, senare kung Karl XIV Johan) den s.k. nordarmén bestående av svenskar, ryssar och preussar (Jägerstad s. 96).

Vid tiden för kompaniets mönstring på Ljungbyhed i juni 1828 var den 34-årige Johan Pihl sjuk på sjukhuset, och samma tillstånd gällde tre år senare. Vid 1840 år mönstring var Johan Pihl sjuk i hemmet. Han hade begärt att få avsked för sjuklighet, vilket han också beviljades.

”Begär och får
afsked för sjuk-
lighet, anmäls
till underhåll på
expecturen.
Bevistat krigen i
Tyskland och
Norrig 1813 och
1814. Tjent
berömligt.”¹⁴⁰

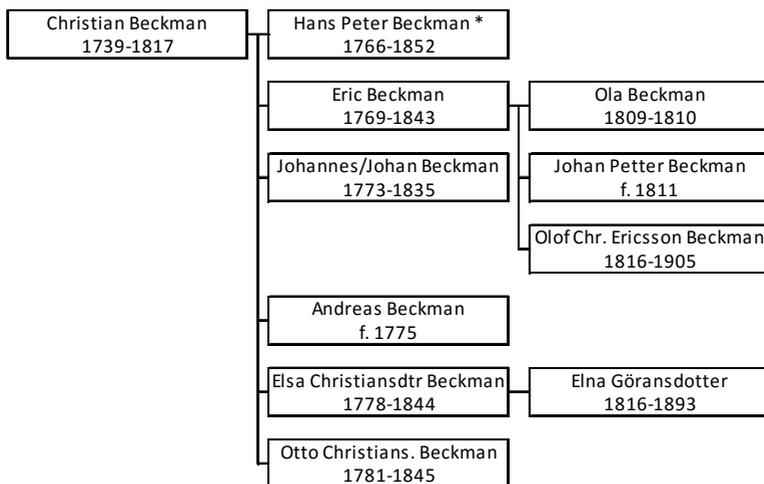

Begär och får afsked för sjuk-
lighet. Anmäls till under-
håll på expecturen. Bevistat
krigen i Tyskland och Norrig
1813 och 1814. Tjent berömligt.

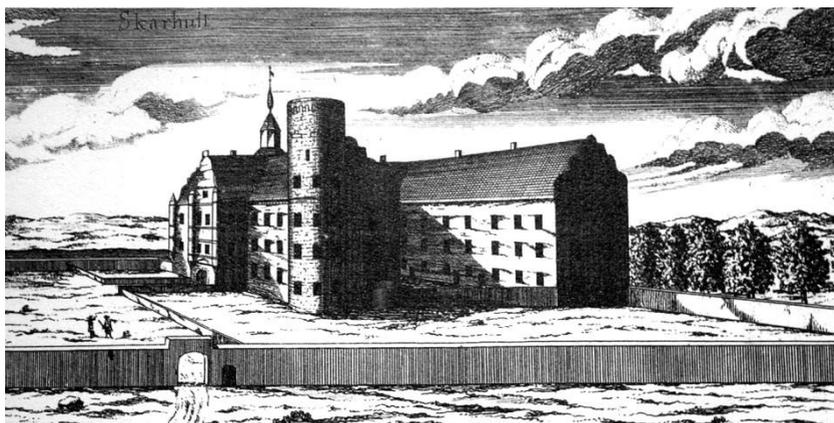
Efter avskedet från regementet flyttade Johan och hans familj från rotetorpet i Ebbarp till Skabersjö nr 22. Några år senare ansågs Johan Pihl inte vara arbetsför, och i mars 1849 dog hans hustru Pernilla av nervfeber.

Den 16 november samma år gifte sig den 55-årige gratialisten och ”pensionären” Johan Pihl med den 22 år yngre Karna Nilsdotter, vilket resulterade i två barn födda 1850 och 1853.

Men tiderna blev kärvare för dem, och i november 1863 flyttade Johan, Karna och deras två barn till fattighuset i Skabersjö. Där dog Johan Pihl av ålderdomssvagheter i november 1865 i en ålder av 71 år, medan änkan Karna levde vidare på fattighuset där hon dog 77 år gammal år 1893.

Några ättlingar till Christian Beckman

*/Se sidan 110 för ättlingar till Hans Peter Beckman.

Skarhults slott, ca 1680 ¹⁴¹.

I hjärtat av Skåne

Genom en sockenskomakares giftermål 1765 i Skarhult knöt soldatsläkten Beckman band tillbaka i tiden till muraren i Landskrona och köpmannen i Roskilde. Bland släkternas gemensamma ättlingar finns såväl sadelmakare som en ofta häktad arbetslös.

En halv mil sydost om Eslöv i Skåne ligger Skarhult, en ort känd sedan äldre medeltid och med kyrka från 1100-talet. De sankt ängsmarkerna vid Braån gav gott bete åt boskapen och djurhållning var byns huvudnäring.

Längre fram kom ätten Rosensparre att år 1562 uppföra ett trelängat slott i rött tegel som står kvar än idag. Skarhult blev ett säteri med omfattande marker, och där arbetstillfällen gavs åt åtskilliga pigor, drängar och hantverkare. Från 1567 hade ägaren patronatsrätten¹ till Skarhults socken och från 1639 även till Strö socken.

Vid mitten av 1700-talet hade ägandet av slottet övergått till ätten Brahe. År 1754 gav rikets främste greve, den 1722 födde Erik Brahe, Skarhult som morgongåva till sin nyblivna hustru Stina Piper. I samband med vigseln flyttade de in i Stenbockska palatset på Riddarholmen i Stockholm.

Två år senare avslöjades att kungaparet förberedde en statskupp. Erik Brahe misstänktes vara delaktig i planerna, och den 23 juli 1756 halshöggs han på Riddarholmstorget utanför familjens bostad¹⁴². Innan avrättningen hann han dock skriva en sextonpunkters instruktion till sin tioårige son Pehr, vilken bland annat innehöll följande tänkvärda rader:

För aldrig större stat, än du kan behöfwa; låna aldrig större penningesummor åt någon, än at du ej må skadas till ditt wälstånd, om det ej blir betalt; ty oakadt alla fagra ord, så lånar man sin wän, men kräfwer sin owän. Gå aldrig i borgen för någon.¹⁴³

---

¹ *Patronatsrätt* innebär en enskilds rätt att utse tjänsteinnehavare, i äldre tider särskilt vid tillsättande av präst i församling (*SAOL*).

Inspektör Wallstedt och hans söner

Änkegrevinnan Stina Piper fortsatte att härska över Skarhult fram tills att hon 1774 lämnade över till sonen Magnus Fredrik. Till sin hjälp hade hon främst sin inspektör, kornetten¹ Olof Wallstedt, som arbetade på Skarhult sedan mitten av 1750-talet. Wallstedt sägs ha varit en man med hårda nypor, och drev förmodligen godset tämligen självständigt eftersom ägarfamiljen sällan besökte platsen.¹⁴⁴

När huvudpersonen i denna släktberättelse, Hans Peter Beckman, döptes 1766 i Skarhult var Olof Wallstedts son, den år 1747 födde Eric Wallstedt, ett av dopvittnena (s.111).

Om Eric Wallstedt kan berättas att han fick plats på kungliga kansliet i Stockholm, men avskedades på grund av "elak hushållning".

Eric's 1752 födde bror Samuel blev sekreterare på Skarhult 1787, och åkte därefter utomlands. Sedan han återkommit till Sverige varnade Olof Wallstedt 1789 i Inrikes Tidningar allmänheten för att av Samuel ta emot på fadern utställda "assignerade sedlar, hvilka han icke accepterar"¹⁴⁵. Bröderna Wallstedt verkar således, på ren skånska, ha varit "änna redia skojare".

Skarhults slott 2015.

---

¹ *Kornett*, fram till 1835 lägsta officersgraden vi kavalleriet.

År 1826 såldes det då tomma och nedgångna slottet till kung Karl XIV Johan. Det övertogs därefter 1844 av friherren Carl Johan von Schwerin, vars ättling och namne sedan 1988 är herre på Skarhults slott.^{146, 147}

Skomakare Beckman i Skarhult

Den 11 september 1739 födde Elna Andersdotter i Bulltofta by i Västra Skrävlinge församling en son som fick namnet Christian. Fader var Johan Beckman, sedan några år tillbaka ryttare vid Skånska husarregementet. Som tidigare berättats (s. 83) fick paret under åren 1742–1758 ytterligare sju barn, varav minst tre uppnådde vuxen ålder.

När Christian var tillräckligt gammal blev han lärling hos en skomakare, och 24 år gammal blev han den 29 september 1763 inskriven hos skomakargesällerna i Malmö.

Christian Bäckman
 Bäckman sitt värlige namn
 i brödar-skapets bok
 skrivet och skrivet
 i stan

*"Samma dag lät Christian Bäckman sitt ärliga namn i brödar-skapets bok inskriva och hafvär lärt här i stan."*¹⁴⁸

Efter genomförd utbildning blev Christian Beckman skomakare i Skarhult, och den 25 oktober 1765 gifte han sig där med den fyra år äldre Anna Dorothea Cronbeck. Anna var som tidigare framgått (s. 80) född i Ålstorp i Västra Karaby socken, och dotter till Elsa Hansdotter Hoff och hennes man, Hans Michelsson Cronbeck, den gamle skomakaren i Skarhult.

Christian och Anna Dorotea övertog skomakarbostaden i gatehus nr 6. Till huset fanns även lite mark, och stundom omfattade hushållet även en piga. Tio månader efter vigseln föddes här det första av äktenskapets sex barn.

Med tanke på Christians bakgrund är det inte så märkligt att även han på något sätt blev involverad i krigsmakten, om än i ganska obetydlig omfattning. Förmodligen inskränkte sig hans militära bana till en kortare period som adelsryttare.¹

Lämnade Skarhult med goda vitsord

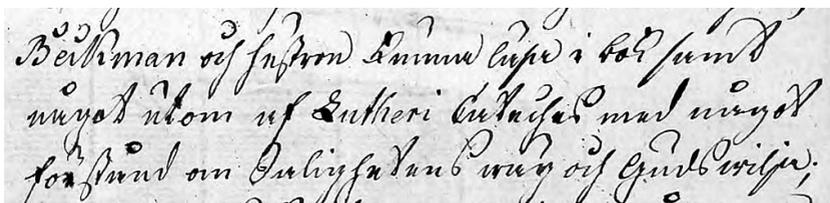
Efter mer än tjugo år som skomakare i Skarhult flyttade Christian med sin familj sommaren 1788 till Billinge socken, där de slog sig ned i ett gatehus under Norra Hultseröd nr 4. Att döma av prästens vänlighet i flyttningsattesten hade familjen skött sig väl under tiden i Skarhult.

Skomakaren och adelsryttaren wid Skarhults Sätesgård Christian Beckman, föd 1738 uti Skreflinge Sochn wid Malmö, och des hustru Dorothea Cronbeck, föd 1735 uti Skarhults Sochn, som nu, med trenna af sina Barn, sonen Anders föd 1775, sonen Otto föd 1782, dottern Elsa föd 1778, tillsammans uti Skarhults Sochn och By, äro flyttade til Billinge ifrån ofwannämnda Skarhults By, hwarest de hafwa bodt 23 års tid, lämna härigenom bewis om beskedeligt och anständigt lefwerne under hela den tiden de härstädes bodt, i hwilket afseende Beckman äfwen har hederligt bewis från Skarhults gård at upta, Beckman och hustron kunna läsa i bok samt något utom af Lutheri Cataches med något förstånd om Salighetens wäg och Guds wilja; wid Herrens Bord woro de sista gången härstädes d: 27 Maji nästl:e; barnen hafwa efter sina år blifwit underrättade i sina Christendoms stycken i och utom bok. Dem önskas tilsamman Guds nåd och bistånd samt människors ynnest, på hwad ort de wistas.¹⁴⁹ II

---

¹ Christian Beckman kallas *adelsryttare* bl.a. i samband med familjens flytt från Skarhult till Billinge 1788 (Billinge HII:1, bilaga till flyttningslängd), samt *avskedad adelsryttare* vid bl.a. vigseln 1799 (Riseberga E:1, s. 155).

^{II} Vissa avvikelser från korrekta födelseår förekommer.

"Beckman och hustrun kunna läsa i bok samt något utom af Lutheri Cataches med något förstånd om Salighetens väg och Guds wilja."

Efter hand lämnade barnen hemmet, förutom yngsta barnet Otto, född 1781. Skomakarparet stannade kvar på Norra Hultseröd, men var från 1797 inhysta. På hösten samma år drabbades Anna Dorothea av moderpassion. Hon avled efter fyra månaders sjukdom den 20 december, och begrovs på julafton.

I november 1798 flyttade änkingen Christian till Björkebyggets hus i Riseberga socken. Och som det sedan urminnes tider sagts är det "icke gott att mannen är allena"¹⁵⁰, och sålunda ingick sommaren 1799 skomakaren och änkingen Christian Beckman ett nytt äktenskap. Den utvalda var den i Rögnaröd i Färingtofta socken år 1756 födda pigan Sissa Andersdotter.

Till Christian och hans 17 år yngre hustru flyttade sedan också Christians yngste son Otto. Dessutom kom Christian och Sissa att under några år vara fosterföräldrar till pojken Per, som den 25-åriga pigan Sissela Mänsdotter våren 1810 fött utom äktenskapet.

Gamle skomakaren och adelsryttaren Christian Beckman blev dock med tiden bräcklig. Våren 1817 slutade han sina dagar i fattigdom.

Moderpassion

I dödböckerna finns inte sällan begreppet "moderpassion" eller "modersjuka". Diagnosen beror på äldre tiders sätt att se på den kvinnliga biologin. Enligt den grekiske filosofen Platon innehöll livmodern ett självständigt väsen vars önskan var att föda barn. Om denna önskan var förblev otillfredsställd irrade livmodern runt i kroppen och orsakade olika typer av lidande. Epileptiska anfall, kramper, andnöd, dålig mage och aptitlöshet kunde alla diagnostiseras som moderpassion, och ansågs ha sin grund i att kvinnan var nyckfull och överdrivet känslig. (*Sjukdomsnamn och sjukdomar i äldre tid*, Solveig Fagerlund, Landsarkivet i Lund, 2007).

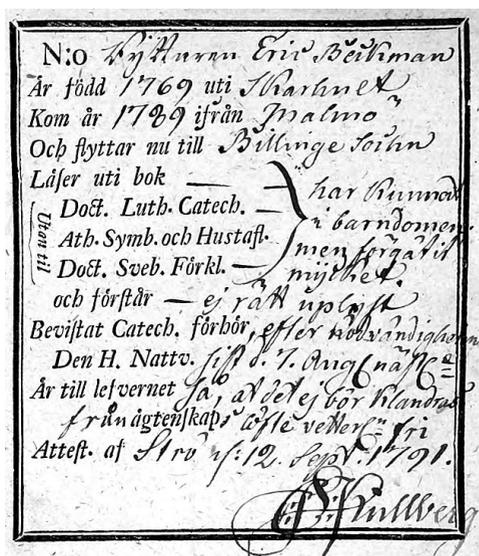
Maj 3 Dog Allmosehjonet Chrestjan Beckman uti Anderstorps hus af ålderdomsbräkligheter och begrofs den 11 ibm 77 År.¹⁵¹

Sissa Andersdotter överlevde sin man mindre än ett år, och dog 61 år gammal i februari 1818.

Tre gånger änkeman

Anna Cronbecks och Christian Beckmans sex barn föddes alla i Skarhult under åren 1766–1781. Äldste sonen Hans Peters liv och ättlingar behandlas utförligt på annan plats (s. 111), varför vi här nu närmast ska intressera oss för den tre år yngre Eric.

Eric Beckman föddes den 23 juli 1769. Efter att han i vuxen ålder bott ett tag i Malmö blev han den 23 april 1791 antagen som ryttare vid Skånska husarregementet för Riseberga nr 2, och med auditör Panthel (s. 26) och änkeprostinnan Arsenia som rusthållare. I september samma år flyttade han till Billinge och bosatte sig hos föräldrarna.

När det gäller färdigheter som att läsa och kunskaper i doktor Luthers katekes noterade kyrkoherde Kullberg¹ att Eric "har kunnit i barndomen men förgätit mycket".¹⁵²

¹ Carl Kullberg (1742–1808) blev kyrkoherde i Strö och Skarhult 1770, prost 1780 och häradsprost i Frosts härad 1793 (www.adelsvapen.com).

På våren 1794 beviljades i Billinge socken lysning till äktenskap för ryttaren Eric Beckman och den avsevärt äldre pigan Hanna Persdotter, båda från Norra Hultseröd. Paret sammanvigdes den 10 maj i hemmet av prosten Rothstein, och bosatte sig på Norra Hultseröd nr 5.

Ryttare vid livkompaniet

Vid Norra skånska kavalleriregementets mönstring på Ljungbyhed i juni 1794 noterades att den 5 fot och 8 tum^I långe Eric Beckman nu tillhörde livkompaniet och rusthållet Nr 28 Hultseröd, och att han tilldelats en brun valack med mankhöjden 9 kvarter och 4 tum^{II}.

Eric blev kvar som ryttare vid livkompaniet, där han stod under befäl av regementschefen Philip von Platen^{III}. Hösten 1807 ansågs han dock inte längre duglig, och han begärde och beviljades avsked.

Efter ett barnlöst äktenskap dog Erics fru Hanna Persdotter i februari 1808 av värk och tvinsot^{IV}. Men Eric fann för gott att den 1 januari 1809 ingå nytt äktenskap, nu med den sju år yngre Anna Forsberg som nio månader efter vigseln födde paret's första barn Ola. Senare samma år flyttade familjen till Rödaborg i Stehags socken. Där inleddes året 1810 dystert, då lille Ola dog 17 veckor gammal den 13 januari. Men Anna blev gravid igen, och födde i mars 1811 sonen Johan Petter.

---

^I Motsvarar 175 cm.

^{II} En *kvarter* = $\frac{1}{4}$ aln = 6 tum, det vill säga 9 kvarter 4 tum = 147 cm. *Mankhöjden* är avståndet mellan marken och manken, det högsta området på djurets rygg alldeles bakom halsen där skulderbladen sitter.

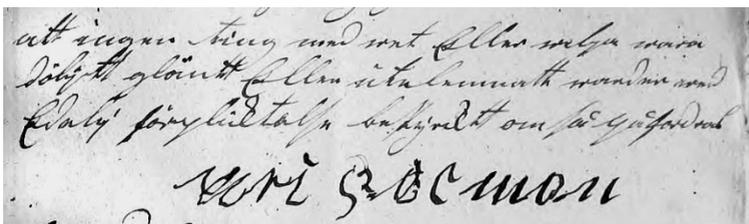
^{III} Philip Julius Bernhard von Platen (1732–1805) var sedan 1776 generalmajor vid Norra skånska kavalleriregementet, belönades med Serafimerorden av Gustaf III och blev 1796 även generalguvernör över Pommern och 1799 fältmarskalk (*Sv. Biografiskt handlexikon*).

^{IV} *Tvinsot* var en benämning som användes under 1700- och 1800-talen motsvarande försvagnig, förtvining, utmärgling (*Nationalencyklopedin*).

Sju dagar gammal och moderlös

År 1812 återkom Eric Beckman till militära sammanhang. Han blev då rotatesoldat vid Södra skånska infanteriregementet för Snogeröds rusthåll, och flyttade i juli samma år med familjen till ett honom anvisat rotetorp i Snogeröd i Gudmuntorps socken. På rotetorpet föddes den 30 december 1816 ytterligare en pojke, Olof Christian som dock blev moderlös efter sju dagar då Anna dog av blodstörtning.

Efter Annas död flyttade änklungen Eric till Lyby, där han rimligtvis som fader till två små barn hade behov av en ny fru. I oktober 1817, tio månader efter att han åter blivit änkeman, gifte sig sålunda 48-åriga Eric Beckman med den året yngre pigan Anna Jönsdotter.¹⁵³ Men efter tolv års äktenskap blev Eric än en gång änkeman då Anna Jönsdotter avled i november 1829.

Sextioåriga Eric Beckman intygar att han vid bouppteckningen efter maken Anna Jönsdotter inte glömt eller undanhållit något.¹⁵⁴

Efter Anna Jönsdotters död (och kanske även dessförinnan) blev tiderna allt sämre för den före detta ryttaren och rotatesoldaten Eric Beckman. Han flyttade som inhyst 1833 från Lyby nr 25 Prästannexet till nr 4, och några år senare kom han till fattighuset. Som 74-årigt fattighjon dog Eric Beckman av ålderdom den 16 december 1843.

Eric Beckmans son Johan Petters liv tycks mig höljt i dunkel, men han levde i alla fall 1829 då han nämns i bouppteckningen efter styvmodern Anna Jönsdotter. Däremot finns desto mera att säga om Johan Petters år 1816 födde bror Olof Christian, som ju blev moderlös när han bara var en vecka gammal.

Kringstrykande murare flerfaldigt häktad

Olof Beckman kom från Kverrestad 1839 för att bli dräng i Lyby, och flyttade därefter till Lund. Han ska enligt egen utsago utbildat sig till murare och skomakare och arbetat med detta på olika platser, varefter han åter sökte sig till Lund. Hösten 1846 hamnade han i länshäktet, varifrån han den 23 september togs till förhör.

Före Murare-Lärlingen Olof Ericsson införopassad af Stads Fiskalen Hammarstrand i Lund såsom försvarslös. Han uppgifver att han är född i Gudmuntorp af f. Soldaten Eric Christiansson och Anna Forsberg, att han lärt sig Murare- och Skomakare-handtverken, att han i dessa närings grenar arbetat på åtskilliga ställen inom Länet och att han för att söka lofvat arbete i förstnämnda handverk begifvit sig till Lund. Olof Ericsson [...] att inom Frosta Härad inom 1 månad härefter skaffa sig stadig sysselsättning och försvar, och förständigades derjemte att anmäla sig hos Wederb. tillsyningsmän.¹⁵⁵

Det strängt ålagda arbetssökandet gick dock mindre bra för Olof. Han begick brott och dömdes den 22 januari 1847 för stöld. Då han inte kunde betala böterna om 24 riksdaler 20 skilling fick han avtjäna åtta dagars fängelse på vatten och bröd, och ålades även kyrkoplikt.

Den 24 februari samma år hamnade han åter i häktet och togs på nytt till förhör, eftersom han sedan förra vändan strukit omkring utan sysselsättning. Han förelades åter att skaffa arbete, men blev som försvarslös¹ hösten 1848 åter häktad och förhörd.

Kronolänsman Askeroth "har upptaget Eriksson såsom kringstrykande och blef denne sistnämnde förlagd att inom En månad skaffa sig laga försvar, i hvilket afseende han, enligt begäran, erhöil Pass att afgå till Hörby Socken, och anmärkas, att Beckman enligt uppgift ifrån April till Okt. månad förl. är arbetat vid Rönneholm och sedermera å Pugerup."¹⁵⁶

Efter vistelsen i länshäktet i Hörby flyttade Olof till Gudmuntorps socken. Där lyckades han få arbete som dräng och jobbade som sådan bland annat i Tofta, Snogeröd och Engvalla.

---

¹ *Försvarslös* kallades den som inte ägde laga försvar, d.v.s. inte hade inkomster eller förmögenhet för sin försörjning. Den som saknade laga försvar kunde tas ut till krigstjänst eller dömas till tvångsarbete.

I november 1852 gifte sig 35-åriga Olof Beckman med den tio år äldre pigan Johanna Mårtensdotter, som även hon bodde i Engvalla. Paret flyttade 1856 till Tofta, där Johanna dog i december påföljande år av tärande sjukdom.

Några år senare kom Olof Beckman till Östra Strö, där han arbetade som murare och 1861 gifte sig med hejderidaränkan¹ Karin Fogelberg. Paret bodde under tjugo år på Strö nr 6, och tydligen gick det relativt bra för dem eftersom lagens långa arm inte längre ansåg sig föranlåten att sträcka sig efter Olof.

Sommaren 1881 dog Karin av vattusot, och sju år senare flyttade Olof Beckman till socknens fattighus. Där avled han i april 1905 av ålderdomssvaghet, 88 år gammal.

Sadelmakare och arbetskarl på storjordbruk

Olof Beckmans farbror Johannes föddes 1773 och kom att utbilda sig till sadelmakare. Tydligen hade han som gesäll bristfällig kontakt med familjen, eftersom man vid bouppteckningen 1798 efter modern Anna Cronbeck inte visste var han befann sig.¹¹

barnen alla worro til städes uttan bemälte sadelmakare gesällen eij kunat få kunskap om dätta dötsfal ock denne bouptekning i anseende till wishetten om hans wistande är in äller utrikes emedan ingen underrätel. på lång tid från honom ankomit ¹⁵⁷

Den 28 december 1803 vigdes i alla fall i Riseberga ”Sadelmakaren Konstärfarne Johannes Bäckman” och dottern till trumpetare Palm i Anderstorp, den 48-åriga jungfrun Ulrika Palm som således var 18 år äldre än sin make. Paret bodde på Hagahuset, Riseberga, fram till 1811 då de flyttade till Engeltofta i Barkåkra församling.

Godsägaren och jordbrukspionjären Carl Georg Stjernsvärd hade nämligen dragit igång ett stort reformarbete för att skapa ett modernt och rationellt storjordbruk, bestående av 19 farmer med

---

¹ *Hejderidare* kallades en person som, ursprungligen till häst, utövade den omedelbara vården av och uppsikten över kronans skogar inom ett visst större område (i allmänhet ett härad). Även titel på skogvaktare vid större gods i Skåne (*SAOB*, 1930).

¹¹ Kan helt enkelt ha berott på att han var på gesällvandring och ofta bytte vistelseort. Se *Lärling, gesäll och mästare* sidan 43.

Engeltofta som nav.¹⁵⁸ Där blev Johannes arbetskarl, och bodde med Ulrika på farmen Kelliehouse fram till 1816 då de flyttade till Båstad.

Engeltofta säteri.

Fattigkassan bekostade begravning

Därmed försvinner stora delar av Ulrika Palms och Johannes Beckmans liv ut i det för mig okända. Vid den stora branden i Båstad 1870 förstördes nämligen hela Båstads kyrkoarkiv.

Men det finns en del icke-kyrkliga handlingar bevarade, däribland mantalslängder och räkenskaper för socknens fattigkassa. Av dessa framgår att paret 1824 var inlogerade på nr 66 hos kyrkoherde Raab¹⁵⁹, och att fattigkassan i september 1827 av sadelmakare Beckman fått inbetalt 5 riksdaler i hushyra. Men 1835 tycks man istället ha betalt ut 1:20 i understöd till honom, och senare samma år fick änkan Beckman 3:16 i begravningshjälp. Dessutom betalade fattigkassan påföljande år några räkningar rörande parets boende, begravningskostnader efter Johannes och ett lass ved till änkan Beckman.¹⁶⁰

I november 1838 noterades att man till fattigkassan fått in pengar från änkan Beckmans kvarlåtenskap.

Båstad brinner

Vid 15-tiden torsdagen den 9 juni 1870 utbröt brand i ett färgeri strax söder om Stora gatan (Köpmansgatan) i Båstad. Elden spred sig mot torget i en rasande fart. Torgbyggnaderna antändes liksom kyrkan och skolan, och branden spreds ner mot hamnen.

Vid denna tid fanns det 60 gårdar i Båstad och 40 av dessa lades i aska. 500 personer stod utan bostad och en stor del av boskapen blev lågornas rov. Dessvärre brann prästgården, där det förvarades stora mängder protokoll och andra handlingar, också ner. Tyvärr gick därmed mycket av Båstads historia upp i rök. (*Båstad brinner*, bastadmalen.se).

Av fattigkassans räkenskapsbok kan således slutsatsen dras att Johannes Beckman sannolikt avled någon gång under september–december 1835, medan Ulrika Palm dog någon gång under december 1837–november 1838. Ulrika blev således omkring 83 år gammal och Johannes 62 år.

Betjäntens okända öde

Anna Cronbecks och Christian Beckmans tredje son Andreas föddes i Skarhult i oktober 1775, och flyttade tretton år senare med föräldrarna till Norra Hultseröd i Billinge socken. Året därpå vistades han hos sin mors kusin auditören Otto Panthel på Engaröd i Riseberga, och 1798 arbetade han som betjänt (eventuellt hos Panthel).

År 1817 tycks Andreas Beckman vara död¹, och osäkerhet råder vad gäller hans liv åren däremellan.

Men möjligen är han identisk med en Andreas Beckman på Gamlegård (Ängeltofta)¹ i Barkåkra socken. I december 1802 blev denne far till flickan Karna vars mor var pigan Boel Andersdotter i Vantinge, några kilometer från Ängeltofta. Lilla Karna dog dock redan efter 19 veckor och begrovs i maj 1803. Den 30 november 1805 gifte sig Andreas Beckman med Boel Andersdotter i Barkåkra. Tydligt var det, som man sa förr, ”bråttom”, eftersom Boel tio dagar senare födde en son hemma i Vantinge som gavs namnet Christian.

Boel Andersdotters man Andreas Beckman dog troligen någon gång mellan 1806 och 1813¹¹.

---

¹ *Gamlegård* var en äldre benämning på Ängeltofta.

¹¹ Boel Andersdotter och sonen Christian återfinns (men inte Andreas) i Barkåkras husförhörslängder för åren 1812–1813 och 1813–1818. Vid bouppteckningen efter Andreas Beckmans far, skomakare Christian Beckman, är inte Andreas närvarande, och det verkar som om han vid det laget var död och att man inte hade vetskap om eventuella arvtagare och var dessa befann sig (N. Åsbo häradsrätt FIIa:24 sid 865). Andreas har inte anträffats i relevanta dödböcker, men en möjlighet är att han varit soldat i något av Napoleonkrigen, avlidit i fält och därför inte noterats i hemförsamlingens handlingar.

En sak som talar för att denne Andreas verkligen var son till skomakaren Christian Beckman är att hans egen son gavs namnet Christian. En annan är att skomakarsonen Johannes Beckman flyttade till Ängeltofta 1811. Den flytten skulle kunna ha att göra med att Johannes, om han var Andreas bror, efter dennes död utsetts till förmyndare för lille Christian.

Klart är emellertid att Boel Andersdotter i december 1813 födde sonen Jöns utom äktenskap och med icke angiven fader, och två månader senare gifte hon sig i Barkåkra med torparen Nils Jönsson. Familjen flyttade sedan till Hjärnarp, där dottern Troen föddes vid juletid 1817. Efter några flyttningar bosatte de sig slutligen i Hjärnarps socken. Där blev Boels son Christian åbo under Vanstad nr 6, där även Boel och Nils på äldre dagar bodde på undantag hos dottern Troen och hennes familj.

Enda dottern gifte sig med korpral

Den 18 juni 1815 vigdes i Billinge prästgård den 1778 födda pigan Elsa Christiansdotter, enda dottern till skomakaren Christian Beckman och hans hustru Anna Cronbeck.

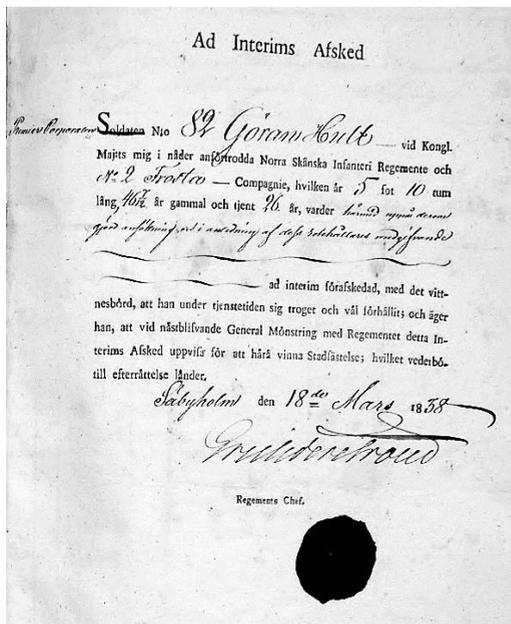

Billinges nuvarande församlingsgårds och tidigare prästgårds huvudbyggnad uppfördes 1895. På platsen hade legat en prästgård sedan slutet av 1600-talet.¹⁶² Socken var för övrigt utgångspunkt för den stora prästsläkten Billing (se s. 23).

Rotekarlen för Skarhults Säteri Soldaten wid Kongl Södra Skånska Infanteri Regementet och Harlösa Compagnie No 36 Jöran Hult samt Pigan Else Christiansdotter fr Norre Hultsered bewiljades lysning til ägtenskap den 20 Maji, som församlingen afkunnades den 21 och 28 ejusdem, samt den 4 Junii; Och sammanwigdes den 18 äfven i Junii månad uti Prästgården af häradsProbsten Rothstein.¹⁶³

Elsa Christiansdotter flyttade i samband med vigseln till det rote-torp i Gudmuntorp där maken Göran Hult bodde. Där fick också paret i maj 1816 en dotter som fick namnet Elna. Förhoppningsvis hade familjen det ganska muntert emellanåt, eftersom en av grannarna var häradsspelmannen Nils Månsson.

Göran Carlsson Hult var född i Öved 1791, och således 13 år yngre än hustrun Elsa. Han hade antagits som soldat när han var 21 år gammal, och efter att först ha varit vid Södra skånska infanteriet blev han rotatesoldat nr 82 för Rolsberga nr 1. Han stannade kvar i 26 år inom det militära, och blev korpral innan han 1838 beviljades interimistiskt avsked vilket stadfästes 1840.

“Premier Corporalen N:o 82 Göran Hult vid Kongl. Maj:ts mig i nåder anförtrodda Norra Skånska Infanteri regemente och N:o 2 Frosta Compagnie, hvilken är 5 fot 10 tum lång, 46 7/12 år gammal och tjent 26 år, varder härmed uppå derom gjord ansökning och i anledning av dess rotehållares medgifvande ad interim föravskedat, med det vittnesbörd, att han under tjenstetiden sig troget och väl förhållit; och äger han, att vid nästblifvande General Mönstring med Regementet detta Interims Afsked uppvisa för att härå vinna Stadfästelse; hvilket vederbörligt efter rättelse länder.”¹⁶⁴

I samband med det interimistiska avskedet 1838 lämnade Hult och hans familj rotetorpet och flyttade till Skoghuset, Bosjökloster.¹

Vid det laget bedömdes båda kunna läsa rent innantill. Göran Hult kunde dessutom läsa ”utantill av catechesen försvarligt, men kan ej något i förklaringen, äger enfaldigt begrepp”, medan Elsa Christiansdotter läste ”väl lilla catechesen og förklaringen försvarligt, med enfaldigt begrepp”. Den 22-åriga dottern Elna läste både innantill och utantill med begrepp, och var ”välfrågad och till äktenskap ledig”.¹⁶⁵

Några fler barn hade inte Elsa Christiansdotter och Göran Hult, och i februari 1844 dog Elsa av ålderdomsbräcklighet.

Gratialisten och änkemannen Hult flyttade 1857 till Gudmuntorps socken, där han arrenderade ett soldattorp i Munkarp. Till honom flyttade samma år den 27 år yngre Anna Olsdotter och hennes tre utom äktenskapet födda barn.

Hults concubin är ej skriftad sedan hon framfödt sista barnet. 2na barn äro döda i sängen hos henne.¹⁶⁶

Utan stadig hemvist

Anna Olsdotter och Göran Hult gifte sig i april 1860. Tre år senare gick flyttlasset till nr 1 Emnaröd i Stehag, där Göran var arrendator fram till sin död sommaren 1868. Några år senare blev änkan Anna inhyst på olika platser inom socknen. Från 1879 noteras hon som ”utan stadig hemvist”, och efter 1882 är hennes öde för mig okänt.

Den i Göran Hults äktenskap med Elsa Christiansdotter födda dottern Elna fick 1840 en flicka som gavs namnet Anna Christina. Detta som resultat av att hon varit ”lägrad af Pehr Andersson”, en dräng som även han bodde i Skoghuset, Bosjökloster. Tio år senare gifte sig Elna Göransdotter med drängen och sedermera ladufogden Per Jönsson, och flyttade till honom på Kråkarp i Gudmuntorps socken. Där fick paret 1853 sonen Johannes.

Elna dog i Gudmuntorp 1893, 76 år gammal.

---

¹ Ett soldattorp var en tjänstebostad, d.v.s. när rotesoldaten inte längre var i tjänst blev han och hans familj tvungna att söka annan bostad.

Ogift dräng dog som fattighjon

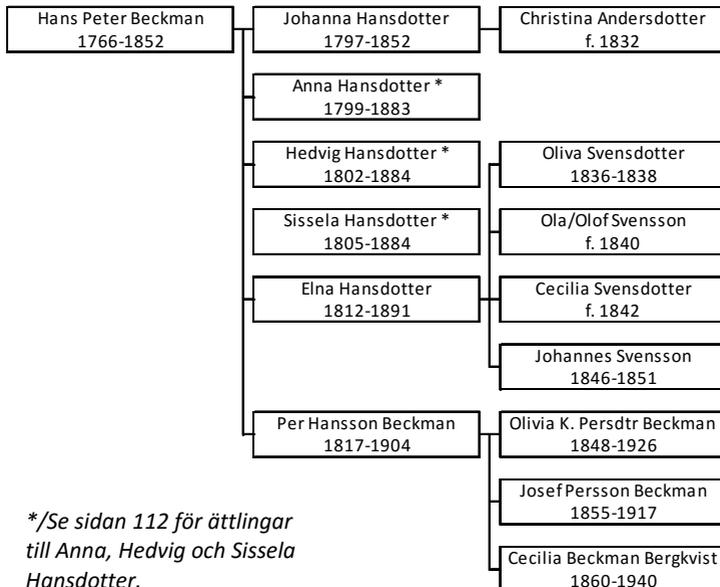
I november 1781 fick skomakare Christian Beckmans hustru Anna Cronbeck sitt sista barn, sonen Otto.

Som sjuåring flyttade Otto år 1788 tillsammans med föräldrarna till Norra Hultseröd. Elva år senare bodde han med sin far och dennes nya fru Sissa Andersdotter i Björkebyggets hus i Riseberga socken.

Otto blev som många andra pojkar dräng, och arbetade som sådan ett år i Billinge innan han 1812 återvände hem. Fadern och styvmmodern betecknades ett par år senare som bräckliga och utfattiga, och dog som tidigare berättats 1817 respektive 1818.

Efter faderns död bodde Otto Beckman kvar en kortare tid på Björkebyggets hus, och var därefter dräng på bland annat olika platser i Anderstorp, Riseberga. Otto förblev ogift, och sina sista dagar tillbringade han som inhyst fattighjon på trumpetarbostället under Anderstorp nr 5, där han dog 1845.

Några ättlingar till Hans Peter Beckman

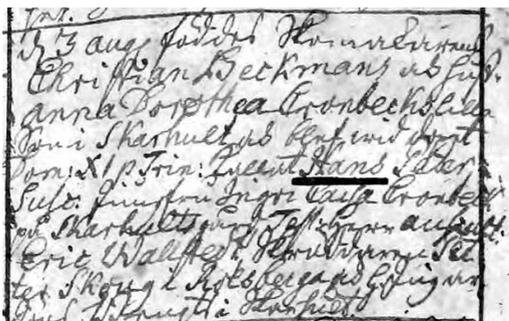
*/Se sidan 112 för ättlingar till Anna, Hedvig och Sissela Hansdotter.

Sockenskomakaren i Norra Rörum

Unga män gick ofta i fädernas fotspår, inte minst inom hantverksyrkena. Liksom sin far blev således Hans Peter Beckman också skomakare, och även bland dennes ättlingar återfinns utövare av detta yrke.

Som tidigare berättats (s. 98) fick Christian Beckman och Anna Dorothea Cronbeck sitt första barn 1766.

*"d 3 aug föddes Skomakarens Christian Beckmans och hust. Anna Dorothea Cronbecks lilla son i Skarhult och blef wid dopet Dom: XI p Trin: kallat Hans Peter. Susc: Jungfru Inger Caisa Cronbeck på Skarhults gård, Test: auscult: ¹ Eric Wallstedt, Skreddaren Petter Skoug i Rolsberga ock h Ingar Jöns Bengts i Skarhult."*¹⁶⁷

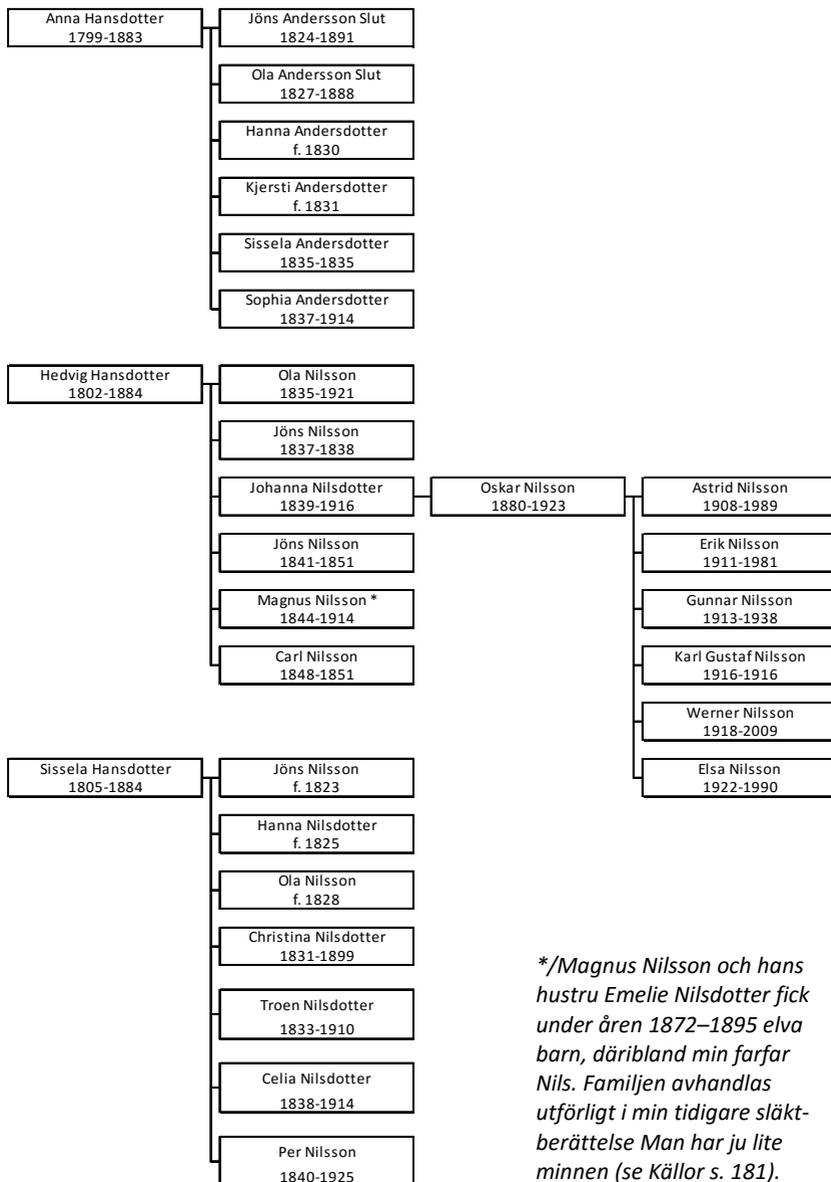
Som framgår var Petter Skoug det enda utsocknes dopvittnet, vilket längre fram i berättelsen (s. 127) kommer att framhållas ytterligare.

Yrket gick i arv

Efter uppväxten tillsammans med föräldrar och syskon på Skarhult nr 6 kom Hans Peter Beckman till Ystad, där han var lärling hos en skomakare. Som skomakargesäll kom han sedan att bland annat vistas i Osby, och sommaren 1789 skrev han in sig hos skomakarskrået i Malmö.

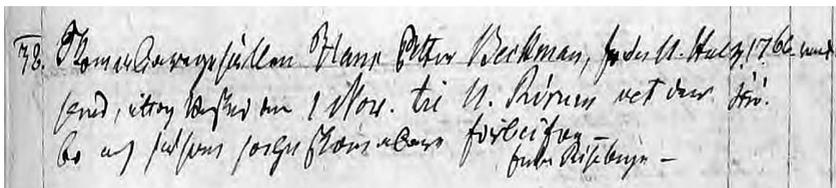
Året innan hade Hans Peters föräldrar och tre av hans syskon flyttat till Norra Hultseröd i Billinge socken, och dit kom 1790 även Hans Peter.

¹ *Auscult.*; auskultant (lyssnare, åhörare), person som följer undervisning i utbildningssyfte.

Några ättlingar till systersonerna Anna, Hedvig och Sissela Hansdotter

*/Magnus Nilsson och hans hustru Emelie Nilsdotter fick under åren 1872–1895 elva barn, däribland min farfar Nils. Familjen avhandlas utförligt i min tidigare släktberättelse Man har ju lite minnen (se Källor s. 181).

Den 1 november 1795 uttog dåvarande skomakargesällen Hans Peter Beckman flyttningsbesked till Norra Rörum.

"att der bo och såsom sockn skomakare förblifva."¹⁶⁸

Hans Peter slog sig ner i Ljungarörshus, ett par kilometer sydost om Norra Rörums kyrka. Efter att lysning inlett den 9 oktober 1796 gifte sig 30-åriga Hans Peter den 12 november med den sex år yngre pigan Kjerstina Heljasdotter. Kjerstina var dotter till den i Norra Rörum år 1750 födde husmannen Helje Jönsson och hans hustru Karna Jönsdotter, född 1748 i Färingtofta.

Fjorton dagar efter giftermålet noterade häradsskrivaren i Frosta och Färs härad i sin förteckning

öfver Sochne Handtwärkare uti Färs och Frosta Häraders fögderie,
hwilcka i Anledning af ärhållne fullmagter, ärlägga Gjernings öron,
Pro Anno 1796¹⁶⁹

att Beckman i Norra Rörum betalt avgiften om 40 öre för att få sitt formella tillstånd att bedriva verksamhet som skomakare i socknen.

Från och till Ljungarörshus

Omkring 1803 flyttade Hans Peter, Kjerstina och de under åren 1797–1802 födda döttrarna Johanna, Anna och Hedvig till Toftaröd, några kilometer nordost om Ljungarörshus. Där föddes barnen Sissela och Elna, innan familjen omkring 1813 flyttade tillbaka till Ljungarörshus där de bosatte sig på ett gatehus kallat Askesholm. Där föddes i mars 1817 parets ende son, Per.

Ett par månader senare var Hans Peter närvarande vid bo-uppteckningen efter fadern Christian Beckman i Björkebyggets hus, Riseberga. I samband därmed hölls auktion där Hans Peter inhandlade 1 stort tennfat, 1 liten tång, 1 lädertång, 1 halskappa, 1 jacka, 1 par läderskor och 1 spegel.¹⁷⁰

Några år in på 1830-talet blev Kjerstina sjuklig. När hon 66 år gammal avled i maj 1838 blev Hans Peter dock inte ensam hemma på Askesholm. Äldsta dottern Johanna hade sju år tidigare flyttat hem innan hon som 35-åring utom äktenskap födde dottern Christina, och de kom att bo kvar på Askesholm ytterligare några år.

Samma år som Kjerstina dog flyttade även sonen och arbetskarlen Per till Askesholm, som han för övrigt övertog brukandet av någon gång i början av 1840-talet. Per och hans familj lämnade dock Askesholm 1849.

Sockenskomakaren Hans Peter Beckman avled den 19 november 1852, i den för den tiden höga åldern av 86 år.

Bröderna skomakarlärlingar i Helsingborg

Skomakeriet i släkten dog dock inte ut i och med Beckmans frånfalle. Så var till exempel dottersonen Magnus Nilsson torpare och använde vintrarna till träskotillverkning, en omfattande verksamhet i Norra Rörums socken.

Skomakare J. N. Fröhlich på Bruksgatan 24 (kv. Thalia 5) i Helsingborg, omgiven av hustru, drängar, gesäller och den unge lärlingen Hjalmar Wallentin (sittande längst fram). Bilden togs omkring 1895, och sannolikt är den unge mannen längst bak i mitten Hjalmars bror Oskar.^{1, 171}

¹ Skomakare Johan Nilsson Fröhlich var född 1861 i Lilla Slågarp (i nuv. Trelleborgs kommun). Han utbildade sig i Köpenhamn och fick där 1881 en dotter. Efter att han 1890 flyttat från Malmö till Helsingborg gifte han sig 1891 med den fyra år yngre Johanna Lund, med vilken han fick fyra barn. År 1897 flyttade den köpenhamnsfödda dottern till fadern och hans familj i Helsingborg.

Magnus son Oskar kom 1892 som lärling till skomakare Fröhlich i Helsingborg. Han tog sig som gesäll namnet Nordin och flyttade till Köpenhamn sommaren 1895, men fick lungsot och återvände till föräldrahemmet där han dog endast 22 år gammal. Oskars bror Hjalmar Wallentin blev som 13-åring skomakarlärling i Helsingborg, och var senare under många år verksam som skomakare i Sösdala och Hurva.

Känd för fina manér

Sockenskomakaren Hans Peter Beckmans och hans hustru Kjerstina Heljasdotter fick som tidigare nämnts sex barn.

När det gäller dottern Hedvig och hennes ättlingar har dessa, framförallt sonen Magnus, tidigare behandlats i *Man har ju lite minnen*¹⁷². Men innan vi går vidare till Beckman–Heljasdotters övriga barn är det på sin plats att berätta lite om Hedvigs dotter Johanna, Magnus syster.¹

Johanna Nilsson föddes i april 1839 i Toftaröd, Norra Rörum, som tredje barnet till Hedvig Hansdotter och hennes man Nils Olsson. Hon växte upp och bodde kvar i hemmet tills att hon som 38-åring flyttade till Höörs socken, för att där arbeta som piga hos hemmansägaren Måns Andersson på Yxnaholma nr 1.

År 1880 var Johanna piga på Ekeröd nr 1 i Höör. Där födde hon som ogift den 6 juni en son som gavs namnet Oskar. Samma år flyttade Johanna och Oskar till Fogdaröd, där de flyttade ihop med Oskars far, den 1835 födde arbetaren Nils Nilsson.

Arbetaren Nils Nilsson har erkänt sig som fader under äktenskapslöfte till pigan Johanna Nilssdotters son Oskar och låtit kyrktaga henne som sin hustru den 10/7 84.¹⁷³

Den 22 augusti 1884 gifte sig Johanna och Nils och flyttade samma år tillsammans med Oskar in till Höör. Hösten 1889 var det dags att flytta igen, denna gång till grannsocknen Tjörnarps Nils blev torpare under Prestorps, som då ägdes av baron Ramels sterbhus Viderup.

---

¹ Författaren till denna berättelse är sonsonson till Magnus Nilsson, medan forskare Carina Månsson är sondotters dotterdotter till Johanna.

Efter åtta år i Prestorp begav sig Nils, Johanna och Oskar (som under tiden bott ett år i Toftaröd, Norra Rörum) tillbaka till Höör, där Nils blivit ägare till 5/64 mantal under Jularp nr 5.

Våren 1906 drabbades Nils Nilsson av lunginflammation och dog den 3 april. Tio år senare avled änkan Johanna, 76 år gammal.

Johanna Nilsdotter lär ha varit känd för sina fina manér i sociala sammanhang, och var för övrigt som sjuttioåring, iförd stilig svart klänning och svart halsband, värdinna vid gravölet 1909 efter brodern Magnus son Enok.¹⁷⁴

*Johanna Nilsdotter (1839–1916).*¹⁷⁵

Släktklenod

Detta krus har tillhört Johanna Nilsdotter, och ägs nu av hennes ättling Carina Månsson. Även Johannas syskon Ola och Magnus ska ha fått sådana krus av föräldrarna Hedvig Hansdotter och Nils Olsson.

Kan möjligen även de andra krusen finnas bevarade någonstans? I så fall bör de i stället för J.N.S. rimligtvis vara märkta O.N.S. eller M.N.S.

Ihjälslagen av rasande jordkällare

Oskar Nilsson lämnade 1908 sin mor Johanna i Jularp för att bli arrendator i Sjunnerup. Den 31 mars samma år gifte han sig med den tre år yngre Ida Karolina Olofsson, som tre månader tidigare i Tjörnarp fött dottern Ester Cecilia. Paret fick sedan sex barn under åren 1908–1922, där alla utom den 1916 födde Karl Gustaf uppnådde vuxen ålder.

Familjen kom utöver Sjunnerup i Höörs socken att bo i Södra Rörums och Risebergas socknar, varifrån de 1917 flyttade till Pers-
torp nr 4 där Oskar var torpare och arbetare.

*Oskar Nilsson och Ida (född Olofsson).*¹⁷⁶

– Vid huset Ida och Oskar bodde i fanns en halvt nedrasad jordkällare, berättar Ida och Oskars dotterdotters dotter Carina Månsson. För att inte de små barnen skulle komma till skada när de lekte där beslöt sig Oskar för att helt riva den gamla jordkällaren. Detta skedde en januaridag 1923. Det bar sig inte bättre än att källaren rasade över Oskar och han dog, endast 42 år gammal.

Backstugan i Ebbarp

Smeden Nils Widerberg (1785–1841) var förste kände innehavare av backstugan. Hans änka Anna dog där 1863 och sonen Bengt (f. 1830) flyttade därifrån 1881. Sedan levde några fattighjon där under torftiga förhållanden. Åbo- och hemmadottern Hanna Månsdotter (1839–1922), ”MånsaHanna”, fick backstugan som undantag efter att hennes far, åbon Måns Månsson på Ebbarp Nr 3, dött 1891. Efter ”MånsaHannas” död år 1922 övertog hennes systerson, åbon och nämndemannen Sven Johansson, backstugan. Stugan överläts till kommunen, som upplät den till bostad åt en fattig änka (*Ida Nilsson*) med flera barn. Efter henne flyttade smeden Erik Ling (f. 1863) med fru in år 1930. Ling drev där en enkel byasmedja intill bostaden.

År 1946 behövde nybildade Perstorps hembygdsförening lokaler för sina samlingar av gamla allmogesaker, och fann att Ebbarps backstuga kunde vara lämplig. Kommunen skänkte den då förfallna stugan till föreningen. (Baserat på Thornberg, Arne, *Ebbarps backstuga i Perstorps socken*, 2012, samt senare forskning av lokal studiecirkel).

– Ida stod nu som ung änka ensam med sex barn, där lilla Elsa precis fyllt ett år. Ida fick arbete som städerska på skolan i Ebbarp, och därtill ett slags tjänstebostad i form av den gamla backstugan som idag ligger mittemot den nu nedlagda skolan. År 1930 var ett par av barnen redan utflugna, och Ida flyttade med de kvarvarande in till Perstorps samhälle. Där avled hon 1952.

*I backstugan i Ebbarp
bodde Ida med barnen
Ester, Astrid, Erik,
Gunnar, Verner och Elsa
under större delen
av 1920-talet.*

Härifrån tar vi oss tillbaka i tiden och åter till skomakardottern Hedvig Hansdotters syskon.

Dog som utfattig krympling

Den år 1797 födda Johanna Hansdotter bodde hemma hos föräldrarna Hans Peter Beckman och Kjerstina Heljasdotter på Askesholm i Norra Rörums socken fram till 1828, då hon blev piga i Nötarp. Ett par år senare blev hon som tidigare berättats med barn med en för kyrkoböckerna okänd man, flyttade hem till Askesholm och fick där i januari 1832 dottern Christina.

Johanna och Christina inhystes från 1844 i ett näraliggande torp i Ljungarörshus, bebott av en korpral vid namn Dahl. Johanna betraktades då som skattfri, krympling och utfattig, och som sådan dog hon åtta år senare.

Innan Johannas frånfalle hade dottern Christina Andersdotter 1848 flyttat ifrån sin utfattiga moder till sin moster Hedvig i Toftaröd, och bodde senare bland annat i Hjellaröd i Norra Rörums socken.¹

---

¹ År 1861 upphör såvitt jag kan se spåren efter Christina Andersdotter i samband med en flyttning.

Systemn gifte sig med rotesoldat

Johanna Hansdotters två år yngre syster Anna arbetade som ung som piga i bland annat Hallaröd, varifrån hon hösten 1823 flyttade till ett rotetorp i Jularp, Höör. Där bodde nämligen Anders Slut, som Anna ett halvår senare ingick äktenskap med.

Anders Slut var rotesoldat nr 100 vid Norra skånska infanteriregementet, och hade varit 20 år gammal och 5 fot 5 tum lång¹ när han 1816 antogs vid en rekrytering i Hörby.¹⁷⁷

Anders kom att stanna kvar i kronans tjänst i 18 år. Mot slutet blev han dock svag och sjuklig, och gavs omkring 1835 avsked. Anders, Anna och deras fem barn fick då lämna rotetorpet och flyttade till Bramstorp i Höör, där ytterligare ett barn föddes.

Den före detta soldaten Anders Slut dog 1858. Änkan Anna kom senare att bo hos dottern Sophia och hennes familj i Holma, och dog där 83 år gammal.

Båda männen dog av spritmissbruk

Den ovan nämnda dottern Sophia hade inte direkt turen med sig när det gällde manfolk. Efter att hon som femtonåring år 1853 lämnat hemmet för att arbeta som piga gifte hon sig sju år senare med den smålandsfödde artilleristen nr 77 Peter Månsson Rydén, som tillhörde 3:e batteriet på Kongl. Wendes artilleriregemente i Kristianstad.

Tre barn och åtta år senare dog artilleristen Rydén av dryckenskap och bröstinflammation under tjänstgöring i Kristianstad, och begrovs i familjens hemförsamling Höör.

Ett förhållande med en icke angiven man resulterade i att Sophia Andersdotter 1871 fick en son, som dock bara blev åtta månader gammal. Tre år senare blev Sophia med barn igen, men när sonen Ossian föddes 1874 noterades det i alla fall att hans föräldrar var

förre artilleristen Rydéns enka Sophia Andersdotter och dess trolofvade, Drängen Tufve Jönsson från Blentarp.¹⁷⁸

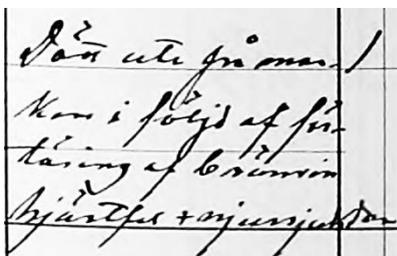
---

¹ Motsvarar 160,8 cm.

Senare samma år gifte 36-åriga Sophia sig med den sju år yngre Tuve, som flyttat hem till henne och barnen på Holma i Höörs socken. Där föddes inom några år ytterligare två barn.

Lite längre fram sadlade jordbruksarbetaren Tuve Jönsson om och blev taktäckare, vilket medförde att även yngste sonen Anders och hans mor under ett antal år tvingades föra ett kringflackande liv utan fast bostad.

Den 11 september 1908 hade taktäckaren Tuve druckit en del brännvin, varpå han hittades död utomhus. Året därpå skrevs änkan Sophia Andersdotter in i kyrkböckerna under ”Våra fattighjon”¹⁷⁹ och som boende under Ekeröd nr 3, där hon fanns kvar tills hon dog 1914.

”Död ute på marken
i följd af förtäring af
brännvin. Hjärtfel och
njursjukdom.”¹⁸⁰

Tjugosju år av barnafödande

Hans Peter Beckmans och Kjerstina Heljasdotters fjärde dotter Sissela föddes våren 1805. Som 17-åring lärde hon känna den tolv år äldre drängen Nils Jönsson, och detta så pass rejält att hon i slutet av 1822 blev gravid. Sissela och Nils hann dock gifta sig tre månader innan sonen Jöns föddes hemma hos morföräldrarna på Askesholm i Ljungarörshus.

Ätenskapet resulterade i ytterligare sex barn innan Nils Jönsson 1842 dog av förkylning (!). Samma år flyttade den 1814 födde arrendatorn Anders Persson hem till änkan Sissela och hennes barn på Holma nr 1.

Arton månader efter Nils Jönssons frånfalle föddes pojken Johannes, barn till ”Arren. Anders Persson och fästev. Enkan Sissela Hansdotter”¹⁸¹, och när dottern Peternilla (som bara blev tre månader gammal) föddes 1846 noterades att

Sissela Hansdotter i Holmahus har nu såsom enka födt för 2ndra gången öakta barn vid 40 års ålder¹⁸².

I oktober 1850 födde Sissela sitt sista barn, Nils. Hon var då 45 år gammal och hade under 27 år fått tio barn. Sissela Hansdotter och Anders Persson fortsatte att leva tillsammans, men förblev ogifta. De flyttade på 1850-talet till Hjortaröd i Matteröds socken, där Sissela dog av ålderdomssvaghhet 1884 och Anders av samma föga ovanliga anledning sju år senare.

Tre barn med olika fäder

Av Sissela Hansdotters barn kan särskilt nämnas Celia Nilsson, som av allt att döma kom att leva ett fattigt och bekymmersfyllt liv. Som 16-åring flyttade hon hemifrån för att arbeta som piga på Nötarp 1, Norra Rörum, och kom senare till Stora Skudderup 2. Där fick hon som 27-årig piga sitt första av tre utomäktenskapliga barn.

I inget av fallen tycks Celia ha uppgett vem som var far till barnet, men efternamnen tyder på att barnen – Nelly Nilsson, Hanna Olsdotter och Nils Månsson – hade olika fäder¹.

*Familjen Nelly Nilsson och Nils Nilsson. Nederst f.v. Nils, Hedvig Ingeborg, Oskar Wilhelm, Jean William och Nelly. Överst Ida Maria, Anna Martina och Ester Charlotta. Barnen Aron Sigfrid och Sigrid Henriette var döda när bilden togs.*¹⁸³

¹ Nils Månssons dotterdotter Christina (gift Nygren) kom för övrigt att bli en hängiven släktforskare, och har lämnat åtskilliga värdefulla bidrag till denna berättelse.

Från att hon var 31 år och de följande 20 åren betecknades Celia Nilsson som lösdrivare innan hon 1887 noterades som inhytt piga. Omkring sekelskiftet flyttade Celia till Helsingborg, där hon bodde hos sonen Nils och hans familj¹⁸⁴. Celia Nilsson dog 1914 av cancer i magsäcken, 78 år gammal.

Celias dotter Nelly Nilsson gifte sig och fick åtta barn med den i Vinslöv födde drängen och sedermera kommunalarbetaren Nils Nilsson. Familjen flyttade 1892 till Helsingborg, där Nils dog 1931 och Nelly fem år senare.

Drottninggatan 200 i Helsingborg, där Nils och Nelly Nilsson bodde från 1914 och in på 1930-talet. Huset revs 1939.

Nellys fem år yngre syster Hanna Olsdotter fick 1890 som 21-åring sonen Carl Emil utom äktenskapet. Två år senare gifte hon sig med Emil Lundahl från Perstorp, och fick ytterligare fyra barn med honom under åren 1893–1902.

Celia Nilssons tredje barn, sonen Nils Månsson, gifte sig med sömmerskan Agda Lundgren från Gråmanstorp, och fick 1913 i Helsingborg dottern Karin Ingeborg.

Nils Månsson och Agda Amalia Lundgren 1910, samt Hanna Olsdotter på 70-årsdagen 1939.¹⁸⁵

Torpare och vagnmakare på Beckmanstorp

Per Hansson, Kjerstina Heljasdotters och skomakaren Hans Peter Beckmans ende son, föddes 1817. Efter att ha varit dräng i Tjörnarps flyttade han 1838 hem igen till Askesholm, och stannade under ett tiotal år kvar där och försörjde sig som arbetskarl.

År 1847 gifte sig den då 30-åriga Per med den sex år yngre pigan Gunnild Isaksdotter, och tillsammans fick de under åren 1848–1860 tre barn.

Per gick till en början under familjenamnet Hansson, men vid mitten av 1850-talet lade han till faderns efternamn och kallades därefter Per Hansson Beckman. Från 1854 var han torpare under Toftaröd nr 1, Norra Rörum, på ett torp som från mitten av 1870-talet även officiellt benämndes Beckmanstorp¹⁸⁶. Där utövade Per såväl vagnmakeri som snickeri¹⁸⁷.

Medan Gunnild lär ha varit relativt liten till växten och tillbakadragen var Per ganska stor och kraftigt byggd, och försedd med ett ganska häftigt humör.

Sålunda berättas det, att då han under ett husförhör tillrättavisades av prästen för okunnighet om skriftens innehåll svarade: "Jag är inte som prästen och hunden så jag tjänar maten med munnen!", och lämnade lokalen.^{188, 1}

Gunnild Isaksdotter dog 1899, följt fem år senare av maken Per Hansson Beckman.

Vägen slingrar sig genom naturen vid Toftaröd.

---

¹ Det citerade uttalandet är en travesti på det gamla ordspråket "(endast) prästen och hunden tjänar sin föda med munnen".

Döttrarna dog av difteri

Gunnilds och Pers dotter Olivia höll sig kvar inom Norra Rörums socken, och försörjde sig först som piga (bland annat hos sin faster Hedvig och hennes man Nils Olsson) och senare som kokerska. Olivia dog, fortfarande ogift och barnlös, år 1926 av magkräfta.

Sonen Josef hade i yngre dagar utbildat sig i faderns hantverk vagnmakeri¹⁸⁹, men fick oftast försörja sig som dräng eller liknande på olika platser. Som 33-årig arbetskarl flyttade han 1888 från Beckmanstorp till Norra Rörum nr 13, där han gifte sig med den elva år yngre Emelie Jönsdotter.

I november 1896 bodde huggedrängen Josef Persson Beckman och hans familj på Klinta nr 2, Bosjökloster. Där dog döttrarna Gerda och Sigrid, 7 respektive 5 år gamla, i difteri liksom ytterligare fyra barn i grannskapet. Tvååriga dottern Ester Elvira klarade sig dock, och kom till och med att uppleva sin 93-årsdag.

Året därpå flyttade familjen till Tollerup, norr om Höör, där för övrigt samtidigt Josefs kusin Magnus Nilsson och hans familj bodde. Josef blev därefter gårdsdräng på Västraby gård i Högseröd. Slutligen slog han sig 1902 som torpare ner i Västra Nyrup i Munkarps socken, där han femton år senare drabbades av magkräfta och dog, 62 år gammal. Änkan Emelie hann dock bli 86 år innan hon 1952 dog i Sjunnerup, Höör.

Fjäderfäexpert och memoarskrivare

Josefs och Emelies son Carl Henrik (1907–1993) tog sig namnet Wadne och skrev bland annat på 1980-talet memoarboken *Livet och jag*, varifrån vissa uppgifter till denna berättelse hämtats.

Men framförallt blev Carl Wadne en allmänt erkänd expert på fjäderfäuppfödning, och har lämnat efter sig böcker med titlar som *Studier av grusets betydelse för fjäderfän* och *Äggekvalitet med hänsyn till arv, utfodring och hönans ålder*.

Del II

Hur vi gick vidare

Hittills har jag redovisat resultatet av Carina Månssons och min forskning kring Hans Peter Beckman och hans familjebakgrund, så långt det genom kyrkoböcker och andra handlingar gått att bevisa.

Undersökningen på hans mors, Anna Dorothea Cronbecks, sida ledde oss tillbaka till 1600-talets Roskilde och Landskrona. Men på fädernet blev det stopp vid Hans Peters farfar och farmor, Johan Beckman och Elna Andersdotter.

Kunde vi komma vidare, och i så fall hur?

Vi hittade inga uppgifter om när och var Johan Beckman och Elna Andersdotter var födda, inga uppgifter om deras vigsel och inga bouppteckningar.

Men vi kunde konstatera att när deras första barn, Christian, döptes 1739 (s. 86) var det enda utsocknes vittnet hans gudmor Beata Brunckman från Lund. Detta tyder på att antingen Johan eller Elna var släkt med Beata Brunckman eller hennes man.

När sedan Christian Beckmans son Hans Peter döptes i Skarhult 1766 (s. 111) var skräddaren Petter Schoug det enda vittnet från annan socken. Vid kontroll av familjen Brunckman visade det sig att Schoug var systerson till Beata Brunckman.

Det fanns således två dop av Beckman-barn med vittneskoppling till Brunckmans, vilket föranledde oss göra en grundligare undersökning av Brunckman-släkten.

Innan vi går vidare vill jag understryka att vi trots noggrann forskning med idogt sökande inte funnit andra och mera konkreta bevis som länkar ihop familjerna Beckman och Brunckman än ovanstående kopplingar.

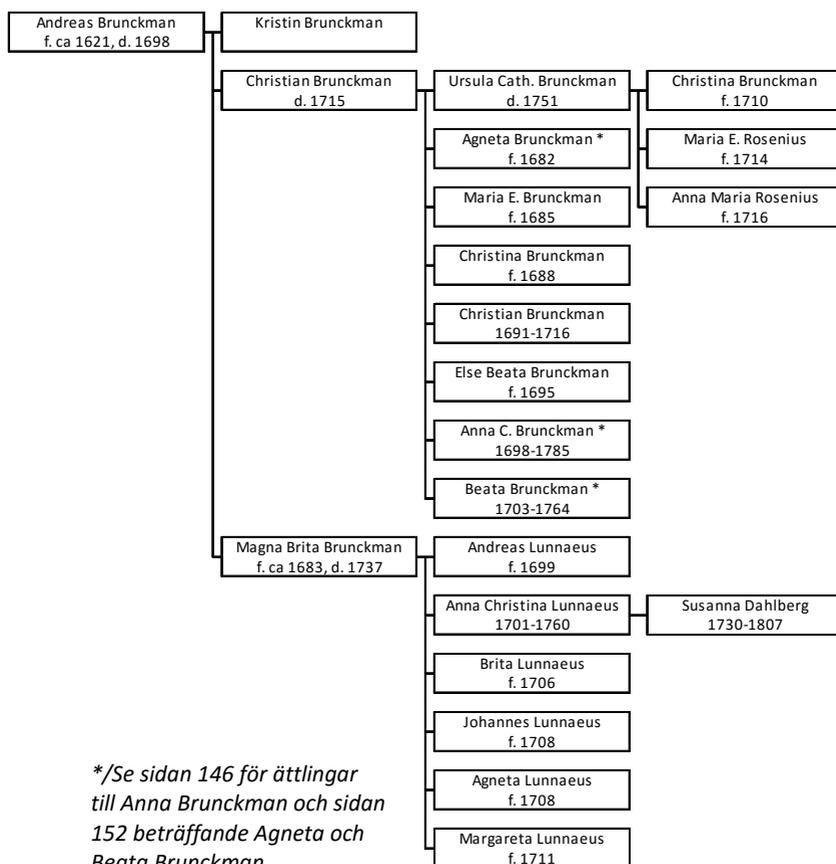
Ytterligare en sak talar emellertid för sambandet: namngivningen av Johan Beckman–Elna Andersdotters barn i Bulltofta kan ha att göra med personer inom Brunckman-familjen eller ingifta i denna, personer som vi ska titta närmare på i de följande kapitlen. Således kan sonen Christian ha fått sitt namn efter sin far Johans eventuella morfar Christian Brunckman, dottern Anna efter sin möjliga farmor Agneta Brunckman (Anna och Agneta

användes synonymt i Malmö-trakten), och sonen Johan efter sin eventuella farfar.

Jag kan således inte med visshet slå fast att det finns ett släktsamband mellan familjerna, men ovannämnda uppgifter talar ändå tillräckligt starkt för att det kan bedömas sannolikt att så är fallet.

Därmed anser jag det befogat att i denna berättelse inkludera vad som framkom vid forskningen kring släkten Brunckman.

Några ättlingar till *Andreas Hansson Brunckman*

*/Se sidan 146 för ättlingar till Anna Brunckman och sidan 152 beträffande Agneta och Beata Brunckman.

Prost, läkare och stickelbärsodlare

En färgstark och läkekunnig kyrkoherde strax norr om Hallandsåsen odlade örter, älskade historiska böcker och hade en dotter som tretton år gammal gifte sig med hans efterträdare.

Omkring 1621 föddes Andreas Johannis Hansson, en man som kom att gå under namnet Brunckman och 1647 blev kyrkoherde i Hasslövs och Våxtorps pastorat i södra Halland. För de uppgifter som finns att tillgå om denne Herrens tjänare svarar främst Pehr Osbeck, som själv var pastoratets kyrkoherde åren 1760–1806 och ingift i släkten.¹⁹⁰

Andreas Brunckman var först gift med en dotter till kyrkoherde Augustinus i näraliggande Renneslöv, ett äktenskap som minst resulterade i dottern Kirstin och sonen Christian. Fru nummer två, Agnes Hansdotter, lär ha varit en rik skeppardotter från Båstad. Tillsammans fick de tre döttrar, där dock en av dem dog efter att ha ätit bolmörtsrot¹ i tron att det var palsternackor.

Hasslövs kyrka uppfördes under 1200-talet, men av den ursprungliga kyrkan återstår endast nedre delen av tornpartiet.¹⁹¹

---

¹ *Bolmörtsrot* användes som medicinalväxt, men är giftig. Speciellt roten innehåller bland annat atropin. Allvarliga förgiftningar har inträffat vid medicinsk användning och då växten prövats i missbrukssyfte (*Naturhistoriska riksmuseet*, www.nrm.se).

Naturvännen Herr Anders

Kyrkoherde Brunckman gick på bygden under namnet ”Herr Anders”. Han var en sann naturvän och mycket intresserad av de örter som ansågs läkande, och planterade sina medicinalväxter längs kyrkogårdsmuren. Traktens folk kunde ännu långt senare berätta att han varit så beryktad som läkare att även personer från Danmark sökt hans hjälp.

På den tiden ansågs ofta läkekunskap vara något mystiskt. Brunckman betraktades därför inte sällan som något av en trollkarl, och en del av församlingsmedlemmarna var rädda för honom. Detta hade dock det goda med sig att ingen bonde vågade neka honom hans rättigheter.¹

Kyrkoherde Brunckman sägs ha varit en liten man med grått skägg som predikade väl intill sina sista år. Han ägde ett hemman i Vindrarps vid Hallandsåsen, där han hade låtit hugga ner bokskogen för att ge plats åt en kohage och en liten stuga i vilken han förvarade många skrifter och böcker. Tyvärr uppstod brand i stugan, vilket orsakade stor skada för honom eftersom han ”skall haft många böcker i Historien, den han i synnerhet älskade”.¹⁹²

Utvaldt goda Fogelkörsbärsträn och Stickelbärsbuskar, som han planterat omkring huset äro ännu qvare til åminnelse af denna hederliga gubbens vistande. Han valde detta ställe, såsom mera helsosamt, längre ifrån allmän väg, mycket högt at han kunde se öfver hela släta landet, ända bort åt Halmstad; som var åfta nyttigt i krigstider. På kohagens södra sida och omkring sin trögård lade han sjelf et mycket bredt stengärde.¹⁹³

Klockan 10 på förmiddagen den 29 oktober 1698 dog kyrkoherde Andreas Brunckman på sitt torp i Vindrarps kohage. Begravningen i Hasslövs kyrka blev dock inte av förrän den 19 april året därpå.

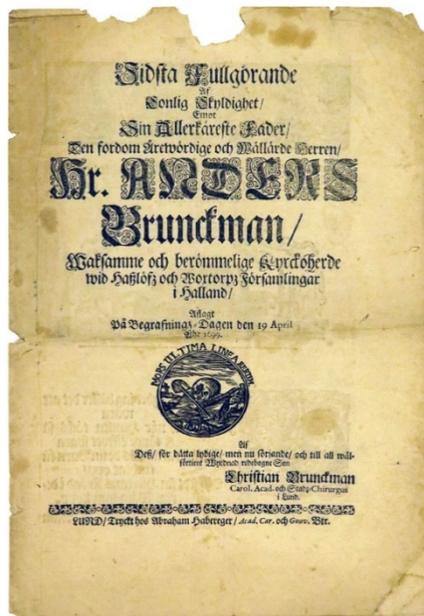
Begravningen lär varit stor och ej liknat vår tids snöpliga begravningar. Hans efterlämnade Enka har ej allenast låtit genom tryckta Begravnings Bref, in folio, bjuda åtskilliga af båda könen til denna begravning, utan Sonen Christian Brunckman, då Stads Fältskär i Lund, har låtit trycka en

---

¹ Bönderna var ålagda att avstå s.k. *tionde* (en tiondel av skörden) till kyrkan och dess tjänare.

grafskrift öfver honom, in 4:o, utom en annan i samma format. Jag håller före at en hederlig man bör få begravvas, om huset så kan tillåta, til någon skillnad ifrån dem, som litet vetat, och föga uträttat til allmänhetens tjenste utan snarare lefvat til andras skada och sig sjelf til vanheder.

Frammanföre i koret skall vara en igenmurad Prästegraf, där kyrkoherden Anders Brunckman har sitt hviloställe, som skall begynnas något utom disken på korets södra sida. Emellan klockarestolen och altaret skall kyrkoherden Lunnaeus vara begravven samt dess bägge söner Anders och Johannes under främsta Fruntimmersstolarna.^{194, 1}

År 1671 skänkte Brunckmans dotter Kirstin och hennes man, inspektoren Hindrick Jacobson, det dopfat som än idag används i Hasselövs kyrka. T.h. förstasidan av Christian Brunckmans fysisidiga minnesskrift över fadern.

¹ Det medeltida koret revs 1863–1864 liksom långhuset, och ersattes med nuvarande kor och kyrkorum.

Dottern trettonårig brud

Kyrkoherde Daniel Lunnaeus var måg till Andreas Brunckman, vilken 1696 hade överlätit pastoratet till honom. Lunnaeus var född omkring 1659 och prästvigdes i Göteborg i början av 1696. I oktober samma år tillträdde han befattningen som kyrkoherde i Hasslöv, och gifte sig med Brunckmans dotter, den endast 13-åriga Magna Brita.¹

Hon hade velat vara längre ogift, och därför, som berättas, haesiterat, när Biskopen frågade henne inför altaret om hon ville hafva den förestälta Personen? Hon skall då hafva vändt sig bort åt kyrkan, och Frun som klädt henne sagt henne: svara Ja.¹⁹⁵

Praktisk lösning för änkan

Seden att "konservera" prästänkan uppkom sedan präster efter reformationen fick rätt att gifta sig.

Prästens bostad och den åkermark som försörjde honom tillhörde enbart tjänsten, vilket innebar att hans änka och barn stod på bar backe när han dog.

Änkan hade visserligen rätt till ett s.k. nådeår, vilket innebar att hon kunde bo kvar på prästgården i ett år efter makens död för att kunna ordna med flyttning och framtida försörjning innan en ny kyrkoherde valdes. Det uppfattades därför som en praktisk lösning att prästens efterträdare gifte sig med företrädarens änka (*Terra Scaniae*, www.ts.skane.se).

Äktenskapet resulterade i alla fall i tre söner och fyra döttrar, innan Lunnaeus dog på sommaren 1712. Änkan Magna Brita var då knappt 30 år gammal, och gifte sig i januari 1714 med sin avlidne makes efterträdare. Den som därigenom konserverade änkan var hennes mors styvson, den betydligt mera jämnåriga Herlach Dahlberg.

Dahlberg var prästvigd 1708 och hade varit komminister i Varberg. Där hade han skilt sig från sin hustru Elisabeth Kalf, eftersom hon "ägnade främmande män alltför stor uppmärksamhet"¹⁹⁶.

Äktenskapet med Brunckmans dotter blev visserligen barnlöst, men varade tills Magna Brita dog i Hass-

¹ I de medeltida lagarna fanns inga direkta åldersgränser för giftermål, och man kunde gifta sig som mycket ung. Möjligheten kvarstod till 1734, då det bestämdes att mannen skulle vara minst 21 år och kvinnan 15 år. Ganska snart ändrades åldern för män till 18 år, medan kvinnans ålder ändrades först mot slutet av 1800-talet till 17 år och 1915 till 18 år. Man har dock alltid kunnat söka dispens för avvikelser (*Nordlöf*, s.10).

lövs prästgård i maj 1737. Herlach Dahlberg levde till 1760, då han efterträddes av den i inledningen till detta kapitel nämnde Pehr Osbeck.

Herlach Dahlberg (1684–1760), kyrkoherde i Hasslöv från 1712¹⁹⁷, samt interiörbild från Hasslövs kyrka.

Kinafarande Linnélärljunge och kyrkoherde

Den 1723 i Västergötland födde Pehr Osbeck har beskrivit sig själv såhär:

Då andra supit har jag läsit
 Då andra sovit har jag skrivit
 Då andra spelt har jag granskat örter
 Då andra dött har jag tänkt på döden
 Nu gör han mig ej häpen.¹⁹⁸

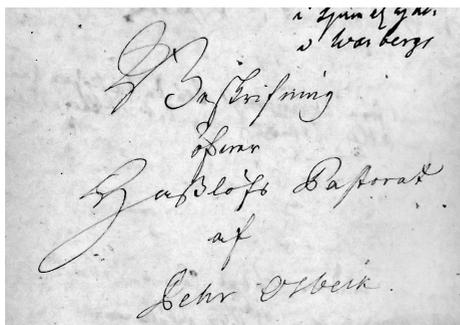
Osbeck hade studerat vid Uppsala universitet, och där varit Carl von Linnés lärjunge. På uppmaning av Linné tog Osbeck 1750 anställning som skeppspräst på ett av Svenska Ostindiska Companiets fartyg. Resan omfattade bland annat Guangzhou i södra Kina och ön Java. Vid hemkomsten tre år senare skänkte han sina 900 nyupptäckta växtarter till Linné.¹⁹⁹

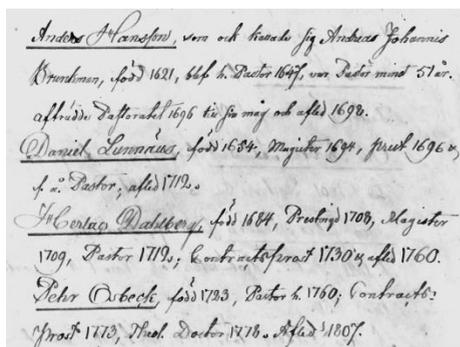
Pehr Osbeck (1723–1805).

År 1758, samma år som Pehr Osbeck blev ledamot av Kungliga Vetenskapsakademien²⁰⁰, gifte han sig med Susanna Dahlberg. Hon var dotter till prosten Eberhard Dahlberg (och därmed brorsdotter till Herlach Dahlberg) och hans hustru Anna Christina Lunnaeus, och således tillika barnbarn till kyrkoherde Andreas Brunckman.

Vad gäller Pehr Osbecks och Susanna Dahlbergs barn kan nämnas att de tre döttrar som nådde vuxen ålder alla gifte sig med präster.

Förstasidan på Per Osbecks manus till "Beskrifning öfwer Hasslöfs Pastorat".²⁰¹

Del av Hasslövs series pastorum med prostarna Hansson-Brunckman, Lunnaeus, Dahlberg och Osbeck.²⁰²

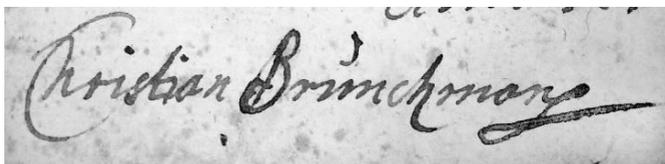
"Linnés lärjunge, prosten i Hasslöv, teol. dr". Pehr Osbecks grav på Hasslövs kyrkogård pryds av denna gravsten, rest av Vetenskapsakademien 1927.

Akademifältskären i Lund

Om fadern prosten i Hasslöv var en färgstark person, så är det nog det minsta man kan säga om sonen i Lund. Uppenbarligen en man med stor muntlig och skriftlig förmåga lånade han friskt och förföljdes in i döden av skulder.

Kyrkoherde Andreas Brunckmans son Christian Brunckman delade sin fars intresse för läkekonsten, och kom att bli akademifältskår och stadsfältskår¹ i Lund. En på många sätt originell person, som det finns skäl att titta lite närmare på.

Christian
Brunckmans
namnteck-
ning.²⁰³

Färgstark man med ansträngd ekonomi

Omkring 1678 gifte sig Christian Brunckman med Anna Margareta Grundes, och tillsammans med dottern Ursula kom de senast 1682 till Lund. Där föddes i oktober samma år ”mester Christian Brunckman barberares pigebarn”²⁰⁴ som fick namnet Agneta. Tre år senare födde Anna Grundes dottern Maria Elisabeth.

Christian Brunckman tycks under större delen av livet dragits med ekonomiska problem, något som dokumenterats bland annat 1687. Då vände sig

fältskären Christian Brunckman, som utövade yrket i Lund, till konsistoriet med anhållan att bli antagen som akademikirurg. Han förklarade sig ha svårt att existera på sina inkomster och hänvisade till att motsvarande befattning fanns vid Uppsala universitet. Framställningen

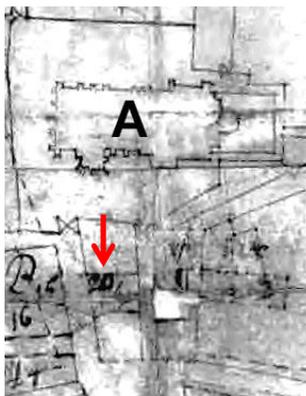
¹ *Fältskår* kallades de barberare som under medeltiden och senare användes som militärläkare i fält. Så småningom krävdes att vederbörande skulle ha genomgått fältskärexamen, som gav behörighet att utföra sårbehandling och mindre kirurgiska ingrepp (*Bra böckers lexikon*).

bifölls av kungl. maj:t, som fann det billigt att en kirurg stod till hands att "betjäna dem som höra till denna akademis stat och societet, så ock i synnerhet vara till städes, när något in anatomicis skall företagas". Hans lön bestämdes att utgå med 40 d.s. om året av stipendiemedel, varvid han förutsattes ta skäligt betalt för sina tjänster.²⁰⁵

Året därpå föddes paret Brunckman–Grundes fjärde barn, dottern Christina, följd 1691 av en son som gavs namnet Christian.

Fältskären Brunckman ägde förmågan att ofta lyckas få borgmästaren och annat prominent folk att vara faddrar åt barnen, och när Christian döptes den 1 november 1691 var en viss baron Dahlberg fadder.^{1, 206}

Några månader tidigare hade Brunckman blivit uppsagd från sin bostad eftersom han inte betalt hyran. Detta hade han tydligen struntat i, för den 12 oktober 1691 begärdes hos rådhusrätten att Brunckman skulle vräkas, vilket beviljades.

Christian Brunckman begärde 1691 att få bebygga tomten som på denna karta²⁰⁷ från 1688 utmärkts med "20". Här i närheten av domkyrkan (A) bodde han sedan fram till sin död. Platsen motsvarar ungefär där det gula huset ligger idag.

¹ "Baron Dahlberg" kan möjligen vara greven Erik Dahlbergh (1625–1703), som bland mycket annat var känd som tecknare, arkitekt och sin roll i samband med Karl X Gustafs tåg över Stora Bält 1658. Jag har inte kunnat finna någon annan adlig med namnet Dahlberg för den tiden.

Bebyggde tomt vid domkyrkan

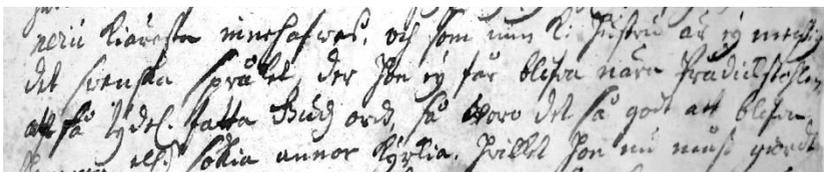
Men Brunckman stod inte rådlös, utan begärde den 9 november 1691 att få bebygga den ödetomt som

Hr Borgmästaren Tolsten för detta åbodt, belägen vid torget, i St: Kyrckiosträdet, och Hans Kobak till förene åboedt, och ägt haf:r²⁰⁸

Den 16 november hade borgarna taxerat tomten till 40 daler, och den 14 december lånade Brunckman 40 daler av magistraten med tomten som pant. Denna låg alldeles vid domkyrkan, vid det som idag är sydvästra delen av Domkyrkopplatsen. Med sådan central placering i staden kan han knappast ha varit annat än nöjd.

Däremot var Brunckman inte alls tillfreds med hustruns placering i kyrkan. I en skrivelse till biskopen och domkyrkorådet klagade han på att professor Linnerius käresta hade fått Anna Margaretas plats i kyrkbänken. Brunckman anförde att hans fru behövde sitta nära predikstolen så att hon klart och tydligt kunde höra Guds ord.

och emedan min k: hustru beswärar sig deröf:r att hon intet wist stoleständh fåt så framt det blif:r wägrat henne att gå i sin wanliga bänck [...] och som min k: hustru är eij mechtig det swenska språket, der hon eij får blifwa nära Prädickestohlen [...] på det hon må få hugna sig af Gudz ordh, emädan hon för språket skull måste grant och tydel. höra det [...] som det länder Gudz namn till ähra och hennes till ewig wälfärdh.²⁰⁹

Linnerius hustru blev hur som helst gudmor till Anna Grundes nästa dotter, Beata, som föddes i juli 1694. Beata dog dock sannolikt samma år eftersom nästa flickebarn, Else Beata, föddes året därpå följt av Anna Christina i februari 1698. Sista barnet fick också namnet Beata, föddes 1703 och blev parets åttonde dotter. Sannolikt var dock tre av döttrarna döda när denna Beata kom till världen.

Nya skulder lades till gamla

Brunckmans usla ekonomi fortsatte att förfölja honom. Han verkade ha penningsskulder överallt, men lyckades ändå krångla sig ur de mest prekära situationer.

Så var han till exempel 1701 skyldig grannen, handelsmannen Ludolf Liffertz, 81 daler, en fordran som övertogs av tullnären^I Anders Persson. När skulden kvarstod två år senare ställde Brunckman ut en obligation på de 81 dalerna till en Tomas Albrechtsson, vilken gift sig med Perssons änka. Vid det laget hade han även blivit skyldig fällberedaren mästare Christian i Halmstad 11 daler silvermynt.

Och det fortsatte att gå utför ekonomiskt. År 1709 slutade han att betala jordskyld^{II} till kyrkan och i augusti utökade han sitt lån hos hovkanslerinnan Anna Sophia Lindenow^{III}, som ägde gården intill Brunckman och som denne sannolikt lånat pengar av till bygget.^{IV}

I husarrest som misstänkt pestsmittad

Christian Brunckman hade varit akademifältskär sedan 1687. När pesten härjade som värst i Skåne åren 1711–1712 fanns ingen fält-skärsagesäll i Lund, utan man fick förlita sig på Brunckman. Denne beskrevs vid den tiden som ”en gammal urlefvat fältskiär”.²¹⁰

Fältskärerna var en eftertraktad yrkeskategori i krigets Sverige. Det rådde konkurrens om deras tjänster. Även i de områden där pesten grasserade var de hett eftertraktade. De hjälpte till med diagnostiken. Och de skulle ensamma eller på doktors order behandla de sjuka. De hade när de blev tillfrågade svårt för att dra sig undan från behandlingen av de pestdrabbade.²¹¹

---

^I Tullnär, högre tjänsteman vid tullkammare.

^{II} Med *jordskyld* avses här den arrendeavgift som Brunckman hade att erlägga till stamhemmanet, d.v.s. domkyrkan (*S.AOB*).

^{III} Anna Sophia Lindenow var bl.a. ägare till Borgeby slott 1687–1709 (www.birnil.scangen.se).

^{IV} Läget borde ha kunnat bli bättre sedan Brunckman fått en svärson med siffersinne. Dottern Agneta hade nämligen i mars 1709 gift sig med räkne-mästare Eggert Marbeck.

Den 13 juni 1712 tog sig Brunckman tillsammans med traktens befälningssman till Stora Harrie norr om Lund, för att undersöka om orten drabbats av pesten. Vid Lunds stadspört fanns vakt som hade i uppdrag att hindra de som misstänktes vara smittade från att komma in i staden.

När Brunckman återvände var han berusad, och blev av vakten kvarhållen tills rådmannen Offve Persson kunde komma dit. Inför Persson bedyrade Brunckman att det inte fanns någon pest i Stora Harrie, och blev därefter insläppt²¹². När befälningssmannen lite senare kom till stadsporten hade han en annan uppfattning om läget i Stora Harrie. Vid det laget hade Brunckman redan varit inne i åtskilliga hus innan han gått hem.

Dagen därpå diskuterades situationen allvar i magistraten, som gav akademins konsistorium¹ till uppgift att sätta ut vakt runt Brunckmans hus för att hindra honom från att gå ut, samt se till att han blev ordentligt rökt.¹¹

Detta gillade så klart inte den gamle fältskären, utan han begärde att bli utsläppt från sin husarrest och dessutom att få ut halva sin lön för innevarande år.

”Christian Brunckman för Hr Rådmannen Offve Persson på Siähl och Salighet contesterade¹¹¹ att det inte war någon farsot i Stora Harrie.”²¹³

Handwritten manuscript snippet in cursive script, likely a legal or official document, containing the text of the testimonial.

¹ *Konsistorium*, universitetsstyrelse

¹¹ En vanlig åtgärd mot pesten var att *röka ut* den, d.v.s. genom att elda enris, tjära, svavel och annat framkalla kraftig rök och därigenom behandla personer, lokaler, kläder och annat som kunde vara smittbärande.

¹¹¹ *Contesterade* (kontesterade), försäkrade, bedyrade. Kan även betyda bestrida, protestera (SAOB, <http://g3.spraakdata.gu.se/saob>).

För säkerhets skull informerade konsistoriet även Skånes guvernör. Denne ansåg att Brunckman skulle vara inspärrad i sitt hus i fjorton dagar, därefter rökas och sedan släppas lös. Konsistoriet beslöt sålunda, att Brunckman efter de fjorton dagarnas isolering skulle rökas med av allmänna medel inköpt enris, beck, tjära och svavel. Detta skulle ske under bevakning och fullt synligt för allmänheten. Om Brunckman inte gick med på åtgärden skulle han som straff hållas fortsatt instängd.

Efter denna händelse vände sig magistraten, när det uppkom sjukdoms- och dödsfall, helst till andra fältskärer för att få deras bedömning om det rörde sig om smittosam sjukdom, pest eller något annat i det misstänkta huset.

Skulder in i döden

Den 19 april 1715 själaringdes i Lund för avlidne akademi-fältskären Christian Beckman. Han hedrades med såväl ringning med alla klockorna som begravning på Krafts kyrkogård. Detta skedde som väl var utan kostnad för sterbhuset, vilket var helt i enlighet med en resolution från

d 4 Augustj 1714 17§ det Prästerskapet och alle andre under kyrkio staten sorterande betiänter så wähl som Academiens och Scholans, hafwe frije grafställen och klåckor.²¹⁴

Hans efterlevanda maka Anna Grundes levde i ytterligare 26 år innan hon avsmnade i Lund den 3 maj 1741.

Efter Brunckmans död drevs en omfattande rättslig process med hans dödsbo som svarande. Bland annat hade domkyrkan krav på sju års resterande jordskyld, och Brunckman hade dessutom sin vana trogen ådragit sig flera andra skulder. Brunckmans gård och tomt värderades till 240 daler, men sammantaget uppgick skulderna till mer än det dubbla.

Följderna blev bland annat att utmätning begärdes på gården, änkan Anna Grundes tvingades flytta och sonen Christian och dottern Ursulas man Petrus Rosenius avsade sig sin bördsrätt¹.

---

¹ *Bördsrätt*, en fram till omkring 1860 gällande regel om släktingars förköpsrätt till fast egendom.

Barnen Brunckman

En fältskärsdotter var inblandad i process om äktenskapslöfte, en annan blev mor till en boktryckare i Växjö vars måg blev indragen i ett tryckfrihetsmål – och en tredje blev klockarfru liksom sin dotter.

Christian Brunckman och Anna Grundes fick som tidigare nämnts nio barn tillsammans under åren kring 1680–1703. Om sonen Christian kan sägas att han var parets ende son och föddes 1691. Christian gav sig in på faderns bana och blev fältskärsgesäll, men dog redan i mars 1716, endast 24 år gammal.

Desto mer finns att berätta om hans systrar Ursula, Beata, Anna Christina och framförallt – i nästa kapitel – Agneta.

Ursula och sigillmakaren

Anna Grundes och Christian Brunckmans äldsta dotter Ursula Catharina hade omkring 1709 en utomäktenskaplig förbindelse med sigillmakaren Johan Poignant, något som ledde till rättsligt efterspel eftersom samlag utanför äktenskapet var brottsligt¹.

Ursula hävdade att umgänget skett sedan Poignant lovat att gifta sig med henne¹¹. Sålunda instämde 1709 Christian Brunckman Poignant till akademins konsistorium angående ”äckenskaps löffte, hwarunder och sedermera lägersmåhl föregifwes wara begångit” med dottern Ursula.²¹⁵

Den 13 oktober 1709 remitterades ärendet till kämnärsrätten, där det dock inte togs upp förrän den 19 juli 1710. Vid det laget hade Ursula den 15 maj fött dottern Christina, och hävdade att Johan Poignant var fadern. Poignant erkände umgänget och godtog även böterna för detta, men gick inte alls med på att han skulle vara far till barnet eftersom det inte stämde tidsmässigt.

---

¹ Utomäktenskapligt sexuellt umgänge var straffbart fram till 1855.

¹¹ Hon hävdade således att den köttliga förbindelsen skett medan de varit trolovade. Trolovning var i detta avseende likställt med äktenskap, och därigenom skulle förbindelsen inte varit straffbar.

utan 14 dagar för Michaeli 1709 då iag drucken hemkom och lade mig på min nattsäng, kom Ursella Catrina mit om natten och språng til mig från sin k. fars huus och af kitzlighet låg hos mig i bem:te min säng²¹⁶

Poignant hävdade att tiden differerade med nio veckor. Men Brunckman menade att Ursula endast hade blivit besoven av Poignant och ingen annan, och begärde att hon skulle få gå ed på detta. Enligt Brunckman hade samlaget skett under äktenskapslöfte och dessutom vid Larsmässotiden¹ vilket Poignant bestämt förnekade.

Målet fortsatte under hösten, och under tiden insjuknade Poignant och avled i oktober. I december ville Brunckman få ett slut på ärendet. Rätten skrev då till domkapitlet för att få veta om Poignant kanske yttrat något på sitt yttersta i samband med att han då gavs nattvarden.

Christian Brunckmans doter ben:d Orsla och Sahl: Johan Poignant, angående medh hwar andra begånget lägersmåhl, hwilket af den förre förmenes wara under Eektenskapz löfte skiedt.

*"Christian Brunckmans doter ben:d Orsla och Sahl: Johan Poignant, angående medh hwar andra begånget lägersmåhl, hwilket af den förre förmenes wara under Eektenskapz löfte skiedt."*²¹⁷

Drabbades av bröstsjuka och moderpassion

Hur ärendet slutligen avlöpte är för mig oklart¹¹. Men livet gick vidare, och den 20 september 1713

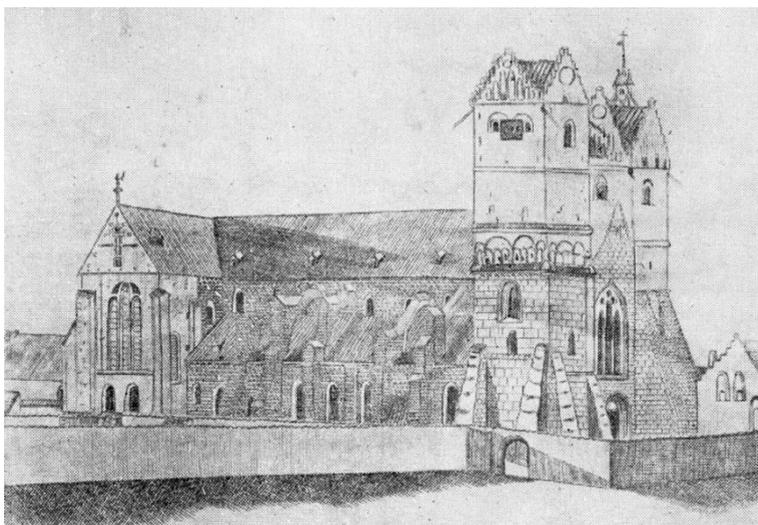
lystes första gången för Kongl Academiens här i Lund wählbestälte Famulus,¹ wählachtad Petrus Rosenius, och hustru Ursula Catharina Brunckman²¹⁸

¹ *Larsmässotid* var omkring 10 augusti, medan *mickelsmäs* som Poignant hänvisade till inföll den 29 september det året.

¹¹ Ursula kallades som framgår "hustru" när hon gifte sig 1713, vilket kan tyda på att rättsutslaget gått hennes väg.

varpå vigsel skedde i Lunds domkyrka den 28 oktober. Paret fick åtminstone två barn, där Maria Elisabeth kom att gifta sig med pedellen^I Johan Fredrik Reman och fick minst sju barn med honom åren 1737–1750.

Ursula Brunckmans make Petrus Rosenius dog 1737, medan Ursula på våren 1751 drabbades av “svår bröstsjuka och moderpassion”. Hon dog klockan 11 på kvällen den 28 april, och begrovs på Krafts kyrkogård i Lund.²¹⁹

Lunds domkyrka 1755.²²⁰

---

^I *Famulus*, tjänare, slav. Här i betydelsen vaktmästare eller dräng vid universitet (*S.AOB*).

^{II} *Pedell*, vaktmästare eller vakt vid domkapitel eller universitet (*S.AOB*).

Anna Christina och klockaren

Ursula Brunckmans syster Anna Christina föddes i Lund 1698, och döptes i domkyrkan.

dito [16 februari] Acad: feltskären Mester Christian Brunckmans och Anna Margareta Grundis barn Anna Christina, födt d 13 kl. 11 [...] Biskopinnan Anna Thersera bar henne, faddrar, Rect: Magnif: Thomas Ihre, mons:r Luthman, mons: Mathias Steuchius, Mons:r Kock, fru profes: Anna Catharina Ehrenborg, fru Ida Silfverskiöld, jungf:u Anna Nils dotter.²²¹

När hon var 29 år gammal gifte sig Anna Christina i Sankt Peters klostrets socken med den jämnåriga klockaren i församlingen, Petter Schoug. Även den händelsen hedrades med ”mycket förnämt folks närvaro”.²²²

Åren 1728–1732 fick paret tre barn. Petter fick sedan tjänst som klockare i Sireköpinge, dit familjen flyttade omkring 1733 och där ytterligare tre barn föddes. Två av parets barn uppnådde dock inte vuxen ålder.

Längre fram flyttade familjen till Skartofta, där klockare Schoug 1763 dog av vattusot. Efter hans död flyttade änkan Anna Christina till Olseröd i Maglehems socken, där dottern Lucia då bodde med sin familj. Anna Christina Brunckman dog på hösten 1785 i en ålder av 87 år.

Dottern blev klockarfru i Kvistofta

Klockarparets dotter Stina Maja gifte sig omkring 1755 med klockaren i Kvistofta och Glumslövs församlingar, Andreas Falkengren. Paret fick sju barn under åren 1756–1768, där dock tre av dem dog tidigt.

Som klockare var Falkengren ansvarig för själva kyrkobyggnaden och dess inventarier samt att, som titeln anger, svara för klockringningen. Men han skulle också leda församlings-sången, och inte minst

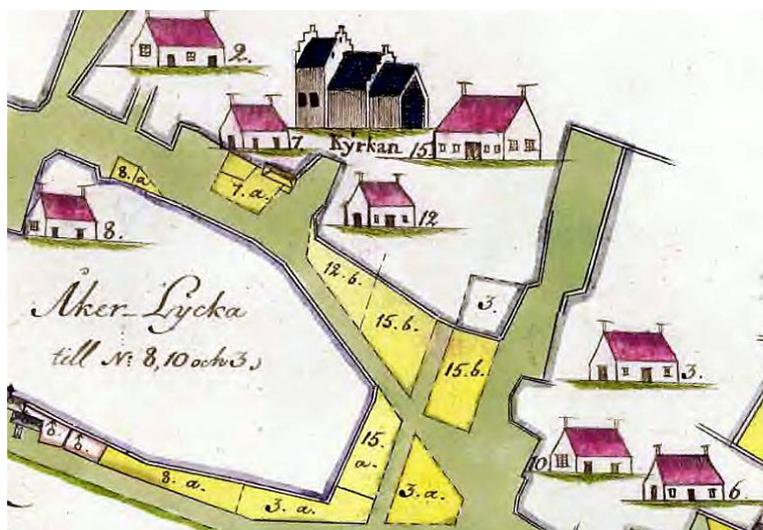
Kvistofta kyrka.

undervisa i kristendomskunskap med Martin Luthers lilla katekes som viktig del, samt att lära socknens invånare att läsa.²²³

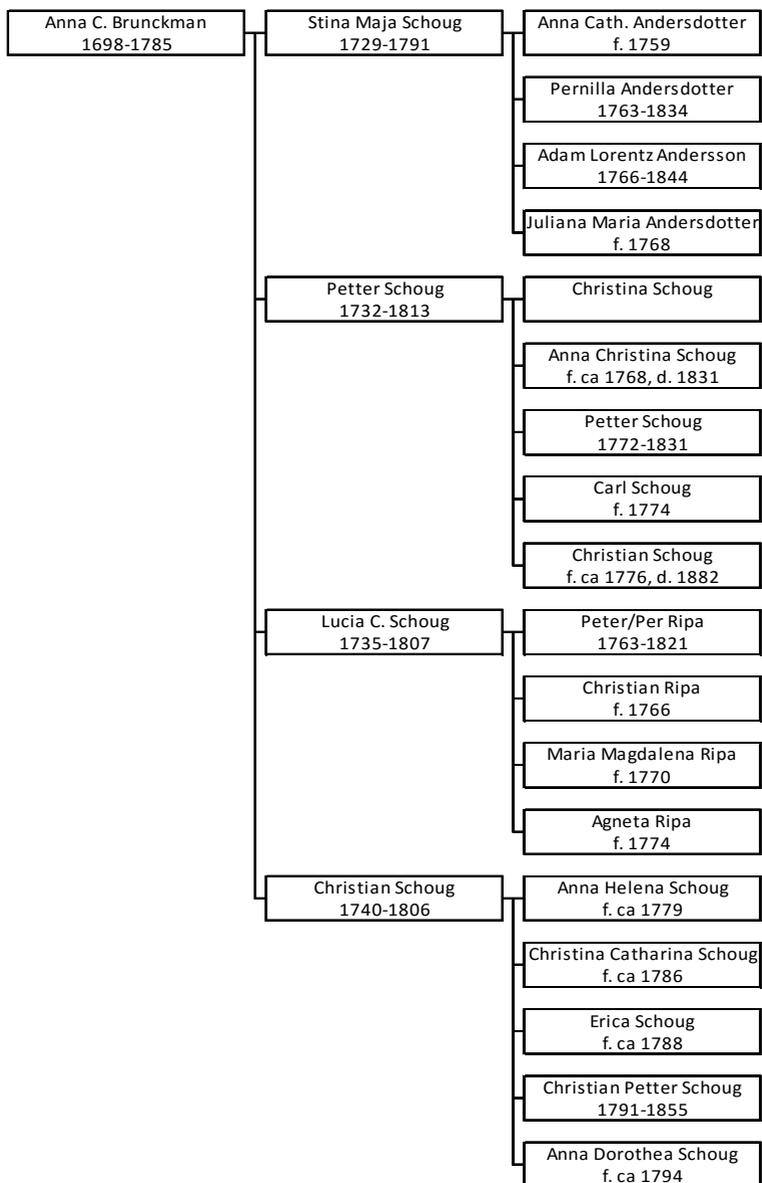
Efter slaget vid Lund 1676 hade nämligen Karl XI föresatt sig att så fort möjligt försvenska Skåne. Som ett led i detta ålades klockarna att lära såväl barn som vuxna att läsa. I kyrkolagen från 1686 slogs det i princip fast att allmogen hade rätt till undervisning, och det var klockaren, prästen och biskopen som hade att sörja för den. Sedan bestämmelsen om husförhör tillkommit 1726 påskyndades också läskunnigheten bland folket, och därmed också kristendomskunskapen.²²⁴

På 1790-talet bodde Stina Maja Schoug och Andreas Falkengren med barnen Adam och Juliana på 1/8 mantal på Kvistofta nr 12 intill kyrkan, där de hade tre hästar, en röd ko, fyra får och fem svin.

Stina Maja dog 1791, och vid bouppteckningen efter hennes året därpå bortgångne man noterades angående dottrarna att Anna var gift med åbon Johns Pehrsson från Bårslöv, Pernilla var gift med rusthållaren Bengt Jönsson ”här i byen” och Juliana var trolovad med Rasmus Pålsson i Fastmårup, Fjärestad socken.²²⁵

Del av Kvistofta by 1764, med klockarbostaden på nr 12 vid kyrkan.²²⁶

Några ättlingar till Anna Christina Brunckman

Pernilla i Kvistofta och Adam i Härslöv

Dottern Pernilla var alltså gift med rusthållaren Bengt Jönsson, som hon fick två döttrar med åren 1792–1795. Men dessförinnan hade hon 1783 som 20-åring gift sig med en annan rusthållare i Kvistofta, Bengt Davidsson, och med honom också fått två döttrar. Bengt Davidsson dog av blodstörtning i december 1790, varpå Pernilla efter ett år gifte om sig med Bengt Jönsson.

Andreas Falkengrens och Stina Schougs år 1766 födde son Adam Andersson bodde kvar på nr 12 Kvistofta ett tag efter föräldrarnas död, men flyttade 1793 till Fjärestad. Han blev därefter åbo på Eskatorp 7 i Härslöv, och gifte sig med den nio år yngre Ingar Pehrsdotter.

Adam och Ingar kom att bo kvar på Eskatorp, där också deras sex barn föddes åren 1804–1819. I början av 1840-talet tog sonen Bengt över gården, och gav föräldrarna undantag.

Adam Andersson dog 1844, och 1863 dog Ingar Pehrsdotter. Hon hade dock bott kvar hela tiden på Eskatorp, även sedan sonen Bengt Adamsson avlidit 1859.

Drygt ett år efter Bengt Adamssons död gifte den 35-åriga änkan och fyrbarnsmodern Kjersti Nilsdotter om sig med den sju år yngre Anders Kristensson, tidigare dräng på stället.

Af Drängen och tillträdande Åbon Anders Kristensson och Enkan Kjersti Nilsdotter från N:o 7 Eskatorp är lysning till äktenskap begärd [...] har hos Domstolen ställt vederhäftig borgen för ännu ej upprättadt arfskifte, är såsom sin egen giftoman sjelf närvarande, äger, så väl som Anders Kristensson, försvarlig kristendomskunskap. Skrift och god frejd. Han är föddt 1814 och hon 1826.
 12 Jan. 1861.
 J. W. Jumborg

"Af drängen och tillträdande Åbon Anders Kristensson och Enkan Kjersti Nilsdotter från N:o 7 Eskatorp är lysning till äktenskap begärd [...] har hos Domstolen ställt vederhäftig borgen för ännu ej upprättadt arfskifte, är såsom sin egen giftoman sjelf närvarande, äger, så väl som Anders Kristensson, försvarlig kristendomskunskap och god frejd".²²⁷

Klockarsonen blev skraddarmästare

Klockaren Petter Schougs son med samma namn kom som utbildad skraddare att bosätta sig i Nyby, Bosjökloster. Tjugofem år gammal gifte han sig där 1757 med änkan Dorothea Catharina Larsdotter.

Skraddarmästare Petter Schougs hustru dog 1810¹, medan skraddarmästaren själv avled våren 1813.

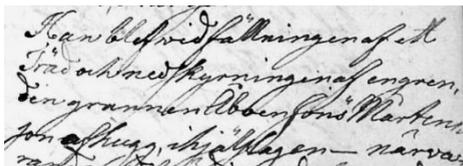
År 1813 den 10de Julii hölls Laga Bouppteckning och därefter Auction, å Förre Hemans Brukaren Peter Schougs i Snogeröd qvarlåtenskap, som med döden afled den 4 sistl: April, och lemnade efter sig Sönerne Peter Åbo i Snogeröd, Carl Åbo i Wänneberga, närvarande, Christian, Skraddare mästare i Ystad, frånvarande; Dotren Anna Christina gift med närvarande Skraddare - Mästaren Fröberg i Lund; Christina gift med en Snickare och boende i Köpenham, hvars Doter Catrina äfven nu är tillstädes.²²⁸

Ovannämnde dottern Anna Christina gifte sig först med skraddaren Jöns Schrewelius i Lund och fick åren 1795–1799 tre barn med honom. Schrewelius dog 1806, och året därpå gifte sig änkan Anna Christina med den tretton år yngre skraddarmästaren Samuel Fröberg, med vilken hon 1809 fick dottern Apolonia.

Ödesdiger trädfällning

Petter Schougs son Petter övertog faderns 5/8 mantal på Snogeröd 3. År 1802 gifte han sig med pigan Elna Strickarsdotter, och tillsammans fick de under åren 1803–1823 fem barn.

Den 22 februari 1831 höll den då 57-årige Petter Schoug och grannen Jöns Mårtensson på med att fälla ett träd. När Mårtensson skulle hugga av en gren skadades Schoug så illa att han dog.

Handwritten text in cursive script, likely a medical or legal record, mentioning a fall and injury.

"Han blef vid fällningen af ett Träd och nedskyrningen af en gren, den grannen Åboen Jöns Mårtensson afhugg, hjälslagen".²²⁹

¹ Enligt dödboken (Gudmuntorp CI:1 s. 117) hette Schougs hustru "Carita Cath: Bodin". Såvida det inte trots namnet rör sig om ovannämnda Dorothea Catharina Larsdotter var således Carita Bodin Schougs andra hustru. Sökande i relevanta vigsel- och dödböcker utan resultat.

Gifte sig med gammal skeppare

Anna Christina Brunckmans och Petter Schougs dotter Lucia Catharina föddes i Sireköpinge 1735, och gifte sig 1760 i Vittskövle prostagård söder om Åhus med skepparen Erland Ripa. Denne var 25 år äldre än Lucia, och hade två äktenskap och nio barn bakom sig.

När 39-åriga Lucia våren 1774 födde parets sjätte barn var Erland 64 år gammal. Men sedan blev det inte (såvitt känt) fler barn i deras hem i Olseröd, Maglehem, dit de flyttat i början av 1770-talet efter att tidigare hela tiden bott i Herremöllan i Vittskövle socken.

Erland Ripa var 69 år när han dog på våren 1779, medan Lucia avled i januari 1807, 72 år gammal.

Deras år 1763 födde son Per blev länsman, och gifte sig 1787 med Hanna Nilsson från Maglehem. Äktenskapet blev dock kortvarigt. Hösten 1791 drabbades Hanna av hetsig feber och avled hemma i Olseröd, efterlämnande mannen och sönerna Martin och Christian.

Samma år flyttade änklungen och kronolänsmannen Ripa till Spjutstorps mölla i Spjutstorp. De båda barnen togs sannolikt omhand av någon anhörig. År 1795 flyttade sjuårige Christian hem till sin far, och tre år senare fick han en styvmor när Per Ripa gifte sig med 27-åriga Ingrid Fehrström.

Efter att åren 1800–1810 ha fött fem barn dog Ingrid av en bröstsjukdom i december 1817. I början av 1821 gick Per Ripa ur tiden.

Krono Länsmannen i Ingelstads Härad's Norra district, Hr Pehr Ripa i Spjutstorps Mölla, död af slag efter 9 timmars sjukdom, och efter 56 1/4 års lefnad - begrafven d. 16 Januari.²³⁰

Paret Ripa–Fehrströms år 1803 födda dotter Brita Karolina Ripa gifte sig 1823 med bryggaren och sedermera brandfogden i Malmö Olof Bergman. Efter dennes död 1847 gifte Brita sig med boktryckaren Fredrik Hartman. Brita Ripa blev änka för andra gången när Hartman avled av en hjärnsjukdom på Kommunehospitalet i Köpenhamn 1875, och själv dog hon av hjärnblödning fem år senare i Malmö.

Mjölnare äktade systems styvdotter

Anna Brunckmans och Petter Schougs son Christian föddes i Sireköpinge 1740, och kom att i Gudmuntorp bli mjölnare vid Rolsberga mölla. År 1771 gifte han sig med Anna Christina Ripa, dotter till Åhus-skepparen Erland Ripa i dennes äktenskap med Maria Neiman. Christian gifte sig således med sin syster Lucias styvdotter.

Anna Ripa dog i Rolsberga i december 1805, medan mjölnare Christian avled året därpå.

År 1806 den 2 Julii [...] Möllaren herr Kristian Schoug och dess Kära Hustru Anna Kristina Ripa i Rolsberga Mölla [...] lemnade efter sig fem Barn och Bröst arfvingar, en son Christian Petter 16 år, Döttrar Anna Helena 27, Christina Catharina 20, Erica 18 och Anna Dorothea 12 år gammal.²³¹

Sonen Christian Petter Schoug blev bokhållare och senare handlare i Malmö. Där gifte han sig med malmöfödda Kajsa Jacobsson, som fick fyra barn åren 1821–1834. Av dessa gifte sig Wilhelmina 1851 med den 1831 födde "Academie Docenten och Bokhandlaren Höglärde Magistren" Bernhard August Cronholm.

Bernhard Cronholm hade efter akademiska studier blivit docent i kemi vid Lunds universitet. 1838 öppnade han en boklåda på Stortorget i Malmö, där han även startade ett tryckeri

1848. Med tryckeriet som bas utgav han flera tidningar och tidskrifter av vilka Snäll-Posten blev den mest livskraftiga.^{232, 1}

Bernhard Cronholm avled 1871 och året därpå uppgick hans tidning i Sydsvenska Dagbladet. Änkan Wilhelmina stannade i Malmö, och dog där 1904.

Bernhard och Wilhelmina Cronholms gravsten på Gamla kyrkogården i Malmö.

¹ Snäll-Postens upplaga pendlade mellan 1 000 och 2 000 exemplar och utkom till att börja med två gånger i veckan. När Sydsvenska Dagbladet startade ökade Cronholm sin utgivning till sex dagar i veckan (<http://www.idstories.se/bcronholm>).

Beata och skolmästaren

Den 2 augusti 1730 lystes det första gången i Lunds domkyrkoförsamling för skolmästaren Georgius Thetzell och den sommaren 1703 födda Beata Brunckman, dotter till Christian Brunckman och hans hustru Anna Grundes. Paret vigdes den 26 augusti, och en månad senare föddes deras första barn. Paret fick ytterligare nio barn, varav minst fem dog i unga år.

Hösten 1758 avled den omkring 58 år gamle skolmästaren och borgaren Georgius (Göran) Thetzell av kolik, medan hans hustru Beata Brunckman sex år senare dog av torrvärk^I.

Deras år 1740 födde son Joachim Thetzell kom att ägna sig åt teologiska studier. Han prästvigdes i Lund våren 1764, och blev bland annat bataljonspredikant vid Åbo läns regemente^{II} 1779.

Sedan han 1782 blivit kyrkoherde i Stiby pastorat på Österlen gifte han sig hösten 1783 med den 14 år yngre Cecilia Berling. Kyrkoherdeverksamheten och äktenskapet blev dock inte långvarigt. Hösten 1788 drabbades Thetzell av vattusot, och dog den 28 oktober efterlämnande hustru Cecilia och barnen Carl, Eric och Annica.

Bland läroböcker och kistebrev

Prästen Joachim Thetzells åtta år yngre bror Anders flyttade till Växjö där han började arbeta hos boktryckaren Anders Vrigseen.

I stiftsstadens Växjö hade länge saknats ett boktryckeri, och ett sådant inrättades inte förrän i mitten av 1700-talet. År 1761 gav konsistoriet^{III} i Växjö sitt godkännande till Vrigseen att ta över rörelsen, och han fick då vederbörligt tillstånd av kanslikollegiet. IV, 233

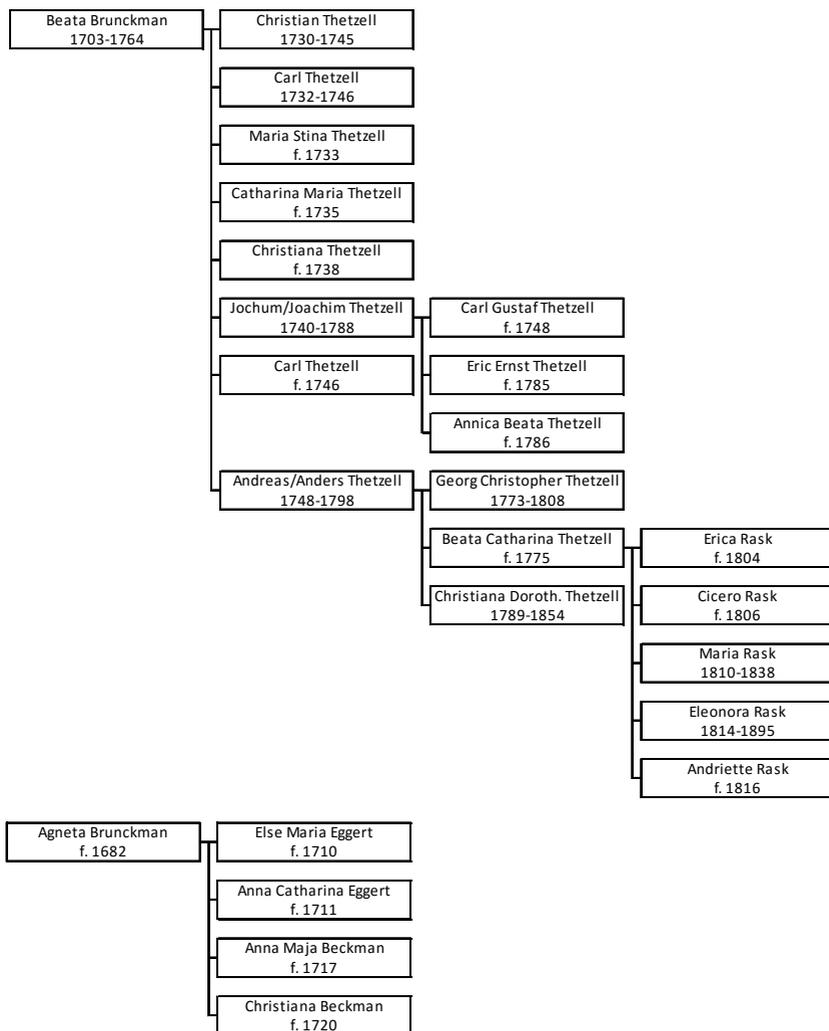
---

^I *Torrvärk*, gammal folkslag benämning på ledvärk, reumatism och gikt.

^{II} I det då från Sverige styrda Finland.

^{III} *Konsistorium*, universitetsstyrelse, även ålderdomligt namn på domkapitel (*SAOL*). Växjö fick inget universitet förrän under senare delen av 1900-talet, men hade sedan 1600-talet en av landets sex första gymnasieskolor. Den som drev tryckeriet i Växjö kallades för övrigt *gymnasieboktryckare*.

^{IV} *Kanslikollegium* var ett centralt ämbetsverk 1626–1792, och utvecklades till att samordna och expediera alla politiskt viktiga ärenden (*Bra böckers lexikon*).

Några ättlingar till Beata Brunckman och Agneta Brunckman

Sommaren 1772 gifte Anders Thetzell sig med Växjöfödda Christina Hempell, och blev senare Anders Vrigseens kompanjon i tryckeriet. Bland annat trycktes där med början 1776 Wexiö Stifts Tidningar.

År 1790 dog Vrigseen, varpå Thetzell drev rörelsen vidare ihop med kompanjonens änka, vilket dock snart resulterade i stridigheter dem emellan. Biskop Wallqvist¹ begärde 1792 en besiktning av tryckeriet, vilket skulle ”befinnas uti ganska slät tillstånd”. Efter besiktningen uppmanades Vrigseens änka att överlåta sin andel till Thetzell, men i stället gifte hon om sig och Thetzell blev då kompanjon med hennes man, Johan Hultman.

Sommaren 1798 dog gymnasieboktryckaren Anders Thetzell av vattenkräfta², varpå Hultman drev verksamheten vidare tillsammans med Thetzells änka Christina Hempell Thetzell.

På kvällen den 29 mars 1799 utbröt en förödande brand i Växjö. Hela natten rasade elden, och först på eftermiddagen nästa dag var den äntligen släckt. Det uppges att 75 av stadens fastigheter hade blivit nedbrända och 658 personer blivit husvilla.²³⁴

Bland de drabbade husen fanns även det som inrymde boktryckeriet, men man hade lyckats rädda delar av det. Christina Thetzell drev därefter tryckeriet ensam. Den 21-årige handelsbokhållaren Sven Rask anmälde intresse att ta över verksamheten vilket han fick, kanske delvis för att han 1803 gifte sig med Beata Thetzell, dotter till Anders och Christina Thetzell.

”ABC-Bok, med kårt underwising om sättet, at lära barn och begynnare, rätt läsa uti bok, och med förklaring öfwer döpelse-förbundet.

*Tryckt i Wexiö, År 1804 hos Sven Rask och Christina Cath. Thetzell”.*²³⁵

¹ Olof Wallqvist (1755–1800) var biskop i Växjö stift 1787–1800.

² *Vattenkräfta*, munbrand, inflammation med frätande sår i munslemhinnan.

På 1700- och 1800-talen var så kallade kistebrev mycket populära. Kistebrev var tryckta och handkoloretrade bilder som klistrades in i locket på de kistor där man förvarade sina saker. De tidiga kistebrevens motiv utgjordes ofta av bibliska berättelser eller kungliga porträtt²³⁶. Tryckning av kistebrev var en viktig del i växiötryckeriets verksamhet.

*Kista med kistebrev.*²³⁷

Dödsruna ledde till tryckfrihetsmål

Med början 1811 var Sven Rask utgivare och redaktör av Wexiöbladet, och blev efter att han publicerat en text som ansågs anstötlig indragen i en tryckfrihetsprocess, vilket ledde till att han tappade viktiga kunder.²³⁸

Bakgrunden var den att i augusti 1813 hade överstelöjtnant Carl Rappe på Gårdsby herrgård avskedat sin inspektör, den i Landskrona 1775 födde Edvard Nordgren, eftersom denne gett en skopa mjöl till en piga som Rappe avskedat sedan hon fått skabb. Rappe hade också misshandlat Nordgren och dragit tillbaka arbetsintyget som Nordgren just hade fått. Detta ledde till att Nordgren arresterades för lösdriveri. Några veckor senare hittades Nordgren hängd på fängelsevinden.²³⁹

Lördagen den 30 oktober publicerade Sven Rask en dödsruna över Nordgren i Wexiö-Bladet, vilken avslutades med en uppmaning till dem som saknade skydd och försvar från överheten att sörja Nordgrens öde. Detta resulterade i att tidningen drogs in,

och Rask åtalades för att ha förolämpat Rappe och kritiserat polisens hantering av fallet Nordgren.

I rätten kritiserade Sven Rask överheten för att försvara varandra, men aldrig den lilla människan. Han tyckte att det var groteskt att det var han som stod anklagad istället för tjänstemännen. Sven Rask friades till sist från anklagelserna, men de som var ansvariga för Nordgrens öde ställdes aldrig inför rätta.

Sven Rask dog 1819, varpå änkan Beata drev verksamheten vidare i obetydlig skala. Den 23 oktober 1820 skrev hon och bad om stöd:

Omgifven af flera barn, som ej kunde försörja sig sjelfva, försänkt i skulder [...] ej mäktade hålla en gesäll, utan måste våga detta företag med biträde af min 13-årige son och 2:ne andra gossar ungefär vid samma ålder. Med så klena och oöfvade arbetare på mitt boktryckeri [...] har jag hufvudsakligen måst inskränka mig inom Landshöfdingamåbetets kungörelser, Vexjö stifts tidning och Vexjö Veckoblad.²⁴⁰

Beata Rasks vädjan gav resultat och hon kunde driva verksamheten vidare under namnet Sven Rasks änka till 1840, då hon till sist sålde rörelsen.

Beata Rasks son Cicero arbetade i tryckeriet hos sin mor, och benämndes boktryckare i början av 1830-talet. Lite längre fram noterades han i kyrkoboken som förfallen, en beskrivning som 1844 förtydligades till ”af superi förfallen”.²⁴¹

Metodistpastor Runfeldt

Ciceros syster Eleonora Rask gifte sig med den Lundafödde boktryckaren och bokhandlaren Anders Nilsson i Eksjö. Deras år 1852 födda dotter Gustava ingick 1881 äktenskap med metodistpastorn Klas Emil Svensson, vilken omkring 1866 bytte namn till Runfeldt. Pastorstjänsten medförde ständiga byten av stationeringsort, så Gustava och den växande barnkullen fick finna sig i ett liv i ständigt flyttande.

Utöver pastorstjänst på olika platser var Runfeldt på 1890-talet även verksam som författare, och skrev bland annat *På nykter stråt: visor och vers* (1897).

Den 1882 födde sonen Anders Teodor Filippus förväntades som äldste son till en metodistpastor att gå i dennes fotspar. Men

enligt vad han har berättat för sina ättlingar så var det fattiga pastorlivet ingenting som lockade honom så han emigrerade år 1900 till USA och tog aldrig kontakt med sin familj igen.²⁴²

På andra sidan Atlanten blev Anders Runfeldt lantbrukare i New Jersey. I Frenchtown, New Jersey, driver idag hans sonson Alan Runfeldt med traditionella metoder och äldre utrustning ett tryckeri som även fungerar som museum.²⁴³

Gustavas och Emils son Wilhelm Emanuel utbildade sig till ingenjör, och sades enligt familjetraditionen ha åkt till Japan för att arbeta och omkommit i ett skeppsbrott. Det visade sig dock att han i realiteten dog i tuberkulos hemma i Linköping 1913.

Alan Runfeldt i sitt tryckeri i New Jersey.²⁴⁴

År 1882, samma år som pastorsparets äldsta barn Anders Filip föddes, dog Emil Runfeldts mor Lovisa. Emils far Johan Gustaf Svensson emigrerade kort därefter till USA. Det sägs att Emil avskydde Amerika och såg det som ett syndens näste.

Moderns död och faders emigration måste ha tagit hårt på Emil Runfeldt. Han pensionerade sig vid 51 års ålder²⁴⁵ och flyttade med hustru Gustava till Linköping, där de dog 1933 respektive 1940.

Sonen dog i Afrika

Sannolikt värmdes pastorshjärtat desto mer av den 1887 födde sonen Gottfrieds yrkesval och engagemang. Gottfried siktade tidigt på att bli boktryckare, men under den fyraåriga utbildningen kände han sig även kallad till missionsfälten. Efter avslutad typografutbildning läste han under två år teologi i Uppsala, samtidigt som han predikade så snart tillfälle gavs. Tillsammans med ytterligare en ung man blev han en av de första missionärerna som sändes ut av Metodistkyrkan i Sverige.²⁴⁶

I december 1907 nådde Gottfried Runfeldt fram till Inhambane i Östafrika¹, där han svarade för missionens behov av skrifter och andra trycksaker men även deltog i det övriga missionsarbetet. I november 1909 kom hans trolovade Henny Andersson dit från Sverige, och veckan därpå gifte de sig.²⁴⁷

Ända sedan Gottfried kom till Afrika hade han flera gånger blivit sjuk, men tillfrisknat och fortsatt sitt arbete. Men den 5 januari slog sjukdomen till igen.

In January a great shadow came upon us. Our dear Brother Runfeldt was taken to his reward. On a Wednesday, after working all day, he was stricken with the dreaded blackwater fever¹¹, and before the next morning was unconscious and remained so, until his death [...] on Sunday, the fifth day after he was taken, he left us just in time to join in the evening Praise Service in the City of his Father. The next day, with hearts bleeding and well-nigh broken, we laid him to rest on the mission property at Gikuki.²⁴⁸

Typografen och missionären Gottfried Runfeldt dog således den 9 januari 1910, 23 år gammal och efter sex veckors äktenskap. Gottfried begrovs samtidigt med en pojke, vilken angripits av en haj som slitit hans kropp i två delar.

Gottfried sägs på sin dödsbädd ha bitt sin vän Josef Persson att ta hand om Henny, och de gifte sig senare med varandra och levde vidare i Afrika.²⁴⁹

Två systrar gifta med samme man

Sven Rasks och Beata Thetzells dotter Maria var 25 år när hon i Växjö gifte sig 1935 med veterinär Peter Magnus Billman. Första barnet kom efter tre veckors äktenskap, men när andra barnet Catharina föddes i juli 1838 dog Maria några veckor senare till följd av förlossningen.

Änkemannen Peter Billman saknade sannolikt sin döda hustru, men fann snart en lösning.

---

¹ *Inhambane* är en provins vid sydostafrikanska kusten i nuvarande Mocambique.

¹¹ *Blackwater fever* är en malariarelaterad sjukdom som leder till njursvikt.

Veterinär-läkaren Peter Magnus Billman född 1812 17/7 och Mamsell Andrietta Rask född 1816 30/11. Billman, Enkling och förut gift med Mamsell Rasks syster, företer Kongl. Majts nådiga tillstånd att gifta sig med sin svägerska, af den 13 aug. 1840.²⁵⁰

Billman gifte sig således 1840 med sin avlidna hustrus syster Andriette Rask, och fick även med henne två barn.

År 1853 härjade en koleraepidemi i Jönköping, dit familjen Billman flyttat året innan. Veterinärläkaren Peter Magnus Billman var en av dem som drabbades av sjukdomen, och dog den 10 oktober.^{251, 1}

Den 1838 födda och tidigt moderlösa Catharina Billman kom att gifta sig med kapten Carl Ludvig Carlsson, och utvandrade 1891 tillsammans med honom och deras fyra barn till USA.

Någon gång efter Carl Ludvigs död 1892 i Moline, Illinois, flyttade änkan Catharina till Davenport, Iowa, där hon avled 1918.

---

¹ Den 27 september–18 november 1853 dog inte mindre än 152 personer i Sofia församling i Jönköping. Totalt under året avled 206 av församlingens invånare, d.v.s. 3/4 av dem dog av kolera.

Agneta och sergeanten

Så har vi kommit fram till Agneta Brunckman, den 1682 födda dottern till akademifältskären Christian Beckman i Lund. Därmed närmar vi oss också en viss sergeant.

Efter 1680 upplevde Sverige äntligen en tjuugoårig period av fred, samtidigt som många i landet drabbades hårt av flera svåra missväxtår. Men år 1700 inleddes mer än tjuugo år av krig i det man kallar det stora nordiska kriget, där de mest kända händelserna inkluderar Magnus Stenbocks seger vid Helsingborg 1710 och Karl XII:s död vid Fredrikshald 1718.

Vid fredssluten åren 1719–1721 förlorade Sverige det mesta av sina tyska besittningar och de baltiska provinserna, medan större delen av Finland och en liten del av Pommern blev kvar i svensk ägo.^{252, 253}

Krigen slukade enorma ekonomiska och personella resurser, och krävde en omfattande militär organisation.

Ett av regementena var Västgöta tremännings infanteriregemente^I till fots, som sattes upp år 1700 i Skaraborgs och Älvsborgs län. Regimentet var från 1707 kommenderat dels på flottan och dels som garnison i Karlshamn och Landskrona. Regementschef vid den tiden var Gustaf Fock^{II}, som dock när han 1716 blev landshövding ersattes av Bengt Ribbing^{III}.

^I *Tremänningsregementen* kallades en del av de reservtrupper som sattes upp under Karl XII:s tid. Dessa bildades genom att tre rotar gemensamt utrustade ytterligare en soldat (*Bra böckers lexikon*, vol. 25 s. 214).

^{II} Baron Gustaf Fock var bland annat överstelöjtnant vid Överste Schomers sachsiska regemente i svensk sold och kommandant i Karlskrona innan han blev överste för Västgöta tremänningsregemente. År 1716 blev han landshövding i Älvsborgs län (*Svenska adelns ättartaflor*, avd.1, runeberg.org).

^{III} Överste och friherre Bengt Ribbing af Koberg (1686–1741) var även generalmajor av infanteriet samt landshövding och överkommendant i

I november 1719 förlades regementet till Göteborg, där det tillsammans med bland annat 550 man ur Västra och Östra skånska infanteriregementena bildade Garnisonsregementet i Göteborg, även kallat Ribbingska regementet efter ovannämnde Bengt Ribbing.²⁵⁴

Böldpesten skördade många offer

Utöver förfärliga lidanden och otaliga dödsoffer drabbade kriget även soldaternas hemmavarande familjer. Kvinnorna fick i stor utsträckning överta männens sysslor, oavsett det gällde det praktiska arbetet på en liten fattig gård eller i en omfattande lantbruks- eller affärsverksamhet. De indelta knektarnas och ryttarnas fruar tvingades dessutom leva med en ständig oro för sina män och söner som

marscherade mot okända öden någonstans långt hemifrån. Om maken dog kunde deras liv drastiskt förändras. En ny soldat skulle utses och när han flyttade in på det torp han hade rätt till återstod endast för knekt-änkan att ge sig av med sina barn. Ofta fick hon låta sig tas om hand av sin släkt eller leva på allmosor.²⁵⁵

Till råga på allt annat drabbades många i landet inte bara av missväxt, utan också av en böldpest som härjade som värst 1710.

I Skåne tycks eländet ha varit nästan ännu värre än i andra delar av landet, förmodligen beroende på de många trupp-sammandragningarna där. I Malmö dog till exempel över hälften av den mantalsskrivna befolkningen, och ”en fjärdedel av husen i staden voro utdöda, och en hel gata stod öde”.²⁵⁶

I Karlskrona uppges 6 000 personer ha dött av pest åren 1710–1711. Dåvarande kastellpredikanten på Kungsholmen och Drottningsskär, Petrus Westelius, har i kastellens kyrkobok antecknat följande:

I detta Herrans år 1710 äro av mig på Aspö kyrkogård begravda 2 125 döda utom alla dem, som blevo nerlagda i tvenne långa gravar, tre lik i bredd, utan kistor och i sina dödkläder.²⁵⁷

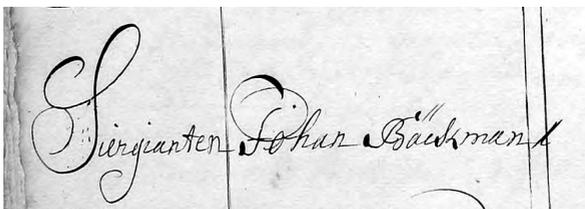

Göteborgs och Bohus län. Han gifte sig 1718 med grevinnan Ulrika Eleonora Piper, dotter till kungliga rådet och överstemarskalken greve Carl Piper och Christina Törnflycht (www.adelsvapen.com/genealogi).

Sergeant Beckman från Blekinge

Under det stora peståret 1710 började enligt rullorna en 20-årig Johan Beckman från Blekinge sin militära bana. Han hade vid regementets mönstring i Karlskrona i februari 1713 nått graden sergeant.

”Siergianten Johan Bäckman” tillhörde år 1713 Westgiöta Tremännings Infanteri Regimente, med kapten Johan Gadd som kompanichef.²⁵⁸

Men det var inte bara inom den militära karriären utan även civilt som det dessa år tycks ha gått bra för den unge Johan, som emellanåt också försågs med den franska namnvarianten Jean. Den 2 januari 1715 i Lund

lystes första gången för Sehrgeanten af wählborne Hr Commendanten Focks Regemente Jean Bäckman, och Enkian Agneta Brunckman.

Agneta Brunckman var född 1682 i Lund, och hade blivit änka efter räknemästare Eggert Marbeck med vilken hon efter vigseln 1709 fått minst två barn.

Efter flera år utomlands i krig återvände Karl XII mot slutet av 1715 till Sverige. I september 1716 upprättade han sitt högkvarter i Lund, där han stannade kvar i närmare två år. Tidigare samma år hade han befallit att samtliga i Skåne liggande trupper skulle samlas i Landskrona.²⁵⁹

Karl XII:s högkvarter i Lund.

I januari 1717 befann sig således även Västgöta tremännings infanteriregemente i Landskrona. Sergeant Beckman tillhörde då 7:e kompaniet, och uppgavs vara 26 år gammal och ha tjänstgjort i 6 år, samt vara från Blekinge.²⁶⁰

Under överste Bengt Ribbings kommando förflyttade sig hösten 1717 regementet till Helsingborg²⁶¹. Där hände det även saker inom familjen för Johan Beckman. Hans fru Agneta Brunckman födde nämligen en dotter, som den 19 november döptes av Helsingborgs blivande hospitalspastor Radier¹ i närvaro av bland andra Beckmans kompanichef Johan Gadd.

*"d 19 Novemb döptes Sergiant Beckmans, under högwälborne Hr Öfwerste Rebbingz Regimente, dotter, Anna Maja af Hr Radier, Hr Lieutenant Rosensckants Fru bar henne, och Fältwäfwaren Blomendahls hustru gick hoos, faddrar, Hr Capitain Gadd, Hr Lieutenant Schultz, Christian Dreijer, Jungfru Anna Maria Dreijer."*²⁶²

Förseelser med konsekvens

När Västgöta tremännings infanteriregemente mönstrades den 16 januari 1718 hade sergeant Johan Beckman varit i kronans tjänst i sju år och skött sig med den äran.

Men därefter hände något.

¹ Sedan Helsingborgs nya hospitalsbyggnad blivit färdig 1705 (på det som idag är Konsul Olssons plats) hade staden ännu en gudstjänstlokal, hospitalskyrkan, utöver Mariakyrkan. Carl G. Radier var hospitalspredikant från 1719 fram till sin död 1735.

"Johan Beckman varit sergeant vid compagnie men för des förseelser de-graderad d. 21 Juli 1718". Uppgifterna till höger anger att han var 27 år gammal och hade varit i tjänst i 7 år, samt att han var bleking.²⁶³

När regementet i augusti samma år mönstrades i Landskrona hade Johan Beckman således degraderats till menig.

Vad var då orsaken till att Beckman degraderades, och dessutom för "förseelser"? Rubricering och påföljd innebär rimligtvis att han inte gjort sig skyldig till något allvarligare brott, då sannolikt fängelse eller rent av dödsstraff hade blivit följden. Samtidigt var ju degraderingen från sergeant till menig en kraftig markering.

Onekligen hände det en hel del på de platser där regementen låg inkvarterade, både mellan soldater och mellan soldater och civilbefolkning.

Sommaren 1718 befann sig som tidigare nämnts Ribbings regemente, inklusive Johan Beckman, i Landskrona.

Den 10 juni avhandlades följande ärende vid Kämnrätten i staden. En havande kvinna vid namn Sara Mårtensdotter uppgav att barnets fader var en "Sergeant af dett folck som här i staden ligger af högwälborne Hr Baron och Öfverste Ribbings Regimente"²⁶⁴ och skulle heta "Seignits".

Kämnrären skrev till sergeantens överordnade major Dahlberg, som lovade se till att den misstänkte blivande barnafadern inställde sig vid rätten. Men sedan meddelade Dahlberg att sergeanten erkänt att han varit tillsammans med Sara Mårtensdotter, och att han skulle ställas inför regementskrigsrätten.

Någon sergeant vid namn Seignits eller liknande har inte anträffats i regementets rullor, men rimligen fanns han på Dahlbergs kompani. Och om det då skulle röra sig om den gifte sergeanten

Johan Beckman som uppträtt under falskt namn är dennes degradering kanske inte så märklig.

Men inte nog med att kämnärsrätten hade sådana här delikata ärenden att behandla. Samma år anmäldes till exempel att någon haft fräckheten att stjäla kål från regementschefen Ribbings kålland.

Överfördes eller rymde

Sommaren 1720 hade regementet flyttat sig till Göteborg, och kompanichefen Gadd hade ersatts av kapten Jeremias Scholts.

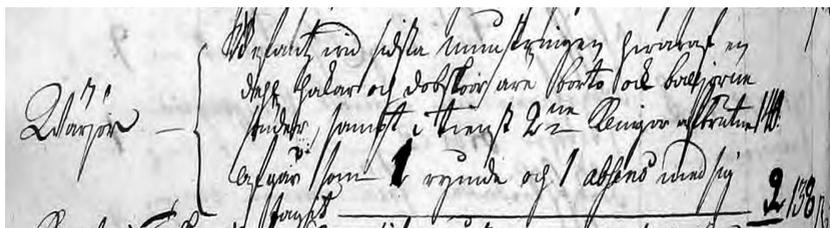
Den från sergeant degraderade Johan Beckman var vid det laget 29 år gammal och hade blivit soldat nr 96. Han hade fått sig tilldelat en

ny musqvet med kratz och Baionett Dito Wäria, hatt med snören, Blå Räck med tennknappar, gult klädeskrage och oppslag, gult Boijsfoder, Blå väst och Böxor med tennknappar och Lärftzfoder, nya gula ullstrumpor svart halsduk 2 siortor, 2 par skor ett par nya mäbingszskospännen nya hanskar och Ränbell.^{265, 1}

Vid mönstringstillfället den 22 november 1721 i Göteborg var dock Johan Beckman frånvarande.

Det berättas i rullorna att tretton av manskapet rymt från regementet, varav en från Scholts kompani. Denne bör vara identisk med nr 114, Swen Andersson Siöman, som rymde från Bohus fästning den 1 april 1721.

Vid kontroll av kompaniets värjor saknades en som den för-rymde försett sig med, och en som en frånvarande tagit med sig.

"2 värjor [...] som 1 rymde och 1 absens med sig tagit".²⁶⁶

¹ Enligt särskild notering saknades dock hanskar.

I den fortsatta rapporteringen om läget vid kompaniet talas det om två förrymda. Och förutom ovannämnde nr 144 Siöman var alltså Johan Beckman också frånvarande.

Även i de närmast följande mönsterrullorna för regementet saknas Beckman, och hans vidare förehavanden – såväl militärt som civilt – är för mig okända.

Detta lämnar oss med bland annat den obesvarade frågan huruvida Johan Beckman blev överförd till något annat regemente eller var en av dem som rymde 1721.

Artillerist.

Grenadier.

Dragoner.

"Schwedische Truppen unter Karl XII, um 1700." ²⁶⁷

Den obevisade släktlänken

Agneta Brunckman och Johan (Jean) Beckman fick som tidigare konstaterats ett barn efter mer än 2½ års äktenskap. Paret kan således dessförinnan – vilket dessutom får anses vara troligast – inom äktenskapets ram fått ytterligare ett barn.

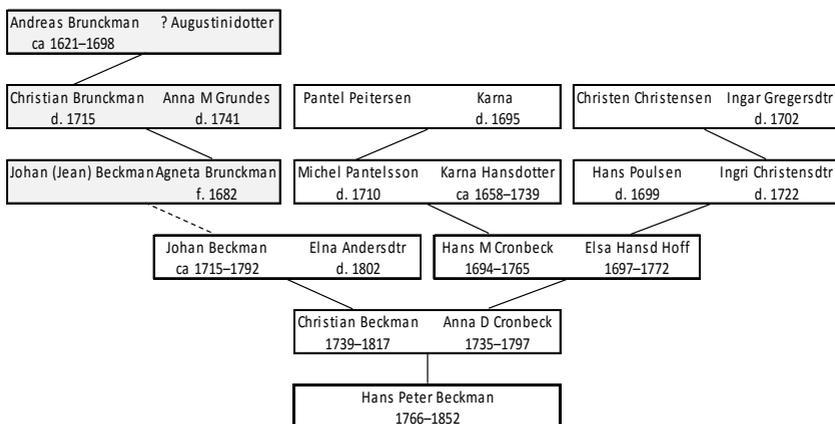
Det är här som den omkring 1715 födde Johan Beckman¹ (s. 83) kan passa in. Agneta Brunckman kan mycket väl ha fött honom under tiden från giftermålet på våren 1715 fram tills att hon kring februari 1717 blev gravid med Anna Maja.

I maj 1720 fick för övrigt sergeant Beckman och Agneta Brunckman ytterligare en dotter, som gavs namnet Christiana.

Anor och sannolika anor

I inledningen av kapitlet *Hur vi gick vidare* (s. 127) har jag redogjort för grunderna till bedömningen att det sannolikt finns ett samband mellan släkterna Beckman och Brunckman.

Den slutsatsen kan – tillsammans med ovanstående hypotetiska resonemang kring barnafödande – åskådliggöras med följande schematiska antavla för den i inledningen till denna släktberättelse nämnde skomakaren Hans Peter Beckman, min farfars farmors far.

¹ Se nästa sida!

Not angående Johan Beckman, född ca 1715:

När det gäller tid och plats för Johan Beckmans födelse har vi trots omfattande genomgång av en mängd tänkbara födelseböcker inte kunnat finna några uppgifter om honom. Ett problem i sammanhanget är att böckerna inte alltid är kompletta. Så saknas till exempel uppgifter för relevanta år i födelseboken för Landskrona, den ort som kanske främst är intressant i sammanhanget.

Epilog

På kyrkogården i Hurva vilar sedan 1964 skomakarmästaren Hjalmar Wallentin Nilsson och hans hustru, författarinnan Christina Nilsson. I en näraliggande grav finns sex av deras sju barn, däribland dottern Disa Carmen Christina.

Den 13 augusti 2000 besökte jag den då 83-åriga Disa Nilsson i hennes hem i det gamla skomakarhuset i Hurva, efter att förmodligen aldrig tidigare träffat den lilla pigga kvinnan. Besöket kom att följas av flera andra, men det var vid detta inledande möte med min fars kusin Disa som jag första gången fick höra talas om min bakgrund i skomakarsläkten Beckman.

Skröna med korn av sanning

I det inledande kapitlet *Det började med en skröna* berättar jag om en osannolik släkthistoria som kom till min kännedom vid detta första möte med Disa. Skrönan innehöll bland annat uppgifter om att en anfader skulle ha varit sergeant, och dessutom avkomling till en sjöofficer och sedermera hattmakare vid namn Hans Peter Christian Beckman. Dessutom skulle ättlingar till denne funnits i Stockholm i början av 1900-talet.

Efterhand som Carina Månsson och jag kom vidare i forskningen fann vi faktastöd för delar av berättelsen, även om vi kunde konstatera att under traderingens gång generationer hoppats över och namn blandats samman. Klart är i alla fall att en aldrig så fantasifull berättelse kan innehålla korn av sanning – och ibland mer än så.

Vi hittade således en Christian Beckman, som visade sig vara far till den av oss sedan tidigare kände skomakaren Hans Peter Beckman. Forskningen ledde oss även fram till en hattmakardynasti som var släkt med medlemmarna i familjen Beckman genom den gemensamme stamfadern Pantel Peitersen¹.

---

¹ Sålunda var till exempel hattmakare Andreas Kobb och skomakare Hans Peter Beckman fyrmänningar.

Hattmakarna hette visserligen Kobb, men å andra sidan kom vi fram till att de faktiskt hade ättlingar i Stockholm in på 1900-talet.

Dessutom hittade vi verkligen en Beckman, om än fortfarande något svårfångad, som varit sergeant.

Frågor söker svar

En släkthistoria som denna blir knappast heltäckande. Det kan bero på att uppgifter inte kunnat hittas under arbetets gång och att därmed frågor lämnas obesvarade, men också på faktaurval och avgränsningar.

Förhoppningsvis kan några av de kvarstående frågorna i framtiden besvaras, till exempel vad som sedan hände med Agneta Brunckman och hennes make Johan (Jean) Beckman.

Framförallt hade det varit synnerligen välkommet att få bevis för kopplingen mellan dem och ryttaren Johan Beckman i Bulltofta.

Kanske någon läsare kan bidra till denna gåtas lösning?

Disa Nilssons och hennes föräldrars gravar på Hurva kyrkogård.

Personregister

A

Adamsson	
Bengt	147
af Chapman	
Fredric Henric	90
Albrechtsson	
Tomas	138
Almqvist	
Helena	70
Alströmer	
Jonas	85
Andersdotter	
Anna	145
Boel	106, 107
Christina	114, 118
Elna	83, 86, 88, 97, 127
Johanna	88
Juliana	145
Lovisa	156
Pernilla	145, 147
Peternilla	120
Petronella	51
Sissa	99, 100, 110
Sophia	119, 120
Andersen	
Anders	67
Andersson	
Adam	145, 147
Henny	157
Johannes	120
Jon	21
Måns	115
Nils	121
Pehr	109
Andersson Henny	157
Andersson Möller	
Jon	19, 20
Andersson Siöman	
Swen	164
Arsenia	100
Askeroth	103
Aspelindh	
Anna Barbara	35

Augustinus	129
Aulander	
Sven	78

B

Beck	
Nils	<i>Se Johansson, Nils</i>
Becker	
Nils	<i>Se Johansson, Nils</i>
Beckman	
Anders	87, 89
Andreas	106, 107
Anna	87, 88
Christian ...	10, 26, 81, 86, 87, 97, 98, 99, 100, 106, 107, 110, 111, 113, 127, 169
Elna	89
Eric	100, 101, 102
Hans Peter	7, 9, 10, 96, 100, 111, 113, 114, 115, 118, 120, 123, 127, 167
Johan f. 1715..	83, 84, 85, 86, 87, 88, 97, 127
Johan f. 1758...	86, 87, 88, 89, 91, 92
Johan Jean ..	161, 162, 163, 164, 165, 167
Johan Petter	101, 102
Johanna	87, 91
Johannes	104, 105, 106, 107
Josef	<i>Se Persson, Josef</i>
Jöns	<i>Se Johansson, Jöns</i>
Karna	91, 106
Ola	101
Olivia	124
Olof	<i>Se Ericsson, Olof Christian</i>
Otto	99, 110
Per	<i>Se Hansson, Per</i>
Beckström Nilsdotter	
Ingeborg	91
Benedicks	
Ida Paulina	77
Bengtsson	
Ingri	20

Bengtsson		Maria Elisabeth	135
Stefan	5	Ursula	135, 140, 141, 142, 143
Berglund		Brunskog	
Ann-Marie	41	Olof	87
Bergman		Bruzelius	
Olof	149	Jöns	21
Berling		Panthel	21, 27
Cecilia	151	Buure	34
Berzell		Christoffer	33
Rolf	5, 11	Buxtehude	
Billing		Diderik	15
Christian	59	Hans Jensen	15
Christoffer	23	Börjesson Hammar	
Gertrud	23	Nils	32, 36
Gertrud Elisabet	55		
Lars Petter	58	C	
Paul Andreas	58	Carlquist	
Samuel	23	Gunnar	182
Billman		Carlsson	
Catharina	157, 158	Carl Ludvig	158
Peter Magnus	157, 158	Christensdatter	
Blommendahl	162	Karine	67
Bonaparte		Christensdotter	
Napoleon	92	Ingri	69, 70, 79
Brahe		Pernilla	92, 93
Erik	95	Christensen	
Magnus Fredrik	96	Christen	67
Pehr	95	Christiansdotter	
Brandt		Elsa	107, 109
Anna	<i>Se Hermansdotter Brandt</i>	Cronbeck	
Brenner		Anna Dorothea	26, 80, 81, 97, 98, 99, 100, 104, 106, 107, 110, 111, 127
Pär	5	Hans	<i>Se Michelsson Cronbeck</i>
Brunckman		Inger Caisa	111
Agneta 135, 138, 141, 159, 161, 162, 167		Ingrid Catharina	81
Andreas	129, 130, 131, 132, 134, 135	Maria Elisabeth	80
Anna Christina ...	137, 141, 144, 149, 150	Petter	81
Beata	86, 127, 137, 141, 144, 151	Cronholm	
Christian	129, 130, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 144, 151, 159	Bernhard August	150
Christian f. 1691	136, 141		
Christina	136, 141	D	
Else Beata	137	Dahl	
Kirstin	129, 131	korpral	118
Magna Brita	132	Dahlberg	
		baron	136
		Eberhard	134
		Herlach	132, 133

major	164
Sophia Regina	76
Susanna	134
Davidsson	
Bengt	147
de la Rij	
Peter	69, 79
Drejjer	
Anna Maria	162
Christian	162
E, F	
Ehrenborg	
Anna Catharina	144
Elfving	
Hilda	65
Elowson	
Arne	5
Ericsson	
Olof Christian	102, 103, 104
Falkengren	
Andreas	144, 145, 147
Falkenström	
Petronella	51
Faxe	
Anna	26
Wilhelm	50
Fehrnrström	
Ingrid	149
Fock	
Gustaf	160
Fogelberg	
Karin	104
Follin	
Carl Harald	37
Elias	37, 56
Forsberg	
Anna	101
Fredrik III	15
Friberg	
Paul	79
Fröberg	
Apolonia	148
Samuel	148
Fröhlich	
Johan Nilsson	114

G

Gadd	
Birgitta Christina	78
Brita Maria	78
Christian	77, 78
Elisabeth	78
Hemming	76, 77
Ingri Johanna	78
Ingrid	78
Johan	71, 161, 162, 164
Johan Niclas	76
Lucas f. 1744	78
Lucas f. 1755	71, 75
Lucas f. ca 1679.. <i>Se Johansson Gadd</i>	
Mattias Ulrich	78
Petrus	79
Sture	77
Gerlach	
Carl Gustaf	70
David	70
Georg	69, 70, 79
Ingrid Elisabeth	70
Juliana Anna Maria	70
Gjörloff	
Erik	36
Grahe	
Henrietta Sophie	27
Gregersdatter	
Inger	67
Grimberg	
Carl	182
Grubb	
Olof	47, 49, 65
Påhl	59
Grundes	
Anna Margareta 135, 137, 140, 141, 144, 151	
Gullérus	
Nils	78
Gunshaga	
Markus	5
Gustaf III	86
Göransdotter	
Elna	108, 109
Göransdotter	
Elna	109

H

Hafström	
Samuel Herman.....	55
Hammar	
Anna Karin Magdalena	41
Bo Henrik August.....	41
Börje	36
Carl Gustaf	36, 37
Dorothea	
<i>Se Åkesdotter, Dorot. g. 1694</i>	
Dorothea f. 1769	
<i>Se Kiellman, Dorothea Maria</i>	
Hans Bernhard.....	41
Hans Birger	37, 39, 40
Hans Börje.....	41
Hedvig Laurentia	39, 41
Johannes	37
Karl Gustav Hilding	41
Sophia.....	39
Åke	36
Hansdotter	
Agnes.....	129
Anna	113, 119
Anna Christina	31
Anna Margareta	32, 33
Bengta	19
Elna	113
Hedvig	113, 115, 118, 124
Johanna....	31, 32, 80, 113, 114, 118, 119
Karna	24, 31, 79
Sissela.....	113, 120, 121
Hansdotter Hoff	
Elsa	70, 79, 80, 81, 97
Hanna Margrete.....	69
Ingrid	71, 77, 78
Sophia.....	69, 70, 71, 79
Hansson	
Albrecht.....	19
Hans.....	31
Per	113, 114, 123
Hansson Lydén	
Pantel	20
Hartman	
Fredrik	149
Haskå	
Guno.....	182

Heljasdotter	
Hans Peter.....	118
Kjerstina	113, 114, 115, 120, 123
Hellborg	
Lars	58
Hellman	
Gustava	27
Hempell	
Christina	153
Hermansdotter Brandt	
Anna	20
Hoff	<i>Se Hansdotter Hoff</i>
Hofverberg	
Jacobina.....	76
Hult	
Göran.....	108, 109
Hultman	
Johan	153
Huth	
Johan Jacob.....	49
Hökerberg	
Emma	41
Hörman	
Jöns.....	20
I, J	
Ihre	
Thomas.....	144
Isaksdotter	
Gunnild.....	123
Jacobson	
Hindrick	131
Jacobsson	
Kajsa.....	150
Oluf	19
Johansson	
Jöns.....	87
Nils	91
Per-Magnus.....	5
Johansson Gadd	
Lucas.....	71, 77, 78, 79
Johansson Pihl	
Johan	90, 92, 93
Jonsdotter	
Lene	18
Jonsson Möller	
Anders	19

Jägerstad

Hans..... 182

Jönsdotter

Anna 87, 102

Elna 19, 20, 87

Emelie..... 124

Hanna 87

Karna 113

Jönsson

Anders 87

Bengt 145, 147

Helje 113

Johan 33

Nils 91, 107, 120

Oluf 32, 33

Per 109

Petter 19

Tuve..... 119, 120

Åke 182

K

Kaas

Christina 26

Kaif

Elisabeth..... 132

Karl XI 145

Karl XII 159, 161

Karl XIV Johan..... 92, 97

Karlsson

William 182

Kempe

Eric 78

Kiellman

Christiana 37

Dorotea Maria 37

Dorotea Maria 36

Elsa Brita.....35

Hans..... 35, 36

Ingri..... *Se Olufsdotter Kiellman*

Johannes 35

Olaus 35

Olof.....36

Påhl.....*Se Olufsson Kiellman*

Tala 35

Kihlman

Amalia Sophia 61, 62

Kobak

Hans..... 137

Kobb

Amalia.... *Se Kihlman, Amalia Sophia*

Andreas 23, 56, 57, 58, 61

Anna 50, 52

Anna Botilla 54

August 62, 63, 64, 65

Botilla 58, 66

Christian 56

Georgia Elisabeth Betty..... 62

Gustaf 64, 65

Jacob 51

Johanna Margareta 55

Johannes 47, 51, 52, 57, 58

Lorentz.....51, 52, 53

Maria 51

Maria Teresia 54

Mathilda..... 62

Mårhten Martin Samuel ..56, 58, 61,

62, 63, 65, 66

Nils 47, 51, 52, 57

Peter 46

Peter Jacob..... 65, 66

Petronella.....49, 57, 66

Petronella Elisabeth 58

Petter 55

Pontus 62, 63, 64, 65

Rebecka 51

Kobb Anna.....49

Kock 144

Koop

Nils Nilsson 46

Kraft

Anna Jönsdotter 35

Kristensson

Anders 147

Kristian Fredrik

prins 92

Kristian VIII 92

Kristina

drottning 15

Kurck

Axel Gustaf 26

L

Lagerhjelm

Beata Christina..... 64, 65

Johanna 64

Per 64

Langstedt	
Anna Christina	25
Larsdotter	
Anna	52
Dorothea Catharina	148
Gunilla	89, 90
Larsson	
Olle	182
Leth	
Anna Elisabeth	19
Liffertz	
Ludolf	138
Lind	
Helena	53, 54
Lindenow	
Anna Sophia	138
Linnerius	
professor	137
Jonsdotter M	
Christina	20
Luhn	
Maja	79
Lundahl	
Emil	122
Lundgren	
Agda	122
Lunnaeus	
Anna Christina	134
Daniel	132
Luther	
Martin	145
Luthman	144
Lydén	
Anna Maria	23
Botilla	46, 47, 49, 55
Botilla Hansdotter	46
Brita Helena	23
Ingri Brita	21
Maria	61
Maria Elisabeth	23, 55
Martin	23, 46, 55
Pantel	21, 46, <i>Se Hansson Lydén</i>

M

Magnusson	
Enok	116
Oskar	114, 115

Magnusson Nilsson	
Hjalmar Wallentin	114, 115, 169
Malmgren	
Isaak	20
Malmström	
Sophia	51
Marbeck	
Eggert	138, 161
Marklund	
Andreas	182
Michaelis	
Pantel	<i>Se Michelsson Michaelis</i>
Michelsson Cronbeck	
Hans	24, 32, 70, 79, 80, 81, 97
Michelsson Michaelis	
Pantel	24, 25, 26, 31
Månsdotter	
Sissela	99
Månsson	
Carina	5, 9, 117, 127, 169
Mattias	87
Nils	108, 121, 122
Peter	119
Mårtensdotter	
Johanna	104
Sara	163, 164
Mårtensson	
Hans	19, 20
Jöns	148
Möller	
Anders	<i>Se Jonsson Möller</i>
Anna Christina	26
Elsa	51
Jon	<i>Se Andersson Möller</i>
Jöns	52
Möllerstedt	
Bengt	70

N

Neiman	
Maria	150
Nilsdotter	
Anna	144
Celia	121, 122
Elsa	89, 91, 92
Gertrud	87
Hanna	149
Johanna	115, 116

Karna	93
Kjersti	147
Nelly	121, 122
Troen	107
Nilsson	
Anders	155
Astrid	118
Charley	5, 182
Christina	169
Disa	7, 169
Elsa	118
Erik	118
Ester	118
Ester Cecilia	117
Gunnar	118
Gustafva Eleonora	155, 156
Johan	5
Jöns	92, 120
Karin Ingeborg	122
Karl Gustaf	117
Lars	32, 33
Magnus	7, 114, 116, 124
Nils	115, 116, 122
Oskar	115, 117
Sven	73, 75
Verner	118
Åke	70
Nordgren	
Edvard	154
Nordin	
Oskar	<i>Se Magnusson, Oskar</i>
Nordlöf	
Barbro	182
Nygren	
Christina	5, 121
O	
Olofsson	
Ida Karolina	117
Olvsdotter	
Anna	92, 109
Hanna	121, 122
Olsson	
Nils	115, 124
Olufsdotter	
Cecilia	33, 34
Ingri	33

Olufsdotter Kiellman	
Ingri	33, 34
Olufsson Kiellman	
Påhl	31, 32, 33, 34, 35
Osbeck	
Pehr	129, 133, 134
Otterström	
Olaus	35
P	
Palm	104
Ulrika	104, 105, 106
Pantelsdotter	
Annika	18
Karen	18
Pantelsen	
Peder	18
Pantelsson	
Jöns	18
Michel	18, 24, 31, 79
Nils 18	
Rasmus	18, 32
Pantheil	
Friedrik	26
Otto	17, 26, 27, 57, 79, 100, 106
Pehrdsdotter	
Anna Christina	109
Ingår	147
Kerstin	19
Pehrsson	
John	145
Peitersen	
Pantel	17, 24, 46
Persdotter	
Hanna	101
Pernilla	46
Persson	
Anders	120, 121, 138
Bodil E. B.	183
Ester Elvira	124
Gerda	124
Hans	91
Johannes	109
Jon	33
Josef	124, 157
Lennart	5
Offve	139
Sigrid	124

Petersson Almqvist	
Magnus	70
Pihl	
Johan	<i>Se Johansson Pihl</i>
Piper	
Carl	160
Christina	34
Stina	95, 96
Ulrika Eleonora	160
Poignant	
Johan	141, 142
Poulsen	
Hans	69, 70
Prinz	
Johan "Storbuken"	15
Pripp	
Anna Catharina	36
Pålsson	
Rasmus	145
Q, R	
Quiding	
Hedvig	36
Raab	
kyrkoherde	105
Raaf	
Marna	78
Radier	
Carl Gustaf	162
Ramel	
baron	116
Rander	
Wilhelm	37
Rappe	
Carl	154
Rask	
Andriette	158
Beata	<i>Se Thetzell, Beata</i>
Cicero	155
Eleonora	155
Maria	157
Sven	153, 154, 155, 157
Reman	
Johan Fredrik	143
Ribbing	
Bengt	160, 162, 164

Ripa	
Anna Christina	150
Brita Karolina	149
Christian	149
Erland	149
Lucia	<i>Se Schoug, Lucia</i>
Martin	149
Per	149
Rosberg	
Åke	5
Rosén	
Jerker	183
Rosenius	
Maria Elisabeth	143
Petrus	140, 142, 143
Rosensckants	162
Rosensparre	95
Rothstein	
prost	101
Rudbeck	
Olof	15, 85
Runfeldt	
Alan	156
Anders Filip	156
Anders Teodor Filippus	155
Gottfried	156, 157
Gustava	<i>Se Nilsson, Gustafva</i>
Eleonora	
Göran	5
Henny	<i>Se Andersson, Henny</i>
Wilhelm Emanuel	156
Rydén	
Peter	<i>Se Månsson, Peter</i>
S	
Sahlström	
Mathias	58
Schierström	
Birgitta	23
Scholts	
Jeremias	164
Schoug	
Anna Christina	148
Anna Dorothea	150
Anna Helena	150
Carl	148
Christian	148, 150
Christian Petter	150

Christina.....	148
Christina Catharina.....	150
Erica.....	150
Lucia.....	144, 149, 150
Petter f. 1698.....	144, 148, 149, 150
Petter f. 1732.....	111, 127, 148
Petter f. 1772.....	148
Stina Maja.....	144, 145, 147
Schrewelius	
Jöns.....	148
Schulman	
Tuve Johan.....	34
Schultz	
löjtnant.....	162
Segerström	
Magdalena.....	20
Seignits	
sergeant.....	164
Silfverskiöld	
Ida.....	144
Sinius	
Christina.....	71
Siöberg	
Anna Beata.....	77
Siökvist	
Elsa.....	79
Elsa Christina.....	78
Olaus.....	78
Slut	
Anders.....	119
Stenbock	
Magnus.....	159
Steuchius	
Mathias.....	144
Stjernsvärd	
Carl Georg.....	104
Strickarsdotter	
Elna.....	148
Svensson	
Göran.....	5
Johan Gustaf.....	156
Svensson Runfeldt	
Klas Emil.....	155, 156
Sörensson	
Hans.....	31

T

Tengberg	
E. F.....	183
Thetzell	
Anders.....	151, 153
Annica.....	151
Beata.....	153, 155, 157
Carl.....	151
Christina.....	<i>Se Hempell, Christina</i>
Eric.....	151
Georgius.....	151
Joachim.....	151
Thornberg	
Abraham.....	75
Arne.....	5
Paula.....	5
Thorsén	
Per-Anders.....	5
Thott.....	24
Tolsten.....	137
Tuvsesson	
Ossian.....	119
Törnflycht	
Christina.....	160

U, V, W

Undén	
Hilma.....	<i>Se Wohlfart, Hilma</i>
Otto.....	63
Wadne	
Carl.....	124, 183
Wahlengren	
inspektör.....	26
Wahlund	
Amalia.....	<i>Se Wohlfart, Amalia</i>
Elias.....	63
Wallqvist	
Olof.....	153
Wallstedt	
Eric.....	96, 111
Olof.....	96
Samuel.....	96
Wannick	
Antone.....	87

Wennerberg

Albin Sigfrid	55
Anna Maria	55
Johan Henrik	54

Westelius

Petrus	161
--------------	-----

Westerström

.....	75
-------	----

Willerding

Ellen	77
-------------	----

Wohlfart

Amalia	63
--------------	----

Betty	<i>Se Kobb, Georgia Elisabeth</i>
-------------	-----------------------------------

Casper	62
--------------	----

Hilma	63
-------------	----

von Linné

Carl	133
------------	-----

von Platen

Philip	101
--------------	-----

von Schwerin

Alexandra	183
-----------------	-----

Carl Johan	97
------------------	----

Wred

Frans	27
-------------	----

Vrigseen

Anders	151, 153
--------------	----------

Wäström

Carl Jacob	78
------------------	----

Å, Ä, Ö

Åberg

Anna Larsdotter	51
-----------------------	----

Petronella	65, 66
------------------	--------

Åkesdotter

Dorotea g. 1677	18, 32
-----------------------	--------

Dorotea g. 1694	32, 80
-----------------------	--------

Estrid	70
--------------	----

Öfwerberg

Andreas	81
---------------	----

Källor

Uppgifter till grund för denna berättelse har tagits ur otaliga födelse-, vigsel- och dödböcker, husförhörlängder och andra dokument, vilka oftast nåtts via ArkivDigital eller vid besök på Landsarkivet i Lund. Dessa källor är alltför många för att här i detalj redogöras för.

Jag har därför valt att främst ange övriga källor, samt när det gäller kyrkoböcker och liknande huvudsakligen endast de varifrån speciella uppgifter eller direkta citats tagits.

Bland de böcker och andra skrifter som anlitats vad gäller historiska uppgifter eller annan information kan nämnas följande, varav de med * markerade finns i min egen samling.

Carlquist, Gunnar	<i>Lund på 1690-talet. 1691 års sjättepenningsslängd, 1. Klemens och Drottens rotar</i> (1923).
Grimberg, Carl	<i>Svenska folkets underbara öden</i> (1916).
Haskå, Guno	<i>På prostens Hjertstedts tid</i> (2005).*
Jägerstad, Hans	<i>Svensk historia i årtal</i> (1964).*
Jönsson, Åke	<i>Historien om en stad</i> del I (1993)*
Karlsson, William	<i>Stadsvakt och poliskår i Lund</i> (1950).
Larsson, Olle och Marklund, Andreas	<i>Svensk historia</i> (2013).*
Nilsson, Charley	<i>Man har ju lite minnen – släktingar och annat folk genom två sekler</i> (2001).* www.vindogatan62.se under Släktforskning.
Nordlöf, Barbro	<i>Rätts historia för släktforskare</i> (1998).* <i>Svenska Akademiens ordlista, SAOL</i> (2006).* <i>Svenskt biografiskt lexikon</i> , https://sok.riksarkivet.se/sbl . <i>Svenskt biografiskt handlexikon</i> (1906), http://runeberg.org/sbh .
Persson, Bodil E. B.	<i>Gud verkar med naturliga medel: pestens härjningar i Skåne 1710–1713</i> (2006).
Rosén, Jerker	Lunds universitets historia, del 1 (1968).

- von Schwerin, Alexandra (red.)
Den dolda kvinnomakten
– 500 år på Skarhults slott (2014).*
- Tengberg, E. F. *Helsingborg år 1816*. Andra upplagan (1902),
facsimileupplaga med tillägg (1978).*
- Wadne, Carl *Livet och jag* (1983).
- Flera författare *Bra Böckers lexikon* (1988–1993).*
- Den svenska historien*, Bonniers lexikon (1993).*
- Svenska slagfält* (2003).
- Helsingborgs historia* (1979).*
- Helsingborgs stadslexikon* (2006).*
- Svenska Akademiens ordbok*, SAOB,
<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>

Nothänvisningar

Nedan följer förteckning över de källor som i den löpande texten hänvisats till med upphöjd siffra ⁽¹⁾.

-
- ¹ Oljemålning av okänd konstnär och tidpunkt.
Ur Kulturmagasinet/Helsingborgs museers samlingar.
- ² Skomakaregesällerna i Malmö D1:1 (1737–1866).
- ³ Malmö Sankt Petri Hlla:2 (1786–1793), inflyttningsattest 1789 nr 235.
- ⁴ Utflyttningslängd Billinge B:1 (1783–1832), notering nr 38 för 1795.
- ⁵ Handstilsrapport skriven av handstilsexpert Rolf Berzell den 14 mars 2014.
- ⁶ www.urban.history.historia.su.se.
- ⁷ Helsingborgs historia del III:2 s. 109.
- ⁸ Jägerstad, s. 64.
- ⁹ Den svenska historien, del 6, s. 58, 63.
- ¹⁰ Ibid.
- ¹¹ Bleus, Johan (1662–1672), *Atlas Maior*.
- ¹² Jönsson, s. 101.
- ¹³ Ibid, s. 181.
- ¹⁴ Borgarlängd Landskrona rådhusrätt och mag. DIVa:1 (1621–1803) s. 6.
- ¹⁵ Herzman, Niklas. <https://groups.yahoo.com>.
Uppges baserat på mantalslängd Landskrona 1662.
- ¹⁶ Bouppt. Landskrona rådhusrätt och magistrat Flla:5 (1674–1680) s. 447.
- ¹⁷ Vigselbok Bjärshög Cl:1 (1688–1796) s. 19.
- ¹⁸ Bouppteckning Landskrona rådhusrätt och magistrat Flla:9 (1761-1766) s. 259.
- ¹⁹ Geometrisk Charta öfwer Landscrona Stads Tomter 1751. Lantmäteriets historiska kartor, <https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>.
- ²⁰ Dödbok Önnestad Cl:4 (1797–1850) s. 255.
- ²¹ Dödbok Landskrona stadsförsamling Cl:1 (1685–1732) s. 202.
- ²² Bouppteckning Oxie häradsrätt Fll:7 (1751-1752) s. 683.
- ²³ Lantmäteriets historiska kartor, lantmateriet.se.
- ²⁴ Sjöström, Carl (1901), *Blekingska nationen 1697–1900* s. 151 (books.google.se).
- ²⁵ Födelsebok Skabersjö Cl:1 (1688–1813) s. 99.
- ²⁶ Sjöström, s. 150.
- ²⁷ Bouppteckning Onsjö häradsrätt Flla:9 s. 213.
- ²⁸ Vigselbok Norra Mellby Cl:2 (1783–1825) s. 100.

-
- ²⁹ *Post- och inrikes tidningar*, vigselnotis den 3 mars 1821.
- ³⁰ Detalj av karta över Ängaröd 1791. Från kopia ägd av Göran Svensson, Ängaröd.
- ³¹ Protokoll Landskrona rådhusrätt och magistrat FIIa:6 (1680–1709) s. 557.
- ³² Protokoll Landskrona rådhusrätt och magistrat FIIa:7 (1709–1731) s. 367.
- ³³ *Ibid.*
- ³⁴ Jönsson, s. 305–309.
- ³⁵ Bouppteckning Landskrona rådhusrätt och magistrat FIIa:7 (1709–1731) s. 157.
- ³⁶ Collstedt, Cristopher (2007). *Duellanten och rättvisan. Duellbrott och synen på manlighet i stormaktsväldets slutskede*. Ur *Historisk tidskrift för Finland*, nr 3, 2007, s. 403. ojs.tsv.fi/index.php/htf/issue/download/3487/63.
- ³⁷ Vigselbok Landskrona stadsförsamling CI:1 (1685–1732) s. 356.
- ³⁸ Vigselbok Landskrona stadsförsamling CI:2 (1732–1747) s. 3.
- ³⁹ Bouppteckning Landskrona rådhusrätt och magistrat FIIa:10 (1766–1770) s. 33.
- ⁴⁰ Jönsson, s. 307 (karta).
- ⁴¹ Dödbok Landskrona stadsförsamling CI:6 (1791–1812) s. 531.
- ⁴² Tengberg, s. 107.
- ⁴³ Classon, Roland (2009), Hammar – en helt vanlig släkt. Artikel i *Helsingborgs Dagblad*.
- ⁴⁴ *Helsingborgs historia* del V:3 s. 37.
- ⁴⁵ Olsson, Bror. Artikel i *Svenskt biografiskt lexikon*, www.riksarkivet.se.
- ⁴⁶ *Helsingborgs historia* del V:1 s. 314.
- ⁴⁷ Haskå, s.281; *Helsingborgs historia* del V:1 s 324–325, samt *Bra Böckers lexikon* och *Terra Scaniae*, www.ts.skane.se.
- ⁴⁸ Johannesson, Gösta (1985), Staden vid Sundet. Ur *Helsingborg 900 år* s.15.
- ⁴⁹ *Ibid.*
- ⁵⁰ *Helsingborgs historia*, del V:1 s. 315–322.
- ⁵¹ Akvarell av Elis Martin, Kulturmagasinet/Helsingborgs museers samlingar.
- ⁵² *Helsingborgs historia*, del VI:1 s. 201–202.
- ⁵³ *Ibid.* s. 118.
- ⁵⁴ *Ibid.* s. 473 och 476.
- ⁵⁵ *Ibid.* s. 202, 336.
- ⁵⁶ *Helsingborgs stadsarkiv*, borgarmatrikel C VIII a:1.
- ⁵⁷ *Ibid.*
- ⁵⁸ *Ibid.*

-
- ⁵⁹ Lysnings- och vigselbok, Helsingborgs stadsförsamling (Maria) El:6 (1832-1844).
- ⁶⁰ Helsingborgs stadsarkiv, Kronoräkenskaper, HI:7. Förteckning över tjänstefolk 1743.
- ⁶¹ *Ibid.* s. 202.
- ⁶² Helsingborgs stads borgarematrikel, Rådhusrättens och magistratens arkiv, C VIII:1 (1677-1851).
- ⁶³ *Ibid.* s. 336.
- ⁶⁴ Dödbok Helsingborgs stadsförsamling (Maria) Fl:2 (1751-1818) s. 253.
- ⁶⁵ *Ibid.* s. 476.
- ⁶⁶ *Ibid.* s. 370.
- ⁶⁷ Hattmakarutrustning, © Andreas Nilsson/Malmö Museer.
- ⁶⁸ *Ibid.* s. 400.
- ⁶⁹ *Ibid.* s. 400.
- ⁷⁰ Helsingborgs rådhusrätt och magistrat FIIa:31 (1801-1802) s. 203.
- ⁷¹ Edgran, Monika, *Makt, sexualitet och våld*.
cts.lub.lu.se/ojs/index.php/scandia/article/download/1133/918.
- ⁷² Helsingborgs stadsförsamling (Maria) Al:28 (1820-1825) s. 328.
- ⁷³ Tengberg, s. 72.
- ⁷⁴ *Ibid.*
- ⁷⁵ Helsingborgs historia, del VI:1 s. 369.
- ⁷⁶ *Ibid.*
- ⁷⁷ Tengberg, s. 72.
- ⁷⁸ Helsingborgs historia, del VI:1 s. 446.
- ⁷⁹ Karta från Stadsarkivet, Helsingborg.
- ⁸⁰ *Ibid.*, s. 338.
- ⁸¹ Helsingborgs historia, del VI:1 s. 368.
- ⁸² *Ibid.*
- ⁸³ Bouppteckning Helsingborgs rådhusrätt och magistrat FIIa:28 s. 118.
- ⁸⁴ Karta över Regale Bränneriet i Helsingborg, 1788. Lantmäteriets historiska kartor,
<https://etjanster.lantmateriet.se/historiskakartor>.
- ⁸⁵ Arvskifte Helsingborgs rådhusrätt och magistrat FIIa:28 s. 178.
- ⁸⁶ Helsingborgs historia, del VI:1 s. 300.
- ⁸⁷ Uppgifter om Kobbs verksamhet har hämtats från www.riksarkivet.se,
Svenskt biografiskt lexikon samt www.gamlagoteborg.se.
- ⁸⁸ Bilaga till flyttningslängd Göteborgs Kristine HII:5 (1814-1818) s. 301.

-
- ⁸⁹ www.bengtbeckman.com/Kobbs.
- ⁹⁰ *Göteborgs adresskalender* (1875), www.arkivnamnden.org.
- ⁹¹ Bild från Göteborgs stadsmuseum, <http://62.88.129.39/carlotta/web/object/383087>.
- ⁹² Citat och annons från *Göteborgs kalender* (1868), www.arkivnamnden.org.
- ⁹³ Fredberg, Carl Rudolf A:son (1919), *Det gamla Göteborg. Lokalhistoriska skildringar, personalia och kulturdrag*. Del 1, s. 535, www.runeberg.org.
- ⁹⁴ www.kobbs.se.
- ⁹⁵ Fredberg, s. 537.
- ⁹⁶ Lindström, Carl Sigfrid (1945), *Göteborgs gatunamn*.
- ⁹⁷ Bouppteckning Stockholms rådhusrätt 1:a avdelning F1A:457 (1829–1829) s. 630.
- ⁹⁸ *Ibid.* s. 631 a.
- ⁹⁹ *Ibid.* s. 631 b.
- ¹⁰⁰ www.roskildehistorie.dk.
- ¹⁰¹ Färgbilden foto Ole Øgaard, Roskilde 2016. Bilden från äldre tider hämtad ur Tønnesen, Eva, *Med fotograf Hude gennem det gamle Roskilde* (1989).
- ¹⁰² Kirkebog Roskilde domsogn 1645–1729, opslag 279.
- ¹⁰³ Uppgift på DIS Forum, Danmark.
- ¹⁰⁴ Harjagers häradsrätts arkiv vol. Ala:4 (1720–1722), vinterting den 25 februari 1720 i Saxtorp, § 7.
- ¹⁰⁵ Kyrkobot Västra Karaby Cl:1 (1688–1721) s. 87. Notering under Märkliga händelser.
- ¹⁰⁶ Vigselsbok Kropp Cl:1 (1689–1757) s. 297.
- ¹⁰⁷ Christensson, Jacob (2009), *När stenarna tiger. Om de klassiska auktorerna i 1800-talets nordiska arkeologi och historieskrivning*. <https://journals.lub.lu.se/index.php/scandia/article/download/1675/1319>.
- ¹⁰⁸ Bayerische Staatsbibliothek digital. <http://reader.digitalesammlungen.de>.
- ¹⁰⁹ Gadd, Lucas (1792), *Några säkra Förwaringsmedel mot vår tids stora frestelser til affal ifrån den rätta Enfaldigheten i Christo*.
- ¹¹⁰ Engdahl, Erik, *Gladsax i mitt hjärta* (2005).
- ¹¹¹ Lantmäteriets historiska kartor, www.lantmateriet.se.
- ¹¹² Rohde, Edvard (1936), *Det skånska fromhetslivet*, ur *En bok om Skåne*, s. 387–388. Edvard Rodhe var biskop i Lunds stift 1925–1948.
- ¹¹³ E-post från Arne Thornberg 2015-11-16. Släkt- och hembygdsforskaren Arne Thornberg är ättling till prosten Abraham Thornberg.
- ¹¹⁴ Bouppteckning Järrestads häradsrätt FIIa:10 (1810–1814) s. 112.
- ¹¹⁵ Vigselsbok för 1833, Gladsax Cl:3 (1780–1836) s. 210.

-
- ¹¹⁶ Bild på Hemming Gadd ur *Hvar 8 dag*, 31 augusti 1902, <http://runeberg.org/hvar8dag/3/4801.html>.
- ¹¹⁷ Gadd, släkter, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/14619>, ur *Svenskt biografiskt lexikon*, hämtad 2015-02-19.
- ¹¹⁸ *Svenskt biografiskt lexikon*, band 16 (1964–1966) s. 697. Sok.riksarkivet.se.
- ¹¹⁹ Vigselsbok Norra Åkarp CI:2 (1733–1763) s. 61.
- ¹²⁰ Födelse- och dopbok Saxtorp CI:1 (1691-1721) s. 23.
- ¹²¹ Jordebok Harjägers härad. Malmöhus läns landskontor GIIa:2 (1725–1725) s. 503.
- ¹²² Lantmäteriets historiska kartor, lantmateriet.se.
- ¹²³ Mantalslängd Landskrona rådhusrätt och magistrat JIIa:3 (1746–1815).
- ¹²⁴ Generalmönsterrullor – Skånska husarregementet 895 (1737–1737).
- ¹²⁵ Storskifte september 1773, Västra Skrävlinge socken, www.lantmateriet.se.
- ¹²⁶ Den svenska historien vol. 9, s. 107.
- ¹²⁷ Grimberg, vol. VI s. 501.
- ¹²⁸ *Ibid.* s. 505.
- ¹²⁹ Generalmönsterrullor – Skånska husarregementet 898 (1758–1759).
- ¹³⁰ Grimberg, vol. VI s. 525.
- ¹³¹ Krigskollegium Krigsmanshuskontoret D:10 (1755-1783).
- ¹³² Generalmönsterrullor – Skånska husarregementet 903 (1779–1779).
- ¹³³ Vigselsbok Husie CI:2 (1776–1823) s. 204.
- ¹³⁴ Bouppteckning Oxie FII:32 s. 74.
- ¹³⁵ Förlovnings- och vigselsbok Malmö Caroli CI:5 (1768–1797) s. 129.
- ¹³⁶ Dödbok Västra Skrävlinge CI:2 (1776–1823) s. 268.
- ¹³⁷ Generalmönsterrullor – Skånska husarregementet 916 (1820–1820) s. 324.
- ¹³⁸ Svenska slagfält, s. 396.
- ¹³⁹ Flyttlängd Husie HIIa:2 (1819–1830). Husie var 1609–1920 moderförsamling i Husie och (Västra) Skrävlinge pastorat.
- ¹⁴⁰ Generalmönsterrullor Södra Skånska Infanteriregementet 661 (1840–1843), Bara kompani.
- ¹⁴¹ von Schwerin, s. 64.
- ¹⁴² Bergström, Carin, artikel ur *Den dolda kvinnomakten*, s. 70–81.
- ¹⁴³ <http://www.stockholmskallan.se>.
- ¹⁴⁴ Bergström, s. 70–81.

-
- ¹⁴⁵ Sjöström, Carl, *Skånska nationen före afdelningarnes tid, 1682-1832*, https://archive.org/stream/skanskanationenf00sjoegoog/skanskanationenf00sjoegoog_djvu.txt/.
- ¹⁴⁶ von Schwerin, samt *Skarhults historia*, www.skarhult.se.
- ¹⁴⁷ von Schwerin s. 181, samt intervju med Carl Johan von Schwerin 2000.
- ¹⁴⁸ Skomakargesällerna i Malmö D1:1 (1737–1866), den 29 september 1763.
- ¹⁴⁹ Billinge HII:1 Bilagor till flyttningslängder.
- ¹⁵⁰ 1 Mosebok 2:18, 1917 års översättning.
- ¹⁵¹ Dödbok Riseberga EI:1 (1795–1839) s. 40.
- ¹⁵² Bilaga till flyttningslängd Billinge HII:1 (1781–1793).
- ¹⁵³ Lysnings- och vigselbok Bosjökloster CI:3 (1807–1835) s. 169.
- ¹⁵⁴ Frosta häradsrätt FIIa:35 (1829–1859).
- ¹⁵⁵ Protokoll Malmöhus läns landskansli Alla:51 (1846–1846), § 138 punkt 6 den 23 september 1846.
- ¹⁵⁶ Protokoll Malmöhus läns landskansli Alla:53 (1848–1848), § 63 den 30 augusti 1848.
- ¹⁵⁷ Bouppteckning Onsjö häradsrätt FIIa:9 s. 213.
- ¹⁵⁸ Palm, Håkan (2014), *Branden satte stopp för pionjären på Engeltofta, Helsingborgs Dagblad*.
- ¹⁵⁹ Mantalslängd, Häradsskrivaren i N. och S. Åsbo samt Bjäre fögderi FIIa:43 (1824–1824).
- ¹⁶⁰ Båstads fattigkassa, Båstad ERS:7 (1810–1839) s. 77.
- ¹⁶¹ Bouppteckning efter fadern Christian Beckman, Norra Åsbo häradsrätt FIIa:24 s. 865.
- ¹⁶² *Billinge från by till samhälle*, 2011.
- ¹⁶³ Lysnings- och vigselbok Billinge CI:3 (1786–1846) s. 57.
- ¹⁶⁴ Generalmönsterrullor – Norra skånska infanteriregementet 651 (1840–1843).
- ¹⁶⁵ In- och utflyttningslängd Bosjökloster B:3 (1838–1861) s. 3.
- ¹⁶⁶ Husförhörlängd Gudmuntorp AI:7 (1856–1861), marginalanteckning s. 233.
- ¹⁶⁷ Födelsebok Skarhult CI:2 (1756–1861) s. 21.
- ¹⁶⁸ Flyttlängd Billinge B:1 (1783-1832).
- ¹⁶⁹ Förteckning Häradsskrivaren i Frosta och Färs fögderi HIIb:42 (1796–1796).
- ¹⁷⁰ Bouppteckning Norra Åsbo häradsrätt FIIa:24 (1816–1817) s. 869.
- ¹⁷¹ Bild från Disa Nilsson, Hurva.
- ¹⁷² Nilsson, s. 9–15.

-
- ¹⁷³ Födelsebok Höör CI:4 (1864–1884) s. 216.
- ¹⁷⁴ Nilsson, Disa, intervjuad av författaren i Hurva 2000.
- ¹⁷⁵ Foto tillhörande Carina Månsson.
- ¹⁷⁶ Ibid.
- ¹⁷⁷ Generalstabsrullor – Norra skånska infanterregementet 648 (1818–1823).
- ¹⁷⁸ Födelsebok Höör CI:4 (1864–1884) s. 146.
- ¹⁷⁹ Församlingsbok Höör Alla:5 (1908–1919) s. 732.
- ¹⁸⁰ Dödbok Höör FI:2 (1895–1941) s. 69.
- ¹⁸¹ Födelsebok Norra Rörum C:3 (1823–1864) s. 135.
- ¹⁸² Ibid. s. 145.
- ¹⁸³ Foton på Celia Nilsdotters barn samt huset på Drottninggatan tillhör Christina Nygren.
- ¹⁸⁴ Uppgift från Christina Nygren, barnbarnsbarn till Celia Nilsson.
- ¹⁸⁵ Foton tillhörande Christina Nygren.
- ¹⁸⁶ Husförhörslängd Norra Rörum AI:21 (1876–1885) s. 23.
- ¹⁸⁷ Wadne, Carl, sid 7–13. Wadne (1907–1993) hette ursprungligen Karl Henrik Persson och var son till Josef Persson Beckman och sonson till Per Hansson Beckman.
- ¹⁸⁸ Ibid. s. 7.
- ¹⁸⁹ Ibid. s. 7–13.
- ¹⁹⁰ Osbeck, Pehr (1796), *Utkast till beskrifning öfver Laholms prosteri*, <http://runeberg.org/laholmsp>.
- ¹⁹¹ www.svenskakyrkan.se.
- ¹⁹² Osbeck, Pehr.
- ¹⁹³ Ibid.
- ¹⁹⁴ Ibid.
- ¹⁹⁵ Ibid.
- ¹⁹⁶ <http://www.123minsida.se/eskilstorpsgard>.
- ¹⁹⁷ Porträtt från del av epitafium i Hasslövs kyrka.
- ¹⁹⁸ Eriksson, Gunnar, artikel om Pehr Osbeck i *Svenskt biografiskt lexikon*, <http://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/7809>.
- ¹⁹⁹ *Nordisk familjebok* (1914), s. 988. <http://runeberg.org/nf/bt/0534.html>.
- ²⁰⁰ Ibid.
- ²⁰¹ Hasslövs kyrkoarkiv P III, Osbeckska samlingen.

-
- ²⁰² Ibid.
- ²⁰³ Lunds domkyrkas arkiv, vol. A:1, s. 261.
- ²⁰⁴ Födelse- och dopbok Lunds domkyrkoförsamling CI:1 (1671–1700) s. 60.
- ²⁰⁵ Rosén, Jerker, *Lunds universitets historia* I. 1668–1709, s. 89
- ²⁰⁶ Födelse- och dopbok Lunds domkyrkoförsamling CI:1 (1671–1700) s. 103.
- ²⁰⁷ Lantmäteriets historiska kartor, lantmateriet.se.
- ²⁰⁸ Protokoll Lunds rådhusrätt och magistrat Ala:2, s. 370.
- ²⁰⁹ Lunds domkyrkas arkiv, vol. A:1, s. 261.
- ²¹⁰ Persson, Bodil E.B. (2006), *Gud verkar med naturliga medel: pestens härjningar i Skåne 1710–1713*. Har tillsammans med protokoll från bl.a. rådhusrätten utgjort grunden för avsnittet om Brunckman och pesten.
- ²¹¹ Ibid. s. 154.
- ²¹² Lunds rådhusrätt och magistrat Ala:12 (1712–1712). §2, 14 juni 1712.
- ²¹³ Ibid.
- ²¹⁴ Död- och begravningsbok Lunds domkyrkoförsamling FI:1 (1703–1750) s. 30.
- ²¹⁵ Protokoll Lunds kämnärsrätt F:5 (1702–1715).
- ²¹⁶ Protokoll Lunds kämnärsrätt F:5 (1702–1715), inneliggande handlingar, 1710 19–26 juli.
- ²¹⁷ Domkapitlet i Lund Filf:25 (1711–1711), daterat 19 december 1709.
- ²¹⁸ Lysnings- och vigselbok Lunds domkyrkoförsamling CI:1 (1671–1700) s. 263.
- ²¹⁹ Dödbok Lunds domkyrkoförsamling FI:2 (1751–1799) s. 6.
- ²²⁰ Gravry av Gustaf Hyphoff efter teckning av akademiritmästaren Anders Kastman. *Ur Lund genom seklerna* (1964).
- ²²¹ Födelse- och dopbok Lunds domkyrkoförsamling CI:1 (1671–1700) s. 145.
- ²²² Vigselbok Sankt Peters kloster C:1 (1689–1806) s. 203.
- ²²³ Hemby, Edith (1958), *Här är den bygden – Härslöv genom tiderna*, s. 144–145.
- ²²⁴ Ibid.
- ²²⁵ Bouppteckning Rönnebergs häradsrätt FIIa:8 (1793–1796) s. 55.
- ²²⁶ Lantmäteriets historiska kartor, lantmateriet.se.
- ²²⁷ Lysnings- och vigselbok Härslöv EI:3 (1860–1870) s. 5.
- ²²⁸ Bouppteckning Frosta häradsrätt FIIa:24 (1813–1813).
- ²²⁹ Dödbok Gudmuntorp CI:1 (1796–1844) s. 261.
- ²³⁰ Dödbok Spjutstorp CI:3 (1791–1841) s. 129.
- ²³¹ Bouppteckning Frosta häradsrätt FIIa:20 (1805–1806) s. 97.

-
- ²³² <http://www.idstories.se>.
- ²³³ Klemming, G.E. och J.G. Nobin (1883), *Svensk boktryckerihistoria 1483–1883, med inledande allmän öfversigt*, s. 266. <https://archive.org/details/svenskboktrycke00nordgoog>. Underlag för avsnittet om Växjötryckeriet har till stor del hämtats härifrån.
- ²³⁴ Hallberg, Lars, *Katolsk kyrkohistoria i Kronoberg*, www.sanktmikael.se.
- ²³⁵ Göteborgs stadsmuseum.
- ²³⁶ Kungliga biblioteket, www.kb.se.
- ²³⁷ Kistan tillhör Helsingborgs museums samlingar/Dunkers kulturhus.
- ²³⁸ Kronobergs läns hushållningssällskaps utveckling under 1800-talets första decennier (ksla.se, 2014).
- ²³⁹ Bringéus, Nils-Arvid (1998), *Kistebrev tryckta i Växjö*. Detta och följande två stycken är en av Göran Runfeldt gjord sammanfattning (något redigerad) av fallet, baserad främst på uppgifter i denna bok.
- ²⁴⁰ Klemming, G.E. och Nobin, J.G, s. 504.
- ²⁴¹ Husförhörlängd Växjö AI:15 (1842–1844) s. 46.
- ²⁴² E-post från Göran Runfeldt, 2015-02-12.
- ²⁴³ Bilden på Alan Runfeldt hämtad från <http://excelsiorpress.org/blog>.
- ²⁴⁴ <http://excelsiorpress.org/blog/blog.2013.html>.
- ²⁴⁵ E-post från Göran Runfeldt, 2015-02-12.
- ²⁴⁶ Memoir of Carl Gottfried Runfeldt, avsnitt ur *Minute of the East Central Africa Mission Conference of the Methodist Episcopal Church*. Rhodesia (1910), www.images.library.yale.edu.
- ²⁴⁷ Ibid.
- ²⁴⁸ Ibid.
- ²⁴⁹ Uppgift från Göran Runfeldt.
- ²⁵⁰ Lysnings- och vigselbok Växjö EI:3 (1828–1850) s. 77.
- ²⁵¹ Dödbok Jönköpings Sofia F:1 1853–1877 s. 5.
- ²⁵² *Kunskapens bok* vol. VII (1939), s. 3330, kartan från s. 3328.
- ²⁵³ Den svenska historien, del 8 s. 38.
- ²⁵⁴ Svenska regementen under indelningsverkets dagar. Tillfälliga förband, s.k. männingsregementen. www.algonet.se.
- ²⁵⁵ Larsson och Marklund, s. 160.
- ²⁵⁶ Grimberg, vol. V, s. 202.
- ²⁵⁷ Ibid. s. 204.

-
- ²⁵⁸ Generalmönsterrullor – Göta artilleriregemente och dess föregångare 1791 (1713–1715).
- ²⁵⁹ Grimberg, vol. V, s. 241, 264.
- ²⁶⁰ Generalmönsterrullor – Göta artilleriregemente och dess föregångare 1792 (1717–1719).
- ²⁶¹ Rullor 1620–1723, 1718. SE/KrA/0022/1718/10.
- ²⁶² Födelsebok Helsingborgs stadsförsamling (Maria) CI:2 (1710–1751) s. 27.
- ²⁶³ Rullor Västgöta tremännings infanteriregemente 1620–1723 (SE/KrA/0022/1718/9), 1718.
- ²⁶⁴ Dombok Göta Hovrätt – Advokatfiskalen Malmöhus län EVIIBAA:3450 (1718–1718).
- ²⁶⁵ Generalmönsterrullor – Göta artilleriregemente och dess föregångare 1793 (1720–1720).
- ²⁶⁶ Generalmönsterrullor – Göta artilleriregemente och dess föregångare 1794 (1721– 1721).
- ²⁶⁷ "Knötel III, 36" av Milgesch - Richard Knötel. Uniformenkunde, Lose Blätter zur Geschichte der Entwicklung der militärischen Tracht, Berlin, 1890. Band III, Tafel 36. <https://commons.wikimedia.org/>.

Skomakare, hattmakare och en svårfångad sergeant

© Charley Nilsson 2016

Charley Nilsson, Vindögatan 62, 257 33 Rydebäck, 042-22 27 75

home@vindogatan62.se

www.vindogatan62.se